

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

**Druhá světová válka ve vybraných
dílech fantasy literatury pro děti a
mládež**

Vedoucí práce: PhDr. Milan Pokorný, Ph.D.

Prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze za použití primární a sekundární literatury uvedené v seznamu na konci práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 26. 4. 2012

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Milanu Pokornému, Ph.D. za jeho trpělivost, cenné rady a odborné vedení při psaní diplomové práce. Dále děkuji rodině a přátelům za postřehy, které mi při práci pomohly.

Anotace

Předmětem této diplomové práce je vzájemný vztah reality a fantasy žánru. Snažíme se v tomto poměrně málo prozkoumaném tématu poznamenaném několika vlnami čtenářského zájmu najít nový pohled na hranice žánru fantasy.

V první části práce vycházíme z historického kontextu – rozšiřování fantastických příběhů v lidové pohádce, eposu, pověsti jako literárních útvarech, v nichž byla mytologie určena původně dospělým čtenářům a posluchačům. Dále shrnujeme obecné poznatky o autorech českých a zahraničních písničích fantasy literatury pro děti a mládež. Seznámíme se s autory fantasy knih, které jsme si vybrali pro bližší rozbor. V neposlední řadě shrneme klíčová fakta týkající se druhé světové války v souvislosti s hlavním tématem práce. Tím je komparace fantasy knih *Pán prstenů*, *Letopisy Narnie* a *Harry Potter* a analýza vzájemné korelace zmíněných literárních textů s prvky reality, v daném případě s reálnými motivy spjatými s druhou světovou válkou.

Abstract

The subject of this diploma thesis is mutual relationship between the literary genre of reality and fantasy.

In the first part of the thesis we start with historical context about spreading of phantastical stories in fairy tales, epics, stories as a literary structure, in which mythology was originally given for adult listeners and readers. Further we summarize general knowledge about czech and foreign phantasy writers writing for children and youth. We meet authors of phantasy books, who we have chosen for detailed analysis. Last, but not least we summarise key facts concerning world war II. in connection with the main topic of the work. Second part deals with comparison and diferanciation of phantasy books Lord of the rings, The Chronicles of Narnia and Harry Potter. It is followed by analysis of mutual corelation of above mentioned literary texts with elements of reality, in given case with real motives connected with world war II.

Obsah

1	ÚVOD	8
2	FANTASY LITERATURA	9
2.1	VÝVOJ FANTASY LITERATURY	9
2.2	CHARAKTERISTIKA ŽÁNRU FANTASY.....	12
2.3	DĚLENÍ ŽÁNRU FANTASY	15
3	VYBRANÍ AUTOŘI DĚTSKÉ FANTASY LITERATUR	17
3.1	ČEŠTÍ AUTOŘI FANTASY	17
3.2	SVĚTOVÍ AUTOŘI FANTASY	18
4	STĚŽEJNÍ AUTOŘI FANTASY	25
4.1	J. R. R. TOLKIEN.....	25
4.2	C. S. LEWIS.....	31
4.3	J. K. ROWLINGOVÁ	33
5	DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA JAKO PŘEDOBRAZ LITERÁRNÍCH TEXTŮ	38
5.1	DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	38
5.2	ŽIDOVSKÁ OTÁZKA VE 30. A 40. LETECH.....	40
6	FANTASY VERSUS REALITA	46
6.1	PÁN PRSTENŮ	46
6.2	LETOPISY NARNIE.....	54
6.3	HARRY POTTER	57
7	KOMPARACE	69
7.1	PÁN PRSTENŮ A LETOPISY NARNIE	69
7.2	HARRY POTTER A LETOPISY NARNIE	74
7.3	HARRY POTTER A PÁN PRSTENŮ.....	80
8	ZÁVĚR	88
9	POUŽITÁ LITERATURA	90
9.1	PRIMÁRNÍ	90
9.2	SEKUNDÁRNÍ.....	90

1 Úvod

V dnešní době vzniká nepřehledné množství knih s fantasy literaturou pro děti a mládež. Tento styl si v žánrové struktuře literatury pro děti a mládež, resp. četby dětí a mládeže vydobyl čestné místo. Proto jsme se rozhodli psát o fantasy knihách. Naším hlavním záměrem není popis fantasy stylu, eventuálně přehled fantasy knih. Ale pro účel této diplomové práce je nezbytné fantasy styl charakterizovat, vydělit od ostatních žánrů a zpřehlednit.

Hlavním zájmem této práce je zjistit, do jaké míry pronikají do žánru fantasy referenční vztahy k realitě a jak tyto vztahy ovlivňují strukturu literárních textů.

Za tematické východisko srovnávací analýzy jsme si zvolili období druhé světové války, tedy roky 1939–1945. Vztah k tomuto období je specifickým způsobem zachycen v trojici dnes již kanonických děl fantasy literatury: J. R. R. Tolkien – *Pán prstenů*, C. S. Lewis – *Letopisy Narnie*, J. K. Rowlingová – *Harry Potter*. Knihy, které budeme zkoumat, jsou po syžetové, kompoziční, jazykové stránce velmi rozdílné, ale spojuje je téma smrti a podle naší vstupní hypotézy rovněž téma druhé světové války.

Zpracování tohoto tématu se v jednotlivých knihách výrazně liší, avšak jedno mají společné: všechna tři díla vyznívají jako metaforická obžaloba společenských a ideologických předpokladů, vedoucích k válečným událostem, a samozřejmě i samotného válečného konfliktu.

Každému z jmenovaných děl budeme věnovat samostatnou kapitolu, ve které budeme prostřednictvím analýzy jednotlivých složek literárního textu posuzovat, nakolik jeho strukturu ovlivňují referenční vztahy k výše zmíněnému tématu. Zjištěné výsledky poslouží jako východisko k obecnějším závěrům o žánrovém charakteru textů, jež patří k nejoblíbenějším dílům současné literatury pro děti a mládež.

V závěru práce se budeme zabývat komparací a diferenciací textů, jejichž nespornou typologicko-genetickou podobnost připisujeme vlivům anglosaského prostředí, kde Tolkien, Lewis a Rowlingová vyrůstali.

2 Fantasy literatura

Tento literární směr v posledních dvaceti letech získal ve struktuře čtenářsky úspěšných literárních žánrů důležité postavení. Především se o to zasloužily knižní ságy *Harry Potter*, *Eragon*, *Stmívání* a mnoho dalších, k velké oblibě žánru fantasy také přispěly filmy, které vznikaly podle knižních předloh a znovu je takřkajíc vrátily mezi vyhledávanou literaturu – především jde o *Pána Prstenů* a *Letopisy Narnie*. Zaznamenaný čtenářský boom zasáhl celou generaci mladých lidí a i z tohoto důvodu si tento „okrajový žánr“ bezesporu zaslouží pozornost, která mu byla do nedávné doby odpírána. My se v této kapitole budeme zabírat především otázkou, od jaké doby se s fantastikou setkáváme a jak se postupně proměňuje a diferencuje od ostatních žánrů.

2.1 Vývoj fantasy literatury

Kořeny fantasy literatury bychom mohli hledat již v prvopočátcích slovesnosti. Někdy je za fantasy literaturu považován *Epos o Gilgamešovi*, v ústní lidové slovesnosti se jedná především o mýty a pohádky s mytologickým a náboženským zaměřením. Fantastika se uplatňovala rovněž v cestopisech, utopické literatuře a ve filosofických satirách. Některé strukturální prvky žánru fantasy můžeme spatřovat od 16. století v dílech, ve kterých dominuje především individuální svobodná fantazie autora. Tímto způsobem psal Françoise Rabelais román *Gargantua a Pantagruel* nebo Miguel de Cervantes y Saavedra knihu *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha*. Oba autoři narušují reálné vztahy a vytvářejí svět, který paroduje svět skutečný. Fantastické literatuře se daří v dalších třech staletích mj. v dobrodružných románech, v černém románu a v neposlední řadě i hororu a sci-fi.

Počátky skutečné fantasy můžeme spatřit v utopistických dílech lorda Dunsanyho *Meč z Weleranu* a u H. R. Haggarda s dílem *Ona*, která byla napsána v 19. století. Na přelomu 20. let 19. století se přelomovým dílem stává *Frankenstein* od Mary Shelleyové. V tomto románu se snoubí fantasy literatura s hororem a sci-fi. Na počátku 20. století vystoupil do popředí především žánr sci-fi, který získával jasné ohraničení. Začínal se vydělovat od fantasy stylu a hororu. Fantasy literatura zůstává spíše na okraji čtenářského zájmu. Není přesně vyhraněna a na své bestsellery teprve čeká. „Až v r. 1939 založil J. W. Campbell časopis *Unknown (Neznámo)*, později *Unknown Words (Neznámé světy)*, ve kterém byly publikovány povídky v podstatě již odpovídající dnešní

fantasy.¹ Dva roky před založením časopisu *Unkown* vychází kniha *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (1937) od J. R. R. Tolkiena. Po válce pak Tolkien vydal trilogii *Pán prstenů* (1945–1954) a jeho přítel Clive Staples Lewis během šesti let napsal a vydal *Letopisy Narnie* (1950–1956). Tito dva přátelé svou činnost nenazývali *fantasy literaturou*, ale *mýtotvorbou*², neboť podle svého názoru vytvořili umělé mýty. Ale právě tito dva autoři se stali hlavními průkopníky *fantasy literatury*. Větší slávu zaznamenal J. R. R. Tolkien, díla C. S. Lewise žije ve stínu jeho univerzitního spolupracovníka.

V 60. letech hlavními představiteli *fantasy literatury* byli R. E. Howard, který ve své knize vytvořil neohroženého hrdinu *Conana*, dále pak U. Le Guinová (*Čaroděj Zeměmoří*, 1992), S. King (*Temná věž*, 1999–2000).

V 90. letech se *fantasy* začala rozdělovat do několika proudů, jako je *fantasy humoristická* (Terry Prachett: série *Úžasná Zeměplocha*, 1983–2011), *fantasy parodická* (Jana Divišová: série *Harry Trottel*, 2005–2006), v posledních několika letech se přidávají další proudy, jako je *dobrodružná fantasy s dračí tematikou* (Christopher Paulini: série *Eragon*, 2002–2012, Richard A. Knaak: série *Ohnivý drak*, 1987–2012), *fantasy s čarodějnickou tematikou* (J. K. Rowlingová: série *Harry Potter*, 1997–2008, Kim Harrison: *Mrtvá čarodějka přichází*, 2010), *fantasy literatura s trpasličí tematikou* (Markus Heitz: série *Trpaslíci*, 2005–2009), *fantasy s upíří tematikou* (Stephenie Majerová: série *Stmívání*, 2005–2009, P. C. Castová a Kristin Castová: série *Škola noci*, 2009–2011).

V českých zemích *fantastika* přitahovala autory od 19. století. Za jednoho ze zakladatelů *moderní fantasy* považujeme Jakuba Arbes³. Ve 20. letech 20. století se objevují *utopistická díla* Karla Čapka, jako byla *Válka s Mloky*, *R.U.R.*, *Věc Makropulos*, *Krakatit* a *Továrna na Absolutno*. Právě díla *Válka s mloky* a *Krakatit* se dotýkají jádra

¹ VLAŠÍN a kolektiv. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1983. s. 189.

² VLAŠÍN a kolektiv. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1983. s. 189.

³ Jakub Arbes (1840–1914) byl novinář, spisovatel, přítel Jana Nerudy a řadil se ke generaci májovců. Pracoval jako redaktor v *Národních listech*, kde psal politicky či sociálně laděné texty, za které byl často souzen. Jan Neruda byl nadšen jeho krátkými poutavými příběhy, které měly blízko k hororu a sci-fi. Neruda také vymyslel slovo *romaneta*, jímž naznačoval, že Jakub Arbes píše něco nového, co ještě čeští čtenáři neznají. Arbesova *romaneta*: *Dábel na skřipci* (1865), *Elegie o černých očích* (1865–1867), *Svatý Xaverius* (1873), *Sivooký démon* (1873), *Zázračná madona* (1873), *Ukřížovaná* (1876), *Newtonův mozek* (1877), *Akrobati* (1878), *Etiopská lilie* (1879), *Šílený Job* (1879), *Můj přítel vrah* (1879), *Advokát chudšas* (1881), *Divotvorná krev* (1882), *Aspoň se pousměj* (1885), *Dva barikádníci* (1885), *Zborčené harfy tón* (1885–1886), *První noc u mrtvol* (1886), *Il divino bohemo* (1886), *Lotr Gólo* (1886), *Medea s bezvýrazným okem* (1887), *Anna a Marie* (1888), *Duhový bod nad hlavou* (1889), *Lilie u úplavu slunečním* (1891), *V růžovém rozmaru* (1893), *Poslední dnové lidstva* (1895), *Vymírající hřbitov* (1900). Kniha: CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. 1. vyd. Brno: Levné knihy, 2007. s.33, ISBN 978-80-7309-463-8.

naší práce, protože pojednávají o hrozící druhé světové válce a o politické situaci u nás i v zahraničí.

V české literatuře nebyl fantasy žánr až do pádu komunismu 1989 příliš frekventován. Jedná se tedy o poměrně mladý žánr, který si mezi umělci prozatím místo hledá. Následující poznámku Ondřeje Neffa k problematice sci-fi můžeme vztáhnout i na žánr fantasy: „*U nás nedocházelo k volnému koloběhu myšlenek a nápadů, jaký pozorujeme v oblasti sovětské nebo americké fantastiky. Teprve od šedesátých let zaznamenáme náznak jakési školy, nikým neustavené, volně navazující na Čapkův odkaz, jejímž vůdčím představitelem je Josef Nesvadba. Ale i uvnitř této „školy“ nelze prokázat zjevné filiace. Je to dáno především tím, že český vědeckofantastický žánr byl a je (z řady důvodů) málo produktivní, takže nedošlo, a nemohlo ani dojít ke zdravému tvůrčímu soupeření jednotlivých autorů.*“⁴

Zformulovat definici žánru je poměrně náročné, těmto genologickým problémům se budeme věnovat v následující kapitole, ale prozatím si řekneme, že fantasy literaturu můžeme definovat na základě prvků odlišných od obrazu naší reality, ale i od sci-fi žánru. Fantastika míří mezi fikční světy, které nikdy nemohou existovat, zabývá se mýtickými bytostmi, kouzly atd.

Čeští autoři do této doby píšou pouze na půdě fandomu⁵. V 50. a 60. letech se vydával žánr velmi podobný fantasy, určený především pro děti. Jeho hlavními autory byli Jan Nesvadba, Ludvík Souček a František Běhounek. Kniha s česky psanou fantasy literaturou prozatím nebylo vydáno mnoho, začaly se prosazovat až v devadesátých letech 20. století. Mezi autory patří Vilma Kadlečková (*Na pomezí Erernaal*, 1990), Jiří Kulhánek (*Divocí a zlí I.*, 1999), Jana Rečková (*Mezi slovem a mečem*, 1999).

Od 70. let 20. století do prvního desetiletí 21. století na velkého českého autora fantasy žánru stále čekáme. Od roku 2003 vycházejí knihy, které Vlado Ríša⁶ vybral a sestavil. Knihy nesou název *Česká fantasy*, autor do těchto knih však zahrnuje i vědeckofantastické povídky, tudíž nemůžeme hovořit o zcela čistém fantasy žánru.

V době internetu zaznamenávají velký úspěch fantasy hry, vznikla specializovaná nakladatelství a příznivci sci-fi a fantasy se scházejí na conech⁷, kde diskutují. Velmi inspirativní hra s prvky fantasy se jmenuje *Dračí doupe*⁸; tuto hru

⁴ NEFF, Ondřej. *Něco je jinak*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1981. s. 10.

⁵ Fandom byl založen v 80. letech přívrženci fantasy, hororu a sci-fi žánru. Postupně se nadšenci začali rozdělovat na různé dílčí skupiny.

⁶ RÍŠA, Vlado. *Česká fantasy*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. s. 393, ISBN 80-204-1056-2.

⁷ Con – jedná se o setkání sci-fi a fantasy fanoušků, kteří sledují určitý druh seriálů, filmů, knih, počítačových her, stolních nebo karetních her atd.

⁸ Dračí doupe dostupné na: <http://www.dracidoupe.cz/>

rozehrávají tři až čtyři hráči a jeden vypravěč. Úvodní slovo má vypravěč, který zbylé aktéry uvádí do dějové linie. Při průzkumu terénu si vypravěč vymýšlí zápletku, fabuli a syžet. Fantasy aktéři musí zareagovat na měnící se podmínky, které na ně vypravěč nachystá. Příběh rozvíjí lidskou fantazii, každé vyprávění dopadne úplně jinak.

2.2 Charakteristika žánru fantasy

Jak už jsme zmiňovali na začátku kapitoly, fantasy literatura zažívá v posledních desetiletích velký vzestup – stala se jedním z nejoblíbenějších žánrů. Svědčí o tom stále se zvyšující počet publikovaných knih, výborně zpracované počítačové hry, k zájemcům se dostávaly časopisy *Dech draka*⁹, *Nemesis*¹⁰, *Ikare*¹¹. Pokud je však vydána povídková kniha s označením fantasy, často v ní narazíme i na žánry, jako je horor a sci-fi. Když se vrátíme do minulosti, fantasy, horor a sci-fi šly ruku v ruce, avšak musíme si uvědomit, že fantasy literatura je dnes něčím zcela odlišným.

I když je o fantasy literaturu velký zájem, odborné literatury je stále nedostatek. V encyklopedických publikacích bývají o fantasy literatuře většinou jen okrajové zmínky. Tématu se věnuje např. *Encyklopedie fantastických světů* od Davida Pringla. Jedná se o encyklopedickou knihu, která podává výčet fantasisjních postav a světů, avšak nepřichází s novými myšlenkami či definicemi. V České republice se fantasy žánrem v čisté formě nezabývá žádný autor. Velmi často se udávají Ivan Adamovič a Ondřej Neff, tyto dva spisovatele bychom sice neměli přehlédnout, ale publikace *Něco je jinak*¹² od Ondřeje Neffa a *Slovník české literární fantastiky a science fiction*¹³ od Ivana Adamoviče spíše popisují sci-fi tematiku.

Charakterizovat fantasy literaturu je velice složité. Všechny definice, které prozatím vznikly, jsou velice často nejednoznačné. Mohli bychom říci, že každá fantasy kniha by měla mít svou vlastní definici, která na ni bude stoprocentně platit. Na základní škole se často komparuje a diferencuje žánr sci-fi a fantasy. „*Sci-fi čerpá z oblasti motivů vědeckých, zaměřuje se na techniku, budoucnost a racionální spekulaci, fantasy staví proti racionalismu citovost a pohádkovost, její kořeny jsou v minulost i*

⁹ Dech draka – časopis fantasy, vydávaný od roku 1997 – 2006. Od roku 2007 se stal součástí časopisu Pevnost.

¹⁰ Nemesis - měsíčník fantasy, sci-fi a hororu, vycházel v letech 1994 –1997.

¹¹ Časopis Ikarie vycházel v nakladatelství v letech 1990–2010.

¹² Kniha *Něco je jinak* popisuje vývoj české fantastiky od 17. století (zmiňuje se v této souvislosti o J. A. Komenském), dále se dostává do století 19., kde se seznamujeme s Jakubem Arbesem, Janem Nerudou a Svatoplukem Čechem, až do 20. století, kde se zajímá o Karla Čapka, Jana Weise, Edvarda Basse a míří k již zmiňovaným autorům, jako byl František Běhounek, Ladislav Souček a Josef Nesvadba.

¹³ Kniha *Slovník české literární fantastiky a science fiction* popisuje vznik a vývoj sci-fi na území Československa a rozebírá utopistická díla jednotlivých autorů.

(pseudohistorii), místo techniky se soustřeďuje na magii a mystiku.“¹⁴ Oba dva žánry jsou zahrnovány pod termín spekulativní, fantastická próza, ale jedná se o dva rozdílné proudy, u kterých bychom měli ostře vyhranit rozdílnosti. Fantasy literaturu přibližuje následující definice z *Encyklopedie literárních žánrů*: „populární žánr iracionální fantastiky s tematickými zdroji v mýtu a středověké romanci (...), protipól ke sci-fi.“¹⁵ V téže knize se k témuž žánru dále uvádí: „kříženec pohádek, mýtů a hrdinských zpěvů, utopií a hororů.“¹⁶ Encyklopedie literatury science fiction uvádí: „fantastické příběhy ze současnosti nebo magický realismus. Podstatnou složkou fantasy je často nevysvětlitelný, nadpřirozený úkaz nebo přímo projev magie.“¹⁷ Ivan Adamovič zachycuje fantasy takto: „vnitřní soudržné vyprávění. Pokud se odehrává v tomto světě, vypráví příběh, který je v námi vnímaném světě neuskutečnitelný; pokud se odehrává v jiném světě, jde o svět neuskutečnitelný, třebaže příběhy, jež se v něm odehrávají, mohou být jeho rámci možné.“¹⁸

Širší než žánrovou charakteristiku vlastní tvorby podává J. R. R. Tolkien, využívající pojmu fantazie: „Fantazie je přirozená lidská činnost. Dozajista neničí a dokonce ani neuráží Rozum; rovněž tak neotupuje smysl pro vědeckou pravdu a nezatemňuje její vnímání. Právě naopak. Čím pronikavější a bystřejší rozum, tím dokonalejší fantazii vytvoří.“¹⁹

Rozdílnost v pojetí žánrových dominant je dána především tím, že fantasy literatura se neustále vyvíjí.

Po přehledu stávajících žánrových schémat nabízíme svou vlastní definici: Fantasy literatura vychází z fantazie autora, který pomocí svých představ vyhotovuje svět takový, jaký ho chce mít. Fantasy vzniká ve snových světech a uniká z reálného světa. Konflikt je utvořen na základě střetu schematizovaného dobra a zla, přičemž dobro vítězí nad zlem.

Fantasy literatura, kterou se zabýváme, se neustále vyvíjí, proměňuje a diferencuje. Předpokládáme, že v následujících letech odborná diskuse vygeneruje přesnou definici, která bude respektovat jasné ohraničení žánru a žánrových typů, a ustane časté

¹⁴ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1984. s. 188.

¹⁵ MOCNÁ, Dagmar. PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Pasek, 2004. s. 187, ISBN 80-7185-669-X.

¹⁶ MOCNÁ, Dagmar. PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Pasek, 2004. s. 471, ISBN 80-7185-669-X.

¹⁷ NEFF, Ondřej. OLŠA, Jaroslav. *Encyklopedie literatury science fiction*. 1. vyd. Praha: H&H, 1995. s. 29, ISBN 80-85787-90-3.

¹⁸ ADAMOVIČ, Ivan. *Léčba krajiny fantasy aneb Clutiv pokus o novou teorii žánru*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta 1999, časopis Ikarie s. 47-48.

¹⁹ TOLKIEN, J. R. R. *Netvoři a kritikové a jiné eseje*. 1. vyd. Praha: Argo, 2006. s. 163, ISBN 80-7203-788-9.

zaměňování strukturních žánrových prvků sci-fi s fantasy, jak se to dnes velice často stává.

„Slovo fantazie vzniklo z řeckého slova *fantasía*, což znamená představa, snová vidina. Obrazotvornost. Nebo také výmysl, myšlenka.“²⁰ Sousední „fantastická literatura“ vzniklo „z řeckého slova *fantastikon* = lichá představa – souhrnné označení pro literární díla, vytvářející obraz skutečnosti za pomoci prvků smyšlených, tj. takových, které neodpovídají běžné zkušenosti ani obecně platnému pojetí a nazírání světa.“²¹

Naším cílem je především vymezení fantastiky. Tento termín se objevuje v 50. letech 20. století v anglosaském literárním prostředí²², avšak prvky fantasy bychom mohli nalézt v daleko starších textech. Objevují se od nepaměti, najdeme je v mýtech, pohádkách, legendách, avšak „*individuální fantazie se literárně uplatňuje od renesance a ubírá se zhruba dvěma směry*“.²³ První nabízí obraz pokřiveného zrcadla stávajícímu světu, druhý sní o rozumově uspořádaném světě v budoucnu (utopie) – příklad podávají romány *Továrna na Absolutno* a *Krakatit* od Karla Čapka, který jeden z vynálezů budoucnosti popisuje takto: „...je vynalezen karburátor, který dokonale spaluje hmotu a neomezeně tak produkuje energii, jeho vedlejším účinkem je však uvolňování Absolutna. Výsledkem je množství zázraků, všeobecný morální a náboženský zápal, který posléze vede k fanatismu a světové „svaté“ válce...“²⁴

S nadsázkou můžeme říci, že utopie v sobě nese prvky sci-fi. Karel Čapek byl navíc ovlivněn Walsovým románem *Válka světů*, který byl vydán česky v roce 1903.

Za zakladatele fantasy literatury je považován John Ronald Reuel Tolkien, který ve 40. letech minulého století začíná psát román *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky*, jenž zbudil velký ohlas mezi čtenáři. Až o jednu desítku let později byl teprve vymyšlen termín fantasy literatura.

²⁰ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1997. s. 169, ISBN 80-00-00527-1.

²¹ VLAŠÍN a kolektiv. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1983. s. 109.

²² VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1984. s. 187.

²³ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1997. s. 168, ISBN 80-00-00527-1.

²⁴ LEHÁR, Jan. STICH, Alexandr. *Česká literatura od počátku k dnešku*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1997. s. 589, ISBN 80-202-0662-0.

2.3 Dělení žánru fantasy

V této podkapitole rozdělíme žánr fantasy. Každý z citovaných odborníků pracuje s vlastními kritérii a názvy. Je třeba podotknout, že jednotlivé podžánry nemají pevné hranice a velice často se navzájem prolínají.

Dále jsme vytvořili ještě jedno zajímavé rozdělení, které pomáhá k přesunu ze skutečného světa do světa fantasy. V žánru sci-fi můžeme použít stroj času nebo různé technické vynálezy, které nás po správném naprogramování odnesou do budoucího světa. Tímto jasně dokazujeme, že fantasy je samostatnou kategorií, protože do fantasy světa se dostáváme spíše nahodile, bez promyšlených kroků, a to především prostřednictvím následujících rekvizit a prostředí.

Pohádková fantasy: příběh nese pohádkové motivy. Protože jako genetický základ literatury fantasy je nejčastěji uváděna sféra pohádek a mýtů, musíme toto kritérium brát s rezervou.

Humorná fantasy: jedná se o komický příběh plný parodie a absurdity. V dnešní době je za nejznámějšího autora pokládán Terry Pratchett, který od roku 1983 vydal na tři desítky knih s humornou tematikou.

Historická fantasy: příběh je zasazen do historické doby, ve které vystupují dějově známé osobnosti, ale některé části příběhu jsou přepracovány a doplněny fantaskní částí. Příkladem české varianty tohoto žánrového typu je *Stín modrého býka* Leonard Medka a Františky Vrbenské.

Hrdinská fantasy: často zvána „vysoká“. Představuje rozsáhlý imaginární příběh, který působí díky rozpracovaným mapám, rodokmenům téměř reálně. Za hlavního představitele je považován J. R. R. Tolkien s dílem *Pán prstenů*.

Meč a magie: jedná se o díla, která kladou důraz na ozbrojeného hrdinu, jenž se během své cesty setkává s magií. Za představitele je považován R. E Howard a jeho *Barbar Conan*.

Křesťanská fantasy: fantaskní příběh se silným motivem křesťanské víry. Reprezentují jej *Letopisy Narnie* od C. S. Lewise.

Science fantasy: je charakteristická použitím sci-fi prvků. Děj se nejčastěji odehrává v budoucnosti v kosmické lodi nebo při mezihvězdném cestování. Jako příklad se často uvádějí filmy a televizní seriály *Star Trek* nebo *Hvězdná brána*.

Temná fantasy nebo také gotická fantasy: prolíná se s hororovými prvky.

Městská fantasy: jedná se o poměrně moderní pojem, který se vyvíjí od 80. let. Příběh se odehrává převážně v dnešní době, ale je doplněn neuskutečnitelnými událostmi, jako je magie, mýtické bytosti, apod. Jako příklad je možno uvést knihu *Sandman* Nelila Gaimana nebo český román *Nepohádka* od Pavla Renčina.

Tabulka č. 1: **Průchody mezi světy**

Rekvizity a prostředí	Příklad literárního díla
Skříň	Letopisy Narnie
Nástupiště 9 a ¾	Harry Potter
Tůň	Nepohádka
Sen	Alenka v říši divů
Knihy	Nekonečný příběh
Smrt	Bratři lví srdce
Svět stvořený fantazií	Pán prstenů

3 Vybraní autoři dětské fantasy literatury

Pro příklad jsme si vybrali několik děl, která patří dle našeho názoru k těm nejznámějším ve světové, resp. v české literatuře. Lze vycházet z předpokladu, že se jedná o reprezentativní část nejdůležitějších fantasy knih pro děti a mládež.

3.1 Čeští autoři fantasy

Před rokem 1989 se české fantasy literatuře příliš nedařilo. V únoru 1948 přebrala v Československu veškerou moc komunistická strana, která své postavení využívala i k potlačení literární tvorby a jejímu přizpůsobení svým politickým cílům. Závaznou uměleckou tvorbou se stal socialistický realismus²⁵. Příznačnými žánry byly budovatelský román, historická románová kronika, výrobní drama a agitační poezie. Všechny knihy byly před vydáním cenzurovány a fantasy žánr jako spousta dalších nebyl vítán.

Po Sametové revoluci zaznamenal tento žánr prokazatelný rozvoj. Na pultech v knihkupectví se objevily volně prodejné knihy nově přeložených autorů, jako byli J. R. R. Tolkien a C. S. Lewis, ale i další desítky kvalitních a nekvalitních knih. Čeští autoři se snažili v počáteční fázi vyjít vstříc čtenářskému zájmu napodobováním vyzkoušených schémat fantasy literatury, a tak se na trh dostalo a stále ještě dostává hodně českých mladých autorů. Za zmínku jistě stojí Martin D. Antonín, Karolina Francová, Jaroslav Jiran, Vilma Kadlečková, Jakub D. Kočí, Ivana Kuglerová, Jiří Kulhánek, Leonard Medek, Jaroslav Mostecký, Tomáš Němec, Petra Neomillenerová, Jiří Walken Procházka, Jana Rečková, Pavel Renčín, Vlado Ríša, Vladimír Šlechta, Františka Vrbenská, Miroslav Žamboch atd.²⁶ Ač jistě výčet autorů stojí za pozornost, prozatím se nenašla výraznější autorská osobnost, která by měla vůdčí postavení a inspirovala mladé začínající autory, ale také dokázala zaujmout českého čtenáře natolik, aby knihy byly známé i v zahraničí a staly se z nich bestseller.

Důležitým mezníkem ve vývoji fantastiky se stal rok 1995, kdy byla založena *Akademie science fiction, fantasy a hororu*²⁷, která sdružuje asi sto autorů. Reakcí na probuzený čtenářský zájem byl vznik řady českých nakladatelství fantasy, např.

²⁵ Rysy socialistického realismu – stranickost, která ideologicky hodnotila současný režim, lidovost – psát srozumitelně pro všechny třídy, děj se odehrával na vesnici i ve městě, ale základem bylo budování a kolektivizace, a v neposlední řadě schematizace osob – hlavní postavy jsou oddány komunistické straně, používají spisovný jazyk. Všemi složkami díla se prolínají prvky ideologické propagandy.

²⁶ Tento seznam je dostupný na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantasy>

²⁷ Informace o sdružení je možné nalézt na: <http://www.asffh.info/>.

Brokilon, Fantom print, Leonardo, Návrat, Netopejř, Polaris, Stránky na vrbě, Talpress, Triton – edice Trifid.

Nejvýznamnějším literárním časopisem, věnujícím se žánru fantasy, byl měsíčník *Ikarie*. Vznikl v roce 1990 a v roce 2010 ukončil svojí činnost. U jeho zrodu stáli spisovatelé a publicisté Ondřej Neff, Jaroslav Olša, Vlado Ríša, Ivan Adamovič a další. Dané problematice se věnoval také časopis *Nemesis*, který vycházel v letech 1994–1997. V současné době se fantasy, sci-fi a hororovou tematikou zabývá časopis *Dech draka*, který od roku 2007 vychází jako součást časopisu *Pevnost*. *Pevnost* je časopis určený především fandům fantasy počítačových her a vychází od roku 2002.

Důležitým rysem prózy 21. století jsou fantastické motivy ve všedním světě dítěte a dospělých. Český písíciích autorů fantasy stylu je na trhu opravdu dost, ale jen jediný se kromě jiného zabývá rovněž fantasy pro děti a mládež. Tento autor se jmenuje Pavel Renčín a patří mezi nejvýznamnější představitele městského žánru fantasy.

Pavel Renčín

Dílo: *Nepohádka (2004)*

Román v sobě skrývá dvě dějové roviny. V první linii příběhu se do popředí dostává novinář Jáchym se svým synem Petrem, umírajícím na rakovinu. Chlapec se snaží bojovat proti této zákeřné nemoci, seč mu síly stačí. Jeho otec se nechce smířit s tím, že syna ztratí, a snaží se všemi možnými prostředky chlapce uzdravit. V druhé linii příběhu se setkáváme s říší skřítků, kteří se dostávají do lidského světa kouzelnou tůní. Zlo ve fantasy zemi způsobuje Vanda, komorná královny. Na konci příběhu je vyhnána do světa lidí. Až později se zjistí, že Vanda byla jen nastrčenou loutkou královny víl. Vanda zůstává ve světě lidí společně s Jáchymem a jeho téměř uzdraveným synem.

3.2 Světoví autoři fantasy

Fantasy, tak jak ho známe dnes, je poměrně mladý žánr. Jeho zrod můžeme zaznamenat na konci 19. století ve Velké Británii. Za zakladatele žánru je pokládán Georg MacDonald²⁸ a lord Dunsany²⁹. Tito autoři ovlivnili další spisovatele, kteří se zasloužili o masivní šíření fantasy stylu do světa. Za první významné anglické dílo můžeme považovat *Pána prstenů* od J. R. R. Tolkiena, současně i *Letopisy Narnie* C. S. Lewise.

²⁸ Gorge MacDonald: skotský spisovatel. Do literárního světa se zapsal jako autor fantastických příběhů. Díla: *Princezna a skřítci* (1872), *Zlatý klíč* (1867).

²⁹ Lord Dunsany: irský autor a dramatik. Do literární historie se zapsal především fantastickými romány. Díla: *Meč z Welleranu* (1908), *Smích bohů* (1919), *Příběhy z cest pana Josepha Jorkense* (1931).

Tito dva autoři důležitým způsobem přispěli k vytvoření žánru fantasy, které ovlivnilo a stále ještě ovlivňuje řadu pozdějších úspěšných autorů.

Mezi autory zahraniční fantasy můžeme zahrnout následující jména: Lloyd Alexandr, Raymond Elias Feist, Robert Lynn Asprin, Marion Zimmer Bradlex, Rick Riordan, Steven Brust, Lewis Carroll, Juraj Červenák, David Eddings, Steven Erikson, John Flangan, Nail Gaiman, David Gemmell, Simon R. Green, Terry Goodking, Markus Hertz, Robert E. Howard, Robert Jordan, William King, Ursula K. Le Guinová, Konrád T. Lewandowski, H. P. Lovecraft, Sergej Vasiljevič Lukjaněnko, China Miéville, John Morressy, Garth Nix, Christopher Paulini, Alexandra Pavelková, Andrej Pilipiuk, Philips Pulman, Andrej Sapkowski, Jonathan Stroud a Roger Zelazny.³⁰

Nás ovšem bude zajímat jen několik málo děl, protože se v této práci ubíráme směrem k dětskému čtenáři. Mezi nepopíratelně důležité autory patří Astrid Lindgrenová (*Bratři lví srdce*), již zmiňovaní C. S. Lewis s *Letopisy Narnie* a J. R. R. Tolkien s *Cestou tam a zase zpátky* a ságou *Pán prstenů*. Dalším je Michale Ende (*Nekonečný příběh*) a Terry Pratchett s humoristickými příběhy o *Úžasném Zeměploše*. V neposlední řadě nesmíme vynechat fantasy příběh od J. K. Rowlingové *Harry Potter*.

Autoři fantastické literatury pro děti a mládež:

Astrid Lindgrenová

Dílo: *Bratři Lví srdce* (1907)

Příběh začíná nečekanou smrtí chlapce Karla, který svého těžce nemocného bratra Jonatána vytáhne z hořícího domu. Starší bratr Karel od dětství Jonatána připravuje na blížící se smrt. Vypráví mu o kouzelném světě Nangijala, kam se oba dva nakonec dostanou. Tam bojují se zlým nepřítelem, po přemožení zloducha je Karel těžce raněn a společně s bratrem volí sebevraždu, aby mohli žít v novém a bezstarostném světě Nangilimě, kde je čeká klid a mír.

John Ronald Reuel Tolkien

Dílo: *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky* (1937)

Dostáváme se do fantastického světa hobitů, kteří žijí v norách v malebném Kraji. Jednoho dne u Hobita Bilba zaklepe čaroděj Gandalf s třinácti trpaslíky, kteří chtějí

³⁰ Tento seznam je dostupný na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantasy>

získat poklad, hlídáný drakem Šmakem. Bilbo se s nimi vydává do neznámých končin a zažívá spoustu dobrodružství. Pokladu se skutečně zmocní, Bilbo navíc v podzemí získá od Gluma překrásný prsten.

Dílo: *Pán prstenů*

1. díl *Společenstvo prstenu*

Volné pokračování předchozího díla. Jde o první díl trilogie, ve které důležitou roli sehraje prsten, který Bilbo získal na svých poutích. Nikdo však dlouho netuší, že onen prsten vládne všem prstenům, které byly ukovány v Mordoru národem Elfů. Bilbo předá prsten svému synovci Frodovi, který jej musí odnést do Mordoru, kde se „snoubí šero se šerem“, aby byl navždy zničen. Rada moudrých vytvoří společenstvo, které má při cestě Frodovi pomáhat. Vůdcem výpravy je Gandalf šedý, dále Aragon a Boromir (zástupci lidí), elf Legolas, trpaslík Gimli, hobiti Samvěd, Smělmír, Peregrin.

2. díl *Dvě věže*

Společenstvo postupuje k Mordoru, bohužel se musí rozdělit po útoku divokých skřetů. Sam a Frodo putují k hoře Osudu, aby do ní vhodili prsten. K nim se připojuje šíšlavý Glum, který si dělá nárok na prsten, jenž mu byl před mnoha lety ukraden.

3. díl *Návrat krále*

Knihy popisuje poslední okamžiky před vypuknutím rozhodující války o prsten. Frodo pronikne k hoře Osudu a utká se o prsten s Glumem. Prsten společně s Glumem spadne do propasti a tím je prsten navždy zničen.

Clive Staples Lewis

Dílo: Letopisy Narnie

1. díl *Lev, čarodějnice a skříň* (1950)

Čtyři sourozenci jsou během druhé světové války posláni do bezpečné vesnice, protože v Londýně probíhají nálety. Děti žijí u podivínského, ale laskavého profesora Digoriho. Nejmladší Lucinka zjistí, že skrz skříň se dá projít do kouzelného světa Narnie. Celá čtveřice se vydá na dobrodružství, kde nechybí zlá Čarodějnice, kterou zahubí. Děti se ujmou vlády, po mnoha letech se vrátí domů. Nikdo si jejich zmizení nevšimne, protože čas v Narnii ubíhá jinak než v našem světě.

2. díl *Princ Kaspian* (1951)

Zlý Miraz zabije svého bratra a ujme se vlády nad Narnií. Trůn ale patří mladému Kaspianovi. Když se Mirazovi narodí syn, Kaspian je ohrožen svým strýcem. Uteče a cestou se seznámí s mluvícími zvířaty, fauny a trpaslíky, kteří se s Kaspianem připravují na válku. Zatroubí na roh královny Zuzany a sourozenci, bývalí králové a královny Petr, Edmund, Zuzana a Lucie, se vrací zpět do Narnie. Dostanou se na bojiště a za pomoci všech přátel zvítězí. Kaspian se stane králem Narnie.

3. díl *Plavba Jitřního poutníka* (1952)

Nejmladší sourozenci Edmund a Lucinka tráví léto u svých příbuzných se zlým bratrancem Eustancem. Jednoho dne ožije obraz s krásnou plachetnicí a všechny tři vtáhne do Narnie. Z moře je vytáhne král Kaspian, který přísahal, že nalezne sedm ztracených lordů, které vyhnal zlý strýc Miraz. A tak se Edmund, Lucinka a Eustanc dostávají na nebezpečné ostrovy. Po splnění úkolu je Aslan zavede na konec světa.

4. díl *Stříbrná židle* (1953)

Eustanc a jeho spolužačka Jill se dostávají do světa Narnie, protože je povolává samotný Aslan, aby vyplnili určitě posláním. Jejich úkolem je nalézt Riliana, syna krále Kaspiana, který záhadně zmizel. Dostávají se do podzemí, ovládaného Zelenou čarodějnící, ta manipuluje s myslí Riliana a chce získat Narnii. Děti však přemohou zlé kouzlo a i s princem utíkají. Přichází právě ve chvíli, kdy král Kaspian umírá. Novým králem se stává Rilian a děti odcházejí zpět domů.

5. díl *Kůň a jeho chlapec* (1954)

Mladý Šasta a mluvící konůň Brí utíkají pryč z Kolormenu, protože se měli stát otroky. Snaží se dostat do Narnie, cestu jim zkříží dívka Aravis, společně prchají do Narnie. Při dlouhé cestě potkají královnu Narnie Zuzanu, která jede na námluvy za kalormenským princem Rabadašem. Námluvy nedopadnou dobře, protože Zuzana se zalekne špatné a kruté povahy prince Rabadoše. Šasta se svojí skupinou odjíždí varovat krále Lunu, protože Korolmejci, chtějí zemím vyhlásit válku. Země se nakonec ubrání a Šasta zjistí, že je synem krále Luny a jmenuje se Kor.

6. díl *Čarodějův synovec* (1955)

Malý Digory a jeho sousedka Polly o prázdninách prozkoumávají půdu baráčku, ve kterém bydlí. Najednou se dostanou do pracovny Digoryho strýčka, který se zajímá o

kouzla. Strýček nabídne Polly žlutý prsten, ta zmizí. Digory se za ní vydává se zeleným prstenem. Nacházejí se v lese plném jezírek, přičemž každé jezírko může vést do jiného světa. Prozkoumají několik světů a omylem povolají zlou královnu Jadis. Po chvíli se dostávají do světa Narnie, kde před jejich zraky lev Aslan vytváří nový svět. Drožkař František a jeho žena Helena se do fantasy světa dostávají náhodou, a tak z nich Aslan udělá krále a královnu Narnie. Děti se vrací zpět do Londýna. Prsteny zakopou, aby je nikdo nemohl použít. Lev Aslan věnuje Digorymu kouzelné jablko, kterým vyléčí svojí těžce nemocnou matku. Semínka potom společně zakopou na dvoře. Ze semínek vyroste strom, z nehož si profesor Digory nechá vyhotovit skříň, kterou čtyři sourozenci projdou do Narnie.

7. díl *Poslední bitva* (1956)

V posledním díle se seznamujeme s vychytralým opičákem Vytáčkou a naivním oslem Zmatlíkem. Osel si oblékne kůži lva a vydává se za Aslana. Mluvicí zvířata se mu začnou klanit a plnit jeho nesmyslné rozkazy. Narnijský král Tirian volá na pomoc pravého Aslana a krále z našeho světa. Eustanc a Jill odchází do Narnie a připravují se na bitvu. Když dojde k boji, všichni královi blízcí jsou zabiti. Po rozkoukání si Tirian uvědomí, že nezemřel. Znovu se setkává s lvem Aslanem, který jemu i všem ostatním vysvětlí, že po staré Narnii, která byla zničena, přichází nová krásnější Narnie.

Michale Ende

Dílo: *Nekonečný příběh* (1979)

Kniha se zrcadlí ve světě a svět se odráží v knize. Mladý Bastien není ve škole oblíbený, ukryvá se před realitou a stává se čtenářem, který vstoupí do říše Fantanázie, které hrozí velké nebezpečí. Kniha v sobě skrývá dvě roviny. V první je Bastien smutný jedinec, kterému se ostatní spolužáci posmívají. V druhé linii jako Adrian zachráncem fantastické říše.

Terry Pratchett

Dílo: *Úžasná Zeměplocha* (1983–2012)

Příběh se vyvíjí na fiktivním světě ležícím na krunýři želvy, která pluje po obloze. V tomto světě se vydáváme na neuvěřitelné výpravy, setkáváme se s nešikovným čarodějem Mrakoplašem, naivním Dvoukvítkem a dalšími a dalšími zajímavými bytostmi.

Joane Keatleen Rowlingová

Dílo: Harry Potter

1. díl *Harry Potter a Kámen mudrců* (1997)

Setkáváme se s chlapcem – sirotkem. Vyrůstá u tety a strýce Dursleyových, kteří svého synovce nemají příliš v lásce. V den jeho jedenáctých narozenin se mu odkryje dlouho utajované tajemství. Je synem kouzelníků a po prázdninách nastupuje do školy čar a kouzel v Bradavicích. Skamarádí se se spolužáky Ronem a Hermionou, a zažívají spoustu dobrodružství.

2. díl *Harry Potter a Tajemná komnata* (1998)

V druhém díle se Harry dozví, že Tajemná komnata je znovu otevřena, a utká se s hadem Baziliškem, aby zachránil sestru Rona. V podzemí bradavické školy se odehraje zápas na život a na smrt. Harry Baziliška přemůže a Ronovu sestru Ginny zachrání.

3. díl *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (1999)

Harry je z neznámého důvodu v nebezpečí. Postupem času se mu odkrývá strašné tajemství o smrti jeho rodičů. Snaží se najít uprchlého azkabanského vězně, který má smrt jeho rodičů na svědomí. Na konci knihy se dozvíme, že vše není takové, jak se na první pohled zdá. Společně s uprchlým Siriusem Blackem hledají pravého zrádce, ten jim v poslední chvíli uprchne.

4. díl *Harry Potter a Ohnivý pohár* (2000)

I ve čtvrtém díle není o zápletky nouze. Někdo Harryho přihlásí do turnaje Tří kouzelníků, kde plní úkoly, ve kterých bojuje s draky, jezerními vílami, ale je zapotřebí i logického uvažování, bez kterého by jen stěží zvítězil. Pán zla se probírá k životu pomocí Harryho krve. Boj dobra a zla vstupuje do nové fáze.

5. díl *Harry Potter a Fénixův řád* (2003)

Po vzestupu Voldemorta vytvoří Harry Brumbálovu armádu. S ní chce pomstít smrt svých rodičů. Jenže Pán zla ho naláká do pasti. Harrymu se podaří v poslední vteřině uniknout, bohužel v této potyčce je zabit jeho kmotr Sirius Black.

6. díl *Harry Potter a Princ dvojí krve* (2005)

O rok později už Harry připravuje plány ke zničení Voldemorta a jeho viteálů. Pomáhá Brumbálovi s hledáním duší Pána zla. Po nebezpečné cestě do jeskyně jsou na velmi

dobré stopě, kterou ale nestihnou prozkoumat, protože Brumbál umírá kletbou, kterou vyslovil profesor lektvarů Snape.

7. díl *Harry Potter a Relikvie smrti* (2007)

Jakmile je Harrymu sedmnáct let, realizuje plány ke zničení Voldemorta. Ron a Hermiona s ním vypraví na dlouhou cestu. Každý ze tří přátel reaguje na bezvýchodnou situaci jinak. Ron jednoho dne nechá Harryho a Hermionu napospas osudu. Samozřejmě se po nějaké době vrátí, ale to už se bojuje poslední bitva o Bradavice. Po zabití Lorda Voldemorta propukne všeobecné veselí. Kouzelný svět se po dlouhých sedmi letech zase dostává do zajetých kolejí, kde neexistuje strach.

4 Stěžejní autoři fantasy

V této kapitole budeme hovořit o jednotlivých autorech, které jsme si vybrali k rozboru z hlediska průniku reálií do děl žánru fantasy. Bude se jednat o J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise a J. K. Rowlingovou. Probereme jejich biografii, jednotlivá díla a literární přínos.

4.1 J. J. R. Tolkien

Anglický spisovatel, literární kritik, ilustrátor, profesor staroanglického jazyka a literatury J. R. R. Tolkien je považován za zakladatele žánru fantasy, což není úplně přesné. „*Pro mnohé čtenáře začala fantasy J. R. R. Tolkienem (1892–1973), světově proslulým stvořitelem Středozemě, jejíž historii tento proslulý autor zaznamenal v Hobitovi (1937), Pánu Prstenů (1954–1955) a Silmarillionu (1977). V rozporu s tímto rozšířeným názorem Tolkien žánr fantasy nezaložil, i když musím připustit, že ho rozvinul tak významným způsobem, že lze narýsovat ostrou dělicí čáru mezi fantasy napsanou před Tolkienem a po něm.*“³¹

Tolkiena možná nemůžeme považovat za zakladatele fantasy, ale jistě ho můžeme pokládat za spisovatele, který fantasy literatuře poskytl mimořádné impulzy. Jeho knihy získaly takový věhlas, že jsou čteny dalšími a dalšími generacemi čtenářů. „*Tolkienova velikost spočívá v tom, že dovedným způsobem spojil existující proudy fantasy – hrdinskou romanci, folklor, pohádky a fantasy pro dospělého – a významným způsobem rozšířil působnost fantasy jak v historickém, tak i v literárním smyslu. Svým dílem dal žánru novou dimenzi a Tolkienovy propracované dějiny tří věku jeho vymyšleného světa zvedly laťku pro všechny, kteří přišli po něm.*“³²

John Ronald Reuel Tolkien se narodil 3. ledna 1892 v jihoamerickém Bloemfonteinu, což je hlavní město Oranžského svobodného státu. Dnes se jedná o část Jižní Afriky. Zemřel ve věku 81 let 2. září 1973 v Baurenmaouthu na zánět žaludečního vředu. Byl pohřben vedle své ženy na Walcercote Cementary v severním Oxfordu.

Tolkienovi rodiče Mabel Suffieldová a Artur Reuel Tolkien pocházeli z Birminghamu. Mabel bylo pouhých osmnáct let, když ji Artur coby třicetiletý muž

³¹ANDERSON, A. Douglas. *Otcové prstenu*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2004. s. 13, ISBN 80-7214-717-X.

³²ANDERSON, A. Douglas. *Otcové prstenu*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2004. s. 15, ISBN 80-7214-717-X.

požádal o ruku. Ve viktoriánské Anglii ale jejich manželství mohlo být uzavřeno až po dovršení jednadvaceti let nevěsty. Artur odjel za prací do jihoafrického Bloemfonteinu. Po třech letech poslal telegram, kde oznamoval své i Mabelině rodině, že je schopen se o svou budoucí ženu postarat. V Oranžském státě získal pěkný domek a dobré zaměstnání.

Rok po svatbě se jim narodil syn John Ronald Reuel Tolkien. Jméno John dostal po dědečkovi z otcovy strany, Reuel podle svého otce Reuela Artura Tolkiena, jméno Ronald mu dali rodiče, protože se jim líbilo, a všichni příslušníci ho tímto jménem nejčastěji oslovovali. O dva roky později, 17. února 1894, se narodil druhorozený syn Hilary Artur Reuel Tolkien. Ten se měl od narození čile k světu, ale jeho staršímu bratru africké podnebí nedělalo dobře. To vedlo jeho rodiče k rozhodnutí, že se matka musí vrátit s dětmi do Británie, kde byla lepší zdravotnická zařízení. Otec s rodinou nemohl odcestovat, protože mu to práce nedovolovala. Mabel tedy musela s oběma dětmi odcestovat sama.

Ronaldův stav se o mnoho nezlepšil, a tak rodina zůstala v malém městečku poblíž Birminghamu. Po třech letech, kdy rodina žila odděleně, Artur nečekaně onemocněl revmatickou horečkou. Malý Ronald nadiktoval chůvě dopis pro otce: *„Milý tatínku, mám hroznou radost, že se vracím k tobě. Už je to tak dlouho, co jsme od tebe odjeli. Doufám, že nás loď všechny přiveze zpátky k tobě, mamku, bratříčka a mě. Vím, že budeš moc rád, až dostaneš dopis od svého malého RONALDA. Už jsem ti hrozně dlouho nepsal. Je ze mě velký mužský, protože mám mužský kabát a mužskou košili. Mamka říká, že mě ani bratříčka nepoznáš, protože jsme takoví velcí mužští. Dostali jsme spoustu vánočních dárků, uvidíš. Tetička Gracie byla u nás na návštěvě. Každý den chodím a na vozíku se vozím jen trošku. Hilary posílá moc pozdravů a pusinek stejně tvůj milující Ronald.“*³³

Jenže rodina se už nikdy neshledala. Otec zemřel na krvácení do mozku dříve, než si mohl dopis od syna přečíst. Ztrátu hlavy rodiny matka těžce nesla. Po nějaké době se s dětmi přestěhovala na okraj vesnice Moseley poblíž Birminghamu. Mabel Tolkienová se s rodinou svého zesnulého manžela přestala téměř vídat, děti se občas sešly s tetou Grace Tolkienovou, která jim vyprávěla příběhy o rodu Tolkienů. *„V dávných romantických časech v Německu a Rakousku bojovali jejich předkové s Turky a dosáhli velkých vítězství. Tolkienové pak utíkali před tyranii, kdekoli se s ní setkali, aby*

³³ CARPENTER, Humphrey. *J. R. R. Tolkien – životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. s. 23, ISBN 80-204-0409-0.

*se nakonec usadili v Anglii.*³⁴ Tolkienova rodina pocházela ze Saska, ale v Anglii žila od 18. století. Příjmení Tolkien pochází z německého Tollkieh – v překladu šíleně smělý.

Celá matčina rodina byla baptistická, o to více všechny překvapilo, když se Mabel a její sestra May Incledonová odklonily od baptistické víry³⁵ a staly se katoličkami. „*V Británii a Spojených státech docházelo v této době k protikatolickým nepokojům a v některých městech v USA byli římsští katolíci dokonce i zabíjeni.*“³⁶ Všichni příbuzní se k Mabel obrátili zády. Rozhodla se, že si vystačí sama, a tak se odstěhovala do velkého města Moseley, kde její prvorozený syn začal chodit do školy Krále Edwarda. V birminghamské Oratoři se seznámila s otcem Francisem Xaverem Morganem, který v dalších letech hrál v jejich rodině důležitou roli. Otec Xaver nahrazoval chlapcům otce a Mabel poskytoval psychickou podporu.

V roce 1920 byla Mabel diagnostikována cukrovka. O dva roky později se léčila v místním sanatoriu, kde své nemoci podlehla. Předtím, než zemřela, se opatrovníkem jejich dětí stal otec Francis.

Když Ronaldovi bylo 16 let, zamiloval se do své životní lásky Edith Brattové. Otec Francis se snažil jejich vztah ukončit. Rozhodl, že se mohou vzít, až bude Ronaldovi 21 let. V této době získal Ronald stipendium na Exter College na Oxfordu. Studoval latinský a řecký jazyk, ale mnohem více ho zaujaly severské jazyky.

Po dovršení 21. narozenin napsal Edith dopis, ve kterém ji požádal o ruku, avšak odepsala mu: „*Ne, nemohu si Tě vzít. Je mi líto, ale už jsem zasnoubená s někým jiným.*“³⁷ Jejím nastávajícím byl bratr bývalé spolužáky Georg Field.

V roce 1914 začala první světová válka a Tolkien v roce 1915 dokončil studium angličtiny, anglosaštiny, staré norštiny, němčiny a gotštiny.

Edith nakonec Fieldovi své slovo vrátila a ve středu 22. března 1916 otec Francis oddal Edith a Ronalda za manžele.

Po velice krátkých líbáncích dostal Tolkien rozkaz nalodit se do Francie. Po vylodění se připojil k britské armádě a jako druhý důstojník se zúčastnil bitvy na řece

³⁴ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 23, ISBN 80-7214-459-6.

³⁵ Baptistická církev je odnoží křesťanské církve. Oddělila se v 17. století. Jejími hlavními znaky je tolerance a láska k bližním.

³⁶ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 26, ISBN 80-7214-459-6.

³⁷ Tamtéž, s. 41.

Sommě. Na konci roku 1915 onemocněl takzvanou zákopovou horečkou.³⁸ Zanedlouho byl poslán domů. Po ozdravné kúře se 16. listopadu 1917 narodilo rodině první dítě, John Francise Reuel Tolkien. Jméno Francis získal chlapec po otci Francoisovi, který byl Ronaldovým opatrovníkem.

Po ukončení velké války se rodina přestěhovala do Oxfordu, kde začal Tolkien pracovat na *Oxfordském slovníku angličtiny*. Tato práce mu velice vyhovovala, ale v roce 1920 se rozhodl, že by se chtěl ucházet o post učitele. Poté co práci získal, se do Leedsu nastěhoval, nejdříve sám, protože Edith porodila jejich druhé dítě, Michaela Hilaryho Reuela.

Ve věku třiceti dvou let byl J. R. R. Tolkien jmenován profesorem anglistiky. V roce 1924 porodila jeho žena třetího syna Christophera Reuela.

O necelý rok později se mu naskytla možnost se na Oxford vrátit jako profesor anglosaštiny, neváhal a zanedlouho se s rodinou vypravil zpět na Oxford. „*Měl schopnost přenášet na studenty své nadšení a přivádět jazyk a literaturu k životu. Na druhou stranu měl zvyk mluvit rychle a jeho myšlenky bylo občas obtížné sledovat. Jedním z kořenů problému bylo, že málokdy vyndával z úst dýmku. Přes ni se slova dostávala ven jen obtížně.*“³⁹ V roce 1929 se narodila dcera Priscilla Tolkienová.

Na Oxfordu se seznámil s C. S. Lewisem z katedry anglistiky. Lewis si do deníku napsal: „*Je to takový uhlazený, pobledlý, výřečný malý chlapík.*“⁴⁰ Tito dva muži se po zbytek svého života stali velice blízkými přáteli. Tolkien vytvořil klub Uhlohryzů, kteří byli později známí pod názvem *Inklingové*.⁴¹ Tato skupina se sdružovala od poloviny třicátých let do konce čtyřicátých let. Scházeli se v učebně na Magdalenině koleji. Do tohoto spolku patřilo deset až dvacet mužů, mezi nejčastěji docházejícími byli Nevil Coghill, Hugo Dyson, lord David Cecil, Colin Hardie, Charles Williams, Tolkien, Lewis a Warnie.⁴² Na těchto schůzích jeden z přátel předčítal knihu, na které právě pracoval, a ostatní poslouchali. Lewisův bratr Warnie vzpomíná na tyto schůzky ve svých denících: „*Když se nás shromáždilo tak okolo tuctu, uvařil se čaj. Pak*

³⁸ Zákopová horečka je vzácné infekční onemocnění. Rozšířena byla zejména za 1. světové války vlivem špatné hygieny.

³⁹ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 58, ISBN 80-7214-459-6.

⁴⁰ Tamtéž, s. 62.

⁴¹ Inklingové = Tolkien tvrdil, že jde o slovní hříčku, založenou na formální podobnosti dvou anglických slov: „inkling“, čili tušení, a „ink“ inkoust. Kniha: COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 58, ISBN 80-7214-459-6.

⁴² COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 66, ISBN 80-7214-459-6.

jsme si zapálili dýmky a Jack se zeptal: Je tu někdo, kdo by nám chtěl něco přečíst? Vždy se našel nějaký rukopis a my jsme si sedli, abychom ho posoudili.“⁴³

Mezi roky 1930 a 1935 začal Tolkien psát knihu *Hobit*. Jeho studentka Susan Dagnellová, zaměstnaná v nakladatelství Georgie Allen a Unwin, tuto knihu předala nakladatelům k přečtení. Nakladatel Stanley Unwin ji přinesl svému desetiletému synovi, aby posoudil, jestli se kniha bude líbit i ostatním dětem. Jeho syn Rayner byl unesený, a tak tato kniha vyšla 21. září 1937. Londýnské *The Times* psaly: „*Všichni, kdo mají v oblibě ten druh dětských knížek, ke kterému se rádi neustále vrací i dospělý, jistě uvítají, že se v jejich souhvězdí objevila nová hvězda.*“⁴⁴ Ještě téhož roku získal Tolkien v Americe cenu *New York Herald Tribune* za nejlepší dětskou knihu. S nakladatelstvím se dohodl, že napíše volné pokračování *Hobita*.

Svět byl zasažen druhou světovou válkou a J. R. R. Tolkien mohl v psaní pokračovat velice sporadicky. Jedním z důvodů byl neustálý strach o syny, kteří se nechali najmout k armádě. V roce 1945 byl jmenován profesorem anglického jazyka na Meltonově koleji. Toto místo opustil až v roce 1959, když odešel do důchodu.

Tolkienovu práci na *Pánu prstenů* Lewis okomentoval těmito slovy: „*Vyprázdnil jsem veliký pohár a ukojil jsem dlouhou žízeň. Od chvíle, kdy se děj naplno rozeběhne, se tomu stálému narůstání majestátnosti a hrůzy (s občasným oddechem v podobě zelených údolíček, bez nichž by se to vskutku nedalo vydržet) nevyrovná snad nic z vypravěčského umění, které znám. Myslím, že kniha vyniká ve dvou ctnostech: ve vytváření mýtů – Bombadil, Mohyloví duchové, elfové, enti – jakoby z nevyčerpatelné studnice a ve stavbě. Také v gravitas.*“⁴⁵

Pána prstenů Tolkien dopsal po dlouhých dvanácti letech. Po několika nedorozuměních ho nakonec vydalo nakladatelství Allen a Unwin v Londýně. Syn zakladatele nakladatelství Rayner, nyní už dospělý muž, navrhl, aby práce byla vydána ve třech knihách, protože dílo bylo dosti rozsáhlé. Nakladatelství se sice obávalo malého zisku, ale i tak do rizika šlo a později na svém rozhodnutí velice vydělalo. Během jediného měsíce se vyprodalo prvních 3500 výtisků. V roce 1965 se prodalo více než 100 000 výtisků. Vznikla rozhlasová hra, fanoušci se s Tolkienem nechávali fotografovat, psali mu dopisy, vznikaly knihy o Tolkienovi, točily se o něm televizní pořady.

⁴³ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 67, ISBN 80-7214-459-6.

⁴⁴ Tamtéž, s. 78.

⁴⁵ Tamtéž, s. 87.

Avšak on sám si žil poklidným životem s ženou a svoje soukromí si nenechal nikým narušit. V roce 1963 byl Tolkien jmenován čestným členem Exeterské koleje, velice často byl zván na večírky, ale jeho žena měla silné revma⁴⁶, a tak od ní příliš často neodcházel. V roce 1966 manželé oslavili zlatou svatbu. O dva roky později se přestěhovali do Bournemouthu, města ležícího na jižní straně Anglie. Koupili si malý domek blízko moře, najali si hospodyně a užívali si pohodlí, které předtím z finančních důvodů nemohli mít. Jenže Editin stav se postupně zhoršoval a v pondělí 29. listopadu 1971 zemřela. Na náhrobek jí manžel nechal vytesat „*Edith Mary Tolkienová, 1889–1971. Lúthien.*“⁴⁷

Po pohřbu se vrátil zpět do Oxfordu, kde měl k dispozici několik pokojů. Často navštěvoval své staré přátele z kroužku Inkling, také docházel za svým synem Christopherem a vnoučaty Rachel a Adamem, stýkal se i se svou nejmladší dcerou Pirsillou. Podnikl i několik cest za svým bratrem Hilarym na jeho farmu do Eveshamu. V roce 1972 oslavil osmdesáté narozeniny a doslal od královny Řád britského impéria a od oxfordské univerzity čestný doktorát z literatury. O rok později u něj lékaři diagnostikovali krvácení žaludečního vředu. Ač to ještě vypadalo, že se uzdraví, dostal infekční zánět plic a v neděli 2. září 1973 zemřel.

John Ronald Reuel Tolkeien je považován za jednoho z nejoblíbenějších autorů fantasy literatury, kterého každá generace nových čtenářů přijímá jako geniálního autora *Hobita* a *Pána prstenů*. Byl pohřben na katolickém hřbitově ve Wolvercote na předměstí Oxfordu vedle své ženy. Na společný náhrobek bylo vytesáno *John Ronald Reuel Tolkien. Beren. 1892–1973. Beren* Toto jméno označovalo Luthienina muže z knize Simarillionu.

Próza a poezie

Písně pro filology (1936), *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (1937), *Nimralův list* (1945), *The Lay of Aotrou and Itroun* (1945), *Sedlák Jiljí z Oujezda, uváděno též pod názvem Farmář Giles z Hamu* (1949), *Návrat Beorhthnothe, syna Beorhthelmova* (1953), *Pán prstenů – Společenstvo prstenu, Dvě věže, Návrat krále* (1954–1955), *Příhody Toma Bombadila* (1962), *Příběhy z čarovné říše* (1962), *Trée and Leaf* (1964), *Tolkien on Tolkien* (1964), *Cesta vede pořád dál* (1967), *Kovář z Velké Lesné* (1967).

⁴⁶ Revma = bolesti kloubů

⁴⁷ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 116, ISBN 80-7214-459-6.

Z pozůstalosti: *Silmarillion* (1977), *Nedokončené příběhy Númenoru a Středozemě* (1980), *The History of Middle-Earth* (1983–1996), *Tulák Rover* (1995).

Vědecké práce

Slovník středověké angličtiny (1922), *O pohádkách* (1922), *Pan Gawain a Zelený rytíř* (1924), *Some Contributions to Middle-English Lexicography* (1925), *The Devil's Coach Horses* (1925), *Ancrene Wisse and Hali Meiohad* (1929), *Sigelwara Land – část I. a II.* (1932–1934), *Béowulf: Netvoři a kritikové* (1937), *Sir Orfeo* (1944),

4.2 C. S. Lewis

Irský spisovatel, profesor středověké a renesanční literatury, literární kritik Clive Staples Lewis se narodil 29. listopadu 1898 a zemřel 22. listopadu 1963 v nedožitých šedesáti pěti letech v Oxfordu. Ač napsal několik knih o náboženství, jeho literární sága *Letopisy Narnie* ho proslavila po celém světě.

Albertu Jamesi Lewisovi, který pracoval v advokátní kanceláři v Belfastu, a Florencii Augustě Hamiltonové se Clive Staples Lewis narodil jako druhorozený syn. Jeho o tři roky starší bratr se jmenoval Warren Hamilton Lewis. Matka Florencie byla dcerou irského anglikánského pastora, celá rodina byla velice zbožná a pravidelně docházela do kostela.

Ve čtyřech letech Clivemu zemřel pes Jackie. Smrt čtyřnohého přítele ho ovlivnila natolik, že si od rodiny nechal říkat Jack, a tato přezdívka mu zůstala až do stáří.

Jackovi se dostávalo dobrého vzdělání, byl vyučován soukromými učiteli. V otcově knihovně se nacházelo nepřehledné množství knih, které malého chlapce motivovaly k bádání. Velice často psal a ilustroval krátké povídky o zvířatech. Jako malý chlapec společně s bratrem vytvořil fantasy svět, ve kterém žila jen zvířata. Roku 1908 mu zemřela matka. Přešel na internátní školu a poté co byla zavřena a její ředitel byl poslán do psychiatrické léčebny⁴⁸, přešel Lewis na Campbell College. Od mládí měl

⁴⁸ To, co se dělo na předchozí škole, přirovnával Lewis k funkci koncentračního tábora. V knize *Letopisy Narnie* školu popisuje takto: „... *O téhle škole se povídalo, že není ani tak smíšená, jako že lidé, co ji vedou, to mají pomíchané v hlavě. Byli totiž přesvědčení, že by se dívkám a chlapcům mělo dovolit dělat to, co se jim líbí. Jenže deseti nebo patnácti největším chlapcům a dívkám se zrovna líbilo zastrašovat jiné a ubližovat jim. Dělo se tady spousta strašných věcí, na které by se v normální škole přišlo během prvního čtvrtletí a někdo by je rozhodně zarazil – tady se to ale nestalo.* „ (cit. Lewis, C. S. *Letopisy Narnie Stříbrná židle*. 2.vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 483, ISBN 978-80-253-0535-5).

problémy s respiračním ústrojím. Po prvním semestru se s otcem a bratrem přestěhoval do města Malvern a v září roku 1913 začal studovat Malvern College. Od dětství chlapcům rodina vštěpovala základní pravidla křesťanství, o to více je Jack ranil, když se stal v patnácti letech ateistou a vystoupil z křesťanské církve.

Pravidelné studium se vyplatilo a Lewis v roce 1916 získal stipendium na prestižním Oxfordu. Ve škole však studoval pouhý rok a vypukla první světová válka. Lewis jako devatenáctiletý mladík narukoval do armády. Zúčastnil se bitvy na řece Sommě. „*Britské ztráty jsou hrozné: asi 420 000 mužů. Francouzi ztratili 205 000 mužů, Němci kolem 500 000 vojáků.*“⁴⁹ Lewis byl lehce zraněn a trpěl depresemi. Na konci války v listopadu 1918 byl propuštěn ze služby a vrátil se domů. Ihned nastoupil na Oxford a v roce 1923 složil státnice z anglického jazyka a stal se profesorem filosofie. C. S. Lewis a J. R. R. Tolkien se potkali v roce 1926 na schůzi katedry anglistiky. Velice rychle se spřátelili. Tolkien založil klub pro oxfordské profesory, kde spolu vedli dlouhé a neúnavné rozhovory o severské mytologii.

Jeden z jeho kolegů o něm řekl, „*že mu Lewis se svým brunátným obličejem, prudkými gesty a silným hlasem nejvíce připomíná řezníka. Žádný řezník však nikdy nemluvil a nepsal jako on.*“⁵⁰ Roku 1958 získal čestný doktorát z literatury na Manchesterské univerzitě.

Když bylo Lewisovi 33 let, obrátil se zpět na křesťanskou víru, kterou bránil s velkým zápalem. Víru v Boha popisuje tímto způsobem: „*Víra v Krista je tím jediným, co vás v tu chvíli zachrání před zoufalstvím: a z této víry musí nevyhnutelně vzejít dobré skutky.*“⁵¹

Jeho díla se přeložila do více jak 40 světových jazyků. Lewis je známý především sérií knih pro děti a mládež, která se jmenuje *Letopisy Narnie* (1950–1956). Až do dnešní doby se prodalo více než 150 milionů výtisků.

Lewis žil téměř celý svůj život jako poustevník. Když se konečně oženil, vzal si o patnáct let mladší Američanku Joy Davidmantovou, která jako židovka konvertovala ještě před sňatkem ke křesťanství. S sebou si přivezla dva syny z prvního manželství. Žili spolu pouhé čtyři roky, když jeho ženě byla diagnostikována rakovina kosti. Joy zemřela 13. července ve věku 45 let. Lewis, ochrnutý smutkem, začal mít zdravotní problémy. Jeho stav mu nedovoloval učit na vysoké škole. V roce 1961 se jeho stav

⁴⁹ WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. 1. vyd. Praha: Columbus, 2006. s. 115, ISBN 80-7249-194-6.

⁵⁰ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 62, ISBN 80-7214-459-6.

⁵¹ LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. s. 103, ISBN 80-85495-19-8.

zlepšil natolik, že opět přednášet. Jeho smrt byla nečekaná: 15. července 1963 onemocněl a byl odvezen do nemocnice, kde o několik hodin později dostal infarkt. O několik měsíců později 22. listopadu 1963 zemřel ve své ložnici. Byl pohřben vedle své manželky na hřbitově Holy Trinity Church v Oxfordu.

C. S. Lewisova díla inspirovala mnoho autorů; nejznámější autorkou je J. K. Rowlingová tvůrkyně série knih *Harry Potter*.

Próza:

Poutníkův návrat (1933), *K jádru křesťanství* (1936), *Alegorie lásky* (1936), *Z mlčící planety* (1938) později přejmenováno na *Let na Venuši* (1943), *Otázka bolesti* (1940), *Rady zkušeného ďábla* (1942), *Ta obludná síla* (1945), *Zaskočen radostí* (1955), *Čtyři lásky* (1997), *Průvodce modlitbou* (1997), *Problém bolesti* (1998), *Dokud nemáme tvář* (2000), *Kosmická trilogie* (2007), *Velký rozvod nebe a pekla* (2011), *Svědectví o zármutku* (2012)

Vědecké práce:

Alegorie lásky (1936), *Anglická literatura v 16. století* (1954), *Vyřazený obraz: Úvod do středověké a renesanční literatury* (1964)

4.3 J. K. Rowlingová

Joanne Keethline Rowlingová se narodila 31. července 1965. Z ženy bez příjmů se stala jednou z nejbohatších žen ve Velké Británii, která se do podvědomí zapsala sedmisvazkovou ságou o mladém čaroději.

Její rodiče Pete Rowling a Anna Volantová se po svatbě v březnu 1965 usadili asi dva kilometry od Bristolu v městečku Yate. Nastěhovali se do přízemního domku Sundridge Park číslo 109. V blízké nemocnici se 31. července 1965 narodila jejich prvorozená dcera Joanne. 28. června 1967 se Joanně narodila sestřička Dianne. Po čtyřech letech se rodina přestěhovala do Winterbournu, který leží osm kilometrů od Yate. Nastěhovali se do domku na Nicholls Lane. Otec pracoval v místní továrně na letecké motory. Maminka zůstala v domácnosti a starala se o své dcery. Milovala knihy a tuto lásku předala i dcerám. Joanne v pěti letech nastoupila na základní školu U svatého Michala. V této době napsala svoje první literární dílko s názvem *Králíček*. Tak jako každé dítě i ona se bavila okolním světem a témata čerpala právě z něj. V sedmi

letech přestoupila na základní školu v Linde Close⁵². V roce 1974 se Rowlingovi rozhodli přestěhovat do historického města Church Cotage. V nedalekém velšském městečku Tutshill obě děvčata chodila do školy.

Joann bylo deset let a její babička Kathleen Rowlingová zemřela na infarkt. Joann tato zpráva velmi rozesmutnila a na důkaz své lásky k babičce převzala iniciál K(athleen) do svého jména při pozdějším vydávání *Harryho Pottera*.

I nadále psala povídky jako *Sedm prokletých diamantů*. Inspirovala ji řada knih včetně Enid Blytonové a její dobrodružných románů *Správná pětka*⁵³, i C. S. Lewis a jeho *Letopisy Narnie*, nejvíce jí však prý ovlivnila kniha, kterou jí darovala maminka, *Bílý koníček* od Elizabeth Goudgeové.

Po dokončení základní školy, přešla na střední školu ve Wydeanu. Psal se rok 1976 a rodina se opět stěhovala, tentokrát do blízké vesnice Sadbury, aby děvčata nemusela dojíždět do nové školy. Jejich maminka Anna nastoupila do místní školy jako laborantka.

Joanne Rowlingová nebyla příliš průbojnou a oblíbenou dívkou, svoje komplexy doháněla v učení. Proto byla svými spolužáky často nazývána „šprtka“. Ve škole poznala šikanu jak ze strany učitelů, tak ze strany spolužáků, což se odrazilo i v jejích pozdější tvorbě.

Matce bylo teprve třicet pět let, když u ní lékaři diagnostikovali progresivní formu roztroušené sklerózy⁵⁴. Joannini učitelé navrhli rodičům, aby se jejich dcera přihlásila na Oxford, ale Joanne nebyla přijata. Rektor Gordon Brown prohlásil: „*Tvrdím, že je třeba skončit se starou Británií, v níž záleží víc na tom, komu jste se narodili, než na tom, co umíte. Tvrdím, že je nejvyšší čas, aby ty naše staré ctihodné univerzity otevřely dveře dívkám a žákům bez ohledu na jejich původ.*“⁵⁵ V záloze však měla rodina univerzitu v Exeteru. Rozkastrování bylo v Anglii v 80. letech stále silné, takže tato škola byla ideální pro mládež z nižších společenských tříd. Joanne si na popud svých rodičů za obor zvolila francouzštinu. Spoustu času trávila v knihovně, a když narazila na Tolkienova *Pána prstenů*, byla jím doslova očarována. Sice nikdy nepřiznala, že ji kniha z velké části inspirovala k napsání *Harryho Pottera*, ale čtenář si v knihách obou autorů najde hodně společných motivů. Když se jí reportér na tiskové konferenci přímo zeptal, nakolik je Harry Potter inspirován tolkienovským světem,

⁵² SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2002. s. 25, ISBN 80-242-0849-0.

⁵³ Soubor knih: *Správná pětka* - Jedná se o dětské publikace z žánru dobrodružné a detektivní literatury.

⁵⁴ Roztroušená skleróza = jedná se o nemoc nervového systému

⁵⁵ SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2002. s. 70, ISBN 80-242-0849-0.

odpověděla: „*Pokud ponecháme stranou fakt, že se v obou dílech objevují čarodějové, draci a magické rituály, je Harry Potter úplně jiný než Pán prstenů. Tolkien stvořil naprosto imaginární, mytologickou říši. To o mně asi nikdo tvrdit nebude. V Tolkienovi nejsou Dursleyovi, žádná Zobí ulice.*“⁵⁶

V roce 1987 složila státní závěrečné zkoušky. Nadcházející tři roky chodila na různé brigády. Na konci roku 30. prosince 1990 zemřela Anna Rowlingová. Smrt matky Joanne velice ovlivnil: přiznává, že ztrátu rodičů Harryho Pottera popisuje z vlastní emotivní zkušenosti. Po odchodu někoho tak blízkého, jako byla její matka, se rozhodla pro změnu – odešla do Španělska, do města Port, kde začala učit v místní škole.

Z Portugalska byla nadšená, práce ve škole se jí líbila a i osobní život začínal nabírat na obrátkách. Seznámila se s mladíkem Jorgem, oba byli nadšení „budoucí spisovatelé“, když Joanne zjistila, že je těhotná. Rozhodli se, že si dítě nechají, bohužel přišel samovolný potrat. Tento smutný fakt je natolik sblížil, že se rozhodli pro svatbu a další potomstvo. Když Joanne byla znovu těhotná, mohla se plně věnovat psaní své knihy. Dcera Jessica se narodila 27. července 1993. Konflikty s násilnickým manželem vygradovaly až k jejímu odchodu do vlasti. Navštívila sestru Diann v Edinburgu, která jí pomohla z nejhorsího. Zažádala si o sociální podporu a s dcerou bydlela v malém, skromně zařízeném bytě u přístavu Leith.

Její švagr otevřel malou kavárnu Nicholson's, ve které Joanne hodiny a hodiny vysedávala a dopisovala knihu, která probudila novou čtenářskou vlnu zájmu o fantasy žánr. Sama autorka uvádí: „*Je fakt, že jsem psala v kavárnách a dcerka spala vedle v kočárku. Možná to zní romanticky, ale když to prožíváte, žádnou romantiku v tom nevidíte. Ale pokud někdo dedukuje, že jsem to dělala kvůli tomu, že jsem měla doma zimu, je to už fabulace. Nehledala jsem vytopenou místnost. Chtěla jsem jen šálek dobré kávy a místo, kde by mě nikdo neotravoval a nenabízel mi další a další šálky*“⁵⁷.

V témže roce 1994 získala práci sekretářky na poloviční úvazek. O rok později chtěla začít učit, jenže zjistila, že praxe v Portugalsku jí je ve Skotsku k ničemu. Přihlásila se tedy na postgraduální studium a snažila se získat diplom. V roce 1995 se rozvedla.

Během studia dopsala svou prvotinu *Harry Potter a Kámen mudrců*. První tři kapitoly odeslala do agentury Christopher Little ve Fulhamu. Agentura záhy odepsala: „*Děkujeme za nabídku. Bude nám potěšení přečíst si celý Váš rukopis, pokud se*

⁵⁶ SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2002. s. 86, ISBN 80-242-0849-0.

⁵⁷ Tamtéž, s. 118.

*rozhodnete poskytnout ho výhradně naší agentuře.*⁵⁸ Hned poté poslala zbytek svého rukopisu, který si majitelé agentury přečetli během jednoho dne. Slovo dalo slovo a na stole ležela smlouva. Pokud se kniha bude prodávat, autorka získá 15 procent z knih a 20 procent z filmové adaptace. Agentura poslala rukopis do nakladatelství Penguin, ale to jej s díky odmítlo. Poté následovalo dalších deset nakladatelství, která knihu rovněž odmítla. Další nakladatelství se jmenovalo Bloomsbury. Pracovník Rosamund předal knihu svému jedenáctiletému synovci k přečtení a ten byl z knihy okouzlený. Agentura Christophera Littla a nakladatelství Bloomsbury v čele s Barrym Cunninghamem se dohodli, honorář pro autorku činil v přepočtu 40 000 Kč.

Po ukončení studia, v roce 2000, začala pracovat jako kvalifikovaná učitelka v Leithu. V té době zároveň využívala i grant na psaní dalších dílů *Harryho Pottera*. Na okamžik, kdy obdržela výhodnou nabídku na licenční práva v USA, vzpomíná takto: „*Chodila jsem po bytě jako v nervovém záchvatu. Spát jsem šla až ve dvě ráno. O pár hodin později mě vzbudil další telefonát. Telefon pak drnčel celý týden.*“⁵⁹ Koncem roku se stala jednou z nejčtenějších autorek pro děti a mládež, ale v té době nikdo netušil, co přijde v nadcházejících letech. Následovaly autogramiády, předčítání, rozhlasové vysílání, zprávy v novinách a postupné odkrývání její minulosti. Rowlingovou občas přepadávaly úzkostlivé stavy, které zavinil bulvární tisk.

Během tří příštích let se stala jednou z nejbohatších spisovatelek na světě. V roce 2001 se zamilovala a posléze si i vzala doktora Neila Murrayho, se kterým si koupila skotské panství. O dva roky později se jim narodil syn David Gordon Rowling Murray a v roce 2005 dcera Mackenzie Jean Rowling Murray. J. K. Rowlingová je jedna z mála těch, která si své soukromí dokáže zachovat.

Během vydávání jednotlivých dílů Harry Pottera a jejich filmových verzí byl svět zachvácen tzv. potterománií. Děti po celém světě nosily a stále nosí brýle, jaké nosí Harry, existují fun-cluby, potterovské webové stránky, na aukcích se draží Harryho hůlka, hábit, školní pomůcky, vznikají tábory ve stylu čar a kouzel, ale i obchody se suvenýry. „*Kromě Hollywoodu se na slávě kouzelnického učně přiživil i britský obchodní kolos Marks & Spenser, který zvítězil v tendru na prodej oblečení, školních pomůcek, dopisních papírů, sportovního náčiní a dalších věcí opatřených logem brýlatého studentíka. Mattel, Hobro a Lego se vrhly na výrobu hraček s potterovskou tematikou – od stolních her a sběratelských karet přes figurky až k dětským šamponům.*

⁵⁸ SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 2002. s. 124, ISBN 80-242-0849-0.

⁵⁹ Tamtéž, s. 142.

Nezahálejí ani potravináři: koupit se dají nejen Bertíkovy lentilky tisíckrát jinak a gumové žáby, ale i čokoládová košťata Nimbus 2000...Britská společnost Elextornic Arts vyvinula podle jednotlivých knížek interaktivní hry, kterými se dodnes baví kolem 25 milionů uživatelů počítačů... “⁶⁰

Próza:

Harry Potter a Kámen mudrců (1997, přeloženo 2000), *Harry Potter a Tajemná komnata* (1998, přeloženo 2000), *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (1999, přeloženo 2000), *Harry Potter a Ohnivý pohár* (2000, přeloženo 2001), *Harry Potter a Fénixův řád* (2003, přeloženo 2004), *Harry Potter a princ dvojí krve* (2005, přeloženo 2005), *Harry Potter a Relikvie smrti* (2007, přeloženo 2008), *Famfrpál v průběhu věků* (2001, přeloženo 2001), *Fantastická zvířata a kde je najít* (2001, přeloženo 2002), *Bajky barba Beedleho* (2008).

⁶⁰ SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2002. s. 187, ISBN 80-242-0849-0.

5 Druhá světová válka jako předobraz literárních textů

Tématem této kapitoly je vztah reálných dějů – druhé světové války – a děl J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise a J. K. Rowlingové. I když druhá světová válka nikoho z těchto autorů bezprostředně nezasáhla, nepopíratelně ovlivnila jejich tvorbu. J. R. R. Tolkien a C. S. Lewis zažili tyto hrůzy jako pasivní pozorovatelé – viděli důsledky bombardování britských měst. Město, ve kterém žili, Oxford, naštěstí nebylo nikdy zasaženo. J. K. Rowlingová se narodila až dvacet let po konci této děsivé kapitoly lidských dějin, ale linie jejích knih, jak chceme dokázat, byla vedena právě zkušenostmi společnosti, v níž vyrůstala, s touto děsivou válkou.

Naším úkolem v diplomové práci není popis druhé světové války a situace židovského obyvatelstva evropských zemí v tomto období, ale před analýzou děl jmenovaných tří autorů považujeme za nezbytné nastínit sled faktografických událostí, které se v nich promítají.

5.1 Druhá světová válka

Po skončení první světové války si lidé říkali, že něco podobného už nechtějí zažít. Když si pak v meziválečném období léčili své rány, nikdo netušil, co má za necelých dvacet let přijít.

Německo válku prohrálo, bylo po všech stránkách v troskách a cítilo se potupeno. S příchodem ekonomické krize dolehla na německou společnost další rána. Novou naději jí dal mladý voják Adolf Hitler. Německému národu nabídl, to co chtěl slyšet: „My se nevzdáme.“ Po první světové válce se objevil jedinec, který dokázal pomocí demagogické propagandy získat spoluobčany na svou stranu. Tento muž menšího vzrůstu zfanatizoval německý lid, který mu posléze dopomohl do čela státu. Hitler se v roce 1923 pokusil o mnichovský puč. Za tento akt byl poslán do vězení, kde napsal knihu *Mein Kampf*. Tato kniha shrnovala pravidla, kterými by se měl každý správný Němec řídit. Autorův odkaz směřoval k dvěma základním bodům:

1. Židé jsou nepřátelé lidstva a měli by být zničeni.
2. Árijská rasa by si měla zotročit celý svět.

Rasová nenávist se v Německu neustále prohlubovala. Němci nepohrdali jen Židy, ale i Slovy, Romy nebo černochoy, které nazývali *Untermensch*, tedy podčlověk. Netrvalo dlouho a Hitler byl dosazen do čela Německa.

Druhá světová válka začala brzy ráno 1. září 1939, kdy Hitler překročil polskou hranici. Osud Polska byl po bleskové válce zpečetěn, kapitulovalo o dvacet sedm dnů později. Velká Británie a Francie vstoupily do války 3. září 1939. Na jaře roku 1940 propukly ostré boje, ve kterých Německo zvítězilo. Norsko a Dánsko bylo napadeno 9. dubna. Dánsko kapitulovalo okamžitě, Norsko odolávalo dva měsíce. V květnu německá armáda vtrhla do Belgie a Nizozemska. Nizozemsko se vzdalo během čtyř dnů, Belgie se bránila téměř tři týdny. Za kratší dobu než jeden rok Německo dobylo Polsko, Francii, Norsko, Dánsko, Belgii, Nizozemsko. Jediným státem, který odolával, zůstala Velká Británie. Hitler na ni zaútočil v létě téhož roku. Vypukla velká vzdušná bitva, ve které vévodilo britské letectvo RAF – královské vojenské letectvo, které používalo stíhací letadla Spitfire, díky nimž Německo ztratilo asi šest set letadel. Říšský maršál a vrchní generál Luftwaffe Göring naplánoval nálety na britská letiště. Británie se však nevzdala, a když obnovila své síly, nechala bombardovat Berlín. Poté Hitler nařídí vybombardování Londýna a od tohoto dne byla Velká Británie bombardována téměř každou noc. I tak Britové odolávali a ke kapitulaci nikdy nedošlo. Po této dlouhé bitvě si Hitler uvědomil, že není neporazitelný.

Největší pozemní útok druhé světové války se udál 22. června 1941, kdy tři miliony německých vojáků s tisíci tanků a letadel zaútočily na svého dosavadního spojence, Sovětský svaz. Poté co němečtí vojáci došli k Leningradu a k předměstí Moskvě, překvapil je padající sněh. Hitler nepočítal s tím, že obléhání bude trvat tak dlouho. Vojáci byli unavení, neměli teplé oblečení a zásoby potravin se tenčily. Vůdce rozhodl, že Leningrad, dnešní Sankt Petěrburg, nechá vyhladovět a bombardovat, dokud se jeho obyvatelé nevzdají. Lidé měli hlad. Zpočátku jedli koně, psy, kočky, postupem času bylo jídla stále méně, a tak se někteří uchýlili ke kanibalismu. Ke změně došlo až v zimě, když Ladožské jezero zamrzlo a bylo možno přes něj přepravovat zásoby všeho potřebného – město tak bylo zachráněno před smrtí. Němci začínali být nervózní, protože Leningrad se stále nechtěl vzdát, a v roce 1944 se jejich obležení definitivně zhroutilo.

V červnu 1942 se němečtí vojáci vydali na jih Sovětského svazu. Jejich cílem se stalo město Stalingrad na Kavkazu. Kruté boje trvaly až do zimy. Polní maršál Paulus dostal přímý rozkaz – nevzdávat se! Ale touha po životě vyhrála, a tak bylo asi devadesát tisíc vojáků zajato Sovětským svazem, pouze pět tisíc z nich se mohlo vrátit zpět domů.

Na jaře 1943 se Němci snažili získat město Kursk, díky čemuž by mohli zničit sovětské armádní skupiny. Útok zahájila německá vojska 4. července 1943. Tento střet

vstoupil do dějin jako největší tanková bitva všech dob a vyžádal si životy více než sta tisíc lidí. Ačkoli ztráty byly vyšší na sovětské straně, znamenala bitva pro nacistické Německo velký neúspěch. Nebylo schopno zcela nahradit utržené ztráty a bitva u Kurska se spolu s bitvou o Stalingrad zásadním způsobem podepsala pod obratem situace na východní frontě.

V roce 1945 se Itálie vzeprla vládě Mussoliniho a podepsala se Spojenci mír. Mussolini byl svými lidmi zajat a popraven.

V posledních dnech války Němci věděli, že jejich konec je nevyhnutelný. Hitlerova vojska čítala jen pár desítek zkušených veteránů, staré muže a velmi mladé chlapce. Tuto „armádu“ řídil Hitler ze svého bunkru v Berlíně. Jeho rozkazy zněly často absurdně. Blížil se konec.

Hitler strávil několik posledních dní ve svém bunkru. Když zjistil, že žádná naděje nezbyvá, rychle se oženil se svou dlouholetou milenkou Evou Braunovou „a prohlásil, že nebyl dostatečně bezcitný: „*Po tom všem nejvíce lituji, že jsem byl tak milý.*“⁶¹ Aby nebyl mučen a ponižován před válečným soudním tribunálem, 30. dubna 1945 rozkousl kyanid a zároveň se střelil do hlavy. Eva Braunová se zastřelila hned po něm. Němci je před bunkrem spálili. O osm dnů později, tedy 8. května 1945, válka v Evropě skončila.

Mimo Evropu však nelítostný boj pokračoval. Američané si za cíl vybrali japonská města Hirošimu a Nagasaki, aby na nich vyzkoušeli účinnost nově vzniklé atomové zbraně. Letadla vzlétla 6. srpna 1945. „*Atomová bomba s krycím jménem Little Boy (Chlapeček) explodovala ve výšce 575 m nad městem. Při výbuchu byly srovnány se zemí továrny, úřady a domy. Cestující ve vlacích byli vyhozeni do vzduchu. Tráva, květy a stromy v městských parcích shořely. Lidé v ulicích se změnili v páru, zůstaly jen jejich stíny zachycené bleskem atomové detonace. Zadní střelec popsals tento děsivý obraz jako „ pohled do pekla“.*“⁶² Nagasaki bylo zničeno 9. srpna, stejně jako v Hirošimě zemřelo asi dvě stě tisíc osob. Úder byl obrovský. Císař Hirohito a jeho ministři se rozhodli uzavřít mír, ten byl podepsán 2. září 1945.

5.2 Židovská otázka ve 30. a 40. letech

Lidé židovské národnosti byli houževnatí, odhodlaní tvrdě pracovat, aby o jejich rodinu bylo dobře postaráno. Tím byli trnem v oku řadě lidí, kterým se nelíbilo, že Židé jsou

⁶¹ DOWSWELL, Paul. *Druhá světová válka: Nejvýznamnější události*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009. s. 107, ISBN 978-80-7360-690-9.

⁶² Tamtéž, s. 115.

majetní a mohou manipulovat s vlivnými lidmi. Po mnoho staletí němečtí Židé nebyli plnoprávními občany. Až rok 1871 vzniklo německé císařství. Ještě téhož roku byla zbořena židovská ghetta a Židé žili vedle Němců jako rovnocenní spoluobčané.

Když byl v roce 1933 Adolf Hitler dosazen do čela německého státu, nikdo netušil, kam až jeho moc bude sahat. Židé byli vyhnáni z univerzit, šikanováni, ponižováni a zesměšňováni. Řada rodin ze země prchla, ti co zůstali, do poslední chvíle věřili, že této absurditě bude brzy učiněno zadost.

Árijská rasa, jak ji Hitler veřejně nazýval, se učila pohrdat všemi ostatními rasami, které netvořily správný prototyp nadčlověka. Němci pohrdali Slovy, Romy a černochoy. Hitler razil názor, že německé děti se na nadvládu musí připravovat od útlého věku. Děti se ve školách učily o původu rasy a o nadřazenosti a podřazenosti lidí. Chlapci se učili, jak se stát vojáky, a děvčatům bylo do hlav vtlačováno, že jejich hlavní úlohou v životě je rodit vojáky do nacistické armády.

Dosažení Adolfa Hitlera do čela Německa bylo rychlé, avšak to, co následovalo, bylo neuvěřitelné: během krátké doby, 22. března 1933, byl otevřen první koncentrační tábor Dachau, který dříve sloužil jako muniční sklad. Do roku 1945 zde zemřelo okolo 45 000 lidí. O dva roky později, 15. září 1935, byly přijaty Norimberské rasové zákony, které židovské obyvatelstvo zbavily občanských práv.

Jeho úvodní paragrafy zněly takto:

Zákon o ochraně německé krve a německé cti

§ 1: Sňatky mezi Židy a státními příslušníky německé krve nebo krve podobného charakteru jsou zakázány. Uzavřená manželství jsou neplatná, i když byla uzavřena v zahraničí

§ 2: Mimomanželský styk mezi Židy a státními příslušníky německé krve nebo krve podobného charakteru je zakázán.

§ 3: Židé nesmějí zaměstnávat ve své domácnosti ženské státní příslušnice německé krve nebo krve podobného charakteru mladší 45 let

§ 4: Židům je zakázáno vyvěšovat říšskou státní vlajku či užívat jejích barev.

V následujících paragrafech pak byly uvedeny přísné tresty pro ty, kteří by překročili ustanovení nových zákonů; hrozilo jim vězení či dokonce káznice.

Nařízení k zákonu o říšském občanství stanovilo přesná pravidla určující příslušnost k židovské rase:

(1) Židem je ten, kdo pochází přinejmenším od tří prarodičů, podle rasy plně židovských.

(2) Za žida se také pokládá státní příslušník, je-li židovským míšencem, pocházejícím od dvou plně židovských prarodičů,

a) když v době vydání zákona příslušel k židovskému náboženskému společenství nebo potom do něho byl přijat,

b) když v době vydání zákona byl v manželství se židem nebo potom do něho vstoupil,

c) když pochází z manželství se židem ve smyslu odstavce 1, jestliže bylo toto manželství uzavřeno za účinnosti zákona o ochraně německé krve a německé cti ze dne 15. září 1935,

d) když pochází z mimomanželského styku se židem ve smyslu odstavce 1 a narodil se nemanželsky po dni 31. července 1936.⁶³

Noc z 9. na 10. listopadu 1938 se do dějin zapsala jako křišťálová noc. Jednalo se o jeden z největších židovských pogromů. Jednotky SS a SA přepadávaly židovské obyvatelstvo, vykrádaly byty, obchody, rozbíjely skla u oken a výkladních skříní, zabavovaly majetek, Židy zabíjely, šikanovaly a zavíraly.

Před začátkem války bylo na světě okolo 14 000 000 Židů, za sedm let jich byla jen polovina. Zbytek byl vyhlazen v koncentračních táborech, jako byly Osvětim, Majdanek, Terezín, Treblinka, Birkenau, Belzec, Dachau, Buchenwald a mnoho dalších. Tento likvidační mechanismus byl uveden do chodu v roce 1933 a ukončen o dvanáct let později. Pracovní a vyhlazovací tábory vznikaly v různých zemích, nejčastěji v samotném Německu, Polsku, Rakousku, Čechách, Belgii, Estonsku, Finsku, Lotyšsku, Rusku, Jugoslávii.

Nenávist Němců vůči Židům, černochem a Romům se neustále zvyšovala, už nebylo možné vytvářet jen pracovní tábory. Němci se těchto národností museli co nejrychleji zbavit. Holocaust měl neuvěřitelně masivní charakter. Zapojili se do něj zpočátku hlavně Němci, později i další národnosti. To, co se dělo za zdmi koncentračních táborů, je jen těžko k uvěření. Lidé žili v bídě a chudobě, v nelidských podmínkách se každý den snažili přežít. Když do koncentračního tábora dorazil dobytčí vlak, lidé, kteří byli napěchováni v jeho útrokách, z něj s pocity hrůzy vystoupili ven. Selekcí prováděl většinou doktor, v Osvětimi se jednalo o dr. Josefa Mengele, který byl později známější pod přezdívkou Anděl smrti. Staří a nemocní lidé byli zplynování

⁶³ Norimberské zákony, dostupné na: <http://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/norimberske-zakony.pdf>

bezprostředně po transportu. Silní jedinci přešli do pracovních táborů. Byli i tací, které vybrali na pseudovědecké pokusy.

Zvěrstva, která byla prováděna na dětech, měla tak ohavný charakter, že se o nich těžko hovoří. „*Nespokojil se s tím, že jednomu dítěti krev odebral a druhému ji vstříkl. Odstraňoval dvojčatům kusy kůže a sešival je zády k sobě, aby tak dosáhl organické krevní výměny. U dvojčat s odlišným hlasem odstranil jednomu hrtan a na hrtan druhého působil všemožnými chemikáliemi. Explantoval a implantoval orgány a údy, sterilizoval dívky, kastroval chlapce, pokoušel se o změnu pohlaví, infikoval své oběti smrtelnými chorobami.*“⁶⁴

Také v dalších koncentračních táborech tomu nebylo jinak: naprosto zdraví lidé byli podrobováni takovým pokusům, které byly velice bolestivé a nedůstojné. Často umírali v obrovských bolestech. Pokud někteří přežili, byli i tak zlikvidováni. Trochu toto řádění připomíná Ostrov doktora Moreaua⁶⁵ a nelidské zacházení se zvířaty. Pokusů na lidech se účastnili jen proškolení lékaři a studenti medicíny. Avšak když si přečteme následující ukázkou, získáme pocit, že lékaři nebyli skutečnými lékaři, ale jen sadistickými bytostmi, pro které lidský život nemá hodnotu. Následující ukázkou popisuje kastraci a sterilizaci. „*Výsledky odpovídaly diletantskému přístupu: pacienti utrpěli těžké popáleniny, objevily se u nich symptomy akutního zánětu pobřišnice, trpěli hnisáním, vysokými horečkami a zvracením. Zásah do jejich hormonální rovnováhy urychlil také proces stárnutí. Po ozáření byly ženám odstraněny vaječníky a poslány do laboratoře k vyšetření, zda rentgenové paprsky zničily tkáň.*“⁶⁶

Co na koncentrační tábory říkal svět? Vyhlazovací tábory byly důkladně utajovány. Noviny, které vycházely v protektorátu Čechy a Morava, se postupně zredukovaly jen na nacistické plátky, jako byl Svět, Vlajka, Štít národa, Arijský boj, Přítomnost, Roj a Osvěta. Nebylo možné zjistit, co se s lidmi židovského národa děje, řada lidí si myslela, že Židé jen přesídlili do jiných měst. Pokud zjistili pravdu, raději před ní zavírali oči, protože sami měli rodiny a známé. Nepohodlné lidi gestapo⁶⁷ umlčelo.

Druhá světová válka byla nejhorším zážitkem pro celý civilizovaný svět od bombardování měst, pokusů na lidech až po vyhlazování lidských bytostí

⁶⁴ SCHARSACH, H. Hans. *Lékaři a nacismus*. 1 vyd. Praha: Themis, 2001. s. 186, ISBN 80-85821-90-7.

⁶⁵ Ostrov doktora Moreaua od anglického spisovatele Herberta George Wellse zavádí čtenáře na neznámý ostrov, na kterém se udály hrůzné experimenty na zvířatech. Divoká zvířata jsou polidšťována. Za všemi těmito pokusy stojí charismatický Dr. Moreau, jenž nad všechnu zvířecí bolest a utrpení povýšil vědecký výzkum, který chce dovést až do úplného konce. Podle jeho názoru tato pavěda může změnit dosavadní pohled na medicínu a svět.

⁶⁶ SCHARSACH, H. Hans. *Lékaři a nacismus*. 1 vyd. Praha: Themis, 2001. s. 176, ISBN 80-85821-90-7.

⁶⁷ Gestapo = označení pro tajnou policii

v koncentračních táborech. Během šesti let bylo do vojenské služby povoláno 110 000 000 osob.

Ve dnech 17. 7. – 2. 8. 1945 se konalo setkání představitelů protihitlerovské koalice v Postupimi. Zúčastnil se jí J. V. Stalin, nový americký prezident H. Truman a W. Churchill, kterého však v závěru konference vystřídal po volebním vítězství labouristů C. R. Attlee. Na této schůzce se především projednávaly tyto body:

1. vymýcení fašismu,
2. rozpuštění německé armády,
3. potrestání válečných zločinců,
4. určení výše reputací,
5. vymezení hranic mezi Německem a Polskem,
6. odsun německého obyvatelstva z ČSR, Polska a Německa.

Oběti války:

SSSR – 25 000 000, Německo – 6 500 000, Polsko – 6 500 000, Japonsko – 2 500 000, Jugoslávie – 1 700 000, Indie – 720 000, Francie – 650 000, Řecko – 560 000, Itálie – 500 000, USA – 292 000, Velká Británie – 420 000.⁶⁸

Dne 20. listopadu 1945 začal Norimberský proces, snad nejznámější soudní proces světových dějin. Město Norimberk bylo dříve ideologickým centrem NSDAP, právě zde byly vyhlášeny Norimberské zákony. Viníci, kteří byli nejbližšími přáteli a stoupenci Hitlera, byli souzeni za válečné zločiny. Bylo vyneseno 22 rozsudků nad hlavními představiteli Třetí říše.

Obžaloba byla vedena především v těchto bodech:

1. zločiny proti lidskosti
2. válečné zločiny
3. zločiny proti míru

Organizace jako SS, Gestapo, SD a vedoucí štáb NSDAP byly odsouzeny a označeny jako zločinecké organizace. Podobný proces se konal také v Japonsku, který byl znám

⁶⁸ TEED, Peter. *Moderní oxfordský slovník 20. století*. 1. vyd. Praha Iris, 1994. 575 s. ISBN 80-85893-02-9. a LIDDELL, B. H. Hart. *Dějiny druhé světové války*. 1. vyd. Brno: Jota, 2000. s. 759, ISBN 80-7217-117-9.

pod jménem tokijský proces a zabýval se rovněž zločiny proti lidskosti. Dalším důležitým procesem bylo obvinění nacistických činitelů z pokusů na lidech.

Materiální škody způsobené druhou světovou válkou se odhadují na 4 biliony dolarů. Toto číslo v sobě skrývá tisíce zničených měst, vesnic, továren a kulturních památek. Ale především pošpinění lidské důstojnosti.

6 Realita versus fantasy

V této kapitole poukazujeme na vztah jednotlivých motivů vybraných fantasy knih s prvky reality, v daném případě s událostmi druhé světové války. Pro rozbor jsme si vybrali knihy *Pána prstenů – Společenstvo prstenu a Dvě věže*; *Letopisy Narnie*; *Harry Potter – Relikvie smrti*.

6.1 Pán prstenů

*Tři prsteny pro krále elfů pod nebem,
 Sedm vládcům trpaslíkům v síních z kamene,
 Devět mužů: každý je k smrti odsouzen,
 Jeden pro Temného pána, jenž dlí na trůně
 v zemi Mordor, kde se snoubí šero se šerem.
 Jeden prsten vládne všem, Jeden jim všem káže,
 jeden všechny přivede, do temnoty sváže,
 v zemi Mordor, kde se snoubí šero se šerem.*⁶⁹

Ukázka 1

*„Bylo to v roce, kdy Bílá rada vyhnala zlou moc z Temného hvozdru,...*⁷⁰

Zlo bylo za první války vypuzeno a nastal všeobecný mír, který trval dlouhá léta, lidé si o Válce o prsten vyprávěli legendy a mýty.

Na konci první války o prsten utvořili spojení nad Sauronem; Elfové, lidé a vojska Gil-galadova a Elendilova a zlo přemohli nebo si alespoň mysleli, že je provždy konec.

Na konci první světové války vítězné národy definovaly podmínky mírové smlouvy: byly to Itálie s předsedou vlády Vottoriem Organdem, Velká Británie s předsedou Davidem Lloydem Georgem, Francie s předsedou vlády Georgesem Clemenceauem a v neposlední řadě USA s prezidentem Woodrowem Wilsonem. Na krátký čas ve světě nastal mír.

⁶⁹ TOLKIEN, J. R. R: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 56, ISBN 80-204-0362-0.

⁷⁰ Tamtéž, s. 53.

Ukázka 2

„Proslýchalo se, že ve světě venku se dějí divné věci; a protože Gandalf se neobjevil a nedal o sobě vědět už několik let, Frodo sbíral zprávy všelijak. Elfy, kteří dřív jen zřídka procházeli Krajem, bylo nyní za večera vidět, jak míří skrz lesy k západu... Ale teď Frodo často potkával cizí trpaslíky z dalekých zemí, jak hledají útočiště na západě. Byli znepokojeni a někteří šeptem vyprávěli o Nepříteli a o zemi Mordor.“⁷¹

Elfové a trpaslíci utíkají na západ, protože si uvědomují závažnou situaci, kterou nastoluje Sauron a Saruman. I když je ještě před válkou, mocnosti zla nabývají na síle a je jen otázkou času, kdy udeří. Ostatní národy prchají do bezpečí a dávají najevo, jak moc se bojí.

Jsou ostatní národy připravené na boj? Když v srpnu 1938 zasedá Velká Británie, Francie, Itálie a Německo na mnichovské konferenci, britský a francouzský lid nechce válku, chce smíření, dokonce Německu přizná, že za 1. světové války se k němu zachovali špatně a že to má právo na stížnost. Tím dali najevo strach před nepřítelem.

Ukázka 3

„Lidé a trpaslíci vesměs rozprávěli o událostech zdaleka a sdělovali si novinky, jaké začínaly být tou dobou až příliš běžné. Na Jihu byly nepokoje; lidé, kteří přišli po Zelené cestě, se zřejmě stěhovali a hledali zemi, kde by našli klid. Hůřečtí měli pochopení, ale dávali jasně najevo, že nehodlají do své malé zemičky přijmout větší počet cizinců.“⁷²

Jednotlivé národy tuší, že se blíží prozatím nepopsané nebezpečí. Nevědí, jak se zachovat vůči ostatním, jestli mohou nabízet azyl nově příchozím, nebo jestli to pro ně neznamena bezprostřední nebezpečí.

Před druhou světovou válkou se židovské a romské obyvatelstvo Německa snažilo migrovat do jiných zemí, ale jejich obyvatelstvo k nově příchozím nebylo často zrovna loajální. Od roku 1933 do roku 1938 britská vláda povolila vstup do země asi 60 000 německých Židů. Státní orgány nevěděly, co další dny přinesou nového. Premiér lord Baldwin prohlásil, že je třeba těmto utečencům pomoci, protože to nejsou oběti žádné přírodní katastrofy. *„Jsou to oběti výbuchu lidské krutosti vůči druhým.“⁷³*

⁷¹ TOLKIEN, J. R. R.: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 49, ISBN 80-204-0362-0.

⁷² Tamtéž, s. 151.

⁷³ CRAUGHWELL, Thomas J.: *Slavné záchranné akce druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2010. s. 15, ISBN 978-80-242-2707-8.

V době těsně před vypuknutím války se mladý Angličan Winton rozhodl pro nebezpečný krok – snažil se děti židovského původu dostat do Velké Británie, kde bezprostřední nebezpečí nehrozilo. Sir Nicholas Georgie Winton zachránil 669 převážně židovských dětí, které z jeho iniciativy adoptovaly anglické rodiny. Poslední převoz 1. září 1939 měl být nejpočetnější, ale ten už bohužel nikdy nevyjel. Uvádí se, že žádné z těchto dětí holocaust nepřežilo. Zachráněné děti se ale dostaly do bezpečí a dožily se vysokého věku.

Ukázka 4

„Tihle Černí jezdcí: nejsem si jist, ale myslím, bojím se, že přišli –“

„Přišli z Mordoru,“ řekl Chodec potichoučku.“⁷⁴

Černí jezdcí znamenají pro obyvatelstvo strach a hrůzu, nikdo netuší, co od nich lze čekat, ale všichni vědí, že to nebude nic dobrého. Černí jezdcí hledali nepohodlné lidi, kterých se potřebovali zbavit, aby nerozvraceli počátky hrůzostrašné vlády diktátora. Mordor znamená z francouzského překladu smrt, tak jako Německo pro mnoho lidí znamenalo smrt. Černé jezdcí můžeme přirovnat ke gestapu, což byla tajná policie, která kolem sebe šířila strach a nejistotu.

Ukázka 5

„Myslím, že ten příběh by se neměl vyprávět teď, když jsou služebníci Nepřítele nablízku.“⁷⁵

V době nepokojů si nikdo nemohl být jistý, jestli není odposloucháván. Během války dobro i zlo informovalo, o tom co se děje za nepřátelskou linií, na frontách. Mocnosti zla podávaly lživé zprávy nebo je upravovaly podle vlastní potřeby.

Ukázka 6

„Bylo to pět vysokých mužů: dva stáli na okraji dolíku, tři postupovali vpřed. V bílých tvářích jim hořely pronikavé a nelítostné oči; pod pláští měli dlouhé šedé hávy a na šedých vlasech stříbrné přilbice; ve vyzábých rukou drželi ocelové meče.“⁷⁶

Stoupenci zla zavražďovali a ničili, co jim padlo do cesty. Když postupovali směrem k nepříteli, měli všechno pod svou kontrolou. Jenže Frodo Pytík měl v sobě více síly, než si nepřátelé původně mysleli. A na to později Sauron tvrdě doplatil.

⁷⁴ TOLKIEN, J. R. R.: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 163, ISBN 80-204-0362-0.

⁷⁵ Tamtéž, s. 183.

⁷⁶ Tamtéž, s. 188.

Po vypuknutí války 1. října 1939 a bleskové kapitulaci Polska bylo Německo neporazitelné. Když o tři roky později provedlo pozemní útok přes hranice Sovětského svazu, nevědělo, že přijde tvrdá porážka, a Hitler znejistěl, protože Leningrad nebyl nikdy skutečně dobyt.

Ukázka 7

*Morgulský Pán a jeho Černí jezdcí vystoupili. Chystá se válka!*⁷⁷

Po hrůzách první války o prsten, který byl ztracen, uplynul dlouhý čas. Lidé si o strašné válce mezi sebou vyprávěli, jak král Elfů Gil-galad a Lendil ze Západní říše svrhli Saurona, který se stal duchem a čekal dlouhá léta, než se v temném hvozdu mohl stát opět Pánem zla.

Adolf Hitler se v noci z 8. na 9. listopadu 1923 pokusil o mnichovský puč, přičemž se snažil získat vliv a posléze svrhnout berlínskou vládu. Pochod nacistické strany po Bavorsku, pro tentokrát skončil neúspěchem rozehnaním stoupenců NSDAP policejními příslušníky. Za tento akt byl odsouzen k pěti letům nepodmíněně. Právě ve vězení napsal svoji knihu *Mein Kampf*, ve které popisuje výrazný antisemitismus a rasismus. Avšak ve vězení si pobyl jen jeden rok a před Vánoci roku 1924 byl z vězení propuštěn.

Ukázka 8

*„Jsou tam skřeti a zlobři, jsou tam vrrci a vlkodlaci; a byli a jsou mnozí lidé, válečníci a králové, kteří chodí živí pod sluncem, a přece jsou pod jeho nadvládou. A jejich počet denně vzrůstá.“*⁷⁸

Sauron a Saruman mají obrovskou moc, dokáží ovlivnit národy, které chtějí získat válečnou kořist. Strana dobra je velice zaskočena dohodou mocenského zla, které chce ničit, loupit a ubližovat nevinným lidem pod záštitou lepší budoucnosti.

Stejně tak byla zaskočena Velká Británie a Francie, když v srpnu roku 1939 podepsaly dvě největší mocnosti, Německo a Sovětský svaz, smlouvu o vzájemném neútočení. Smlouva obsahovala mimo jiné rozdělení Polska.

Ukázka 9

*„Elfové se mohou Temného pána bát, mohou před ním i prchat, ale nikdy už mu nebudou naslouchat a ani mu sloužit.“*⁷⁹

⁷⁷ TOLKIEN, J. R. R.: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 208, ISBN 80-204-0362-0.

⁷⁸ Tamtéž, s. 210.

Sauron se snaží pochopit učení, znalosti a nadání Elfů, ale tento nárudek obestřený spoustou tajemství prchá před hrozícím nebezpečím.

Hitler vymyslel tzv. konečné řešení, ve kterém nepohodlné národy měly být poslány do táborů smrti a zplynovány. Koncentrační tábor Osvětim byla pod přímým velením Rudolfa Hesse. Na rozkaz Heinricha Himmlera nechal od roku 1942 až do roku 1945 zabít okolo dvou a půl milionu osob převážně židovského původu.

Ukázka 10

„A naléhavě se vyptával na hobity... „Jen jako malý důkaz vašeho přátelství žádá Sauron toto, ... prstýnek, nejmenší z prstenů, který kdysi ukradl (hobit)...Najděte jej, a tři prsteny, které vlastnili praotci trpaslíků, vám budou vrácena a říše Moria bude navždy vaše.“⁸⁰

Německo nabízelo Velké Británii a Francii velice výhodné postavení, snažilo se nezávislé státy dostat na svoji stranu. Britové a Francouzi si uvědomovali Hitlerovu vojenskou připravenost. Polsko narychlo začalo zbrojit a v platnost vešla branná povinnost. Po vypuknutí války a rychlé kapitulaci se mnoho evropských zemí během války změnilo k nepoznání, stejně jako tomu bylo s Tolkienovým Krajem, který uviděli hobiti vracející se zpět do své vlasti.

Ukázka 11

„Zjišťujeme, že poslové přišli ke králi Brandovi v Dolu a že má strach. Obáváme se, že podlehne.“⁸¹

Saruman ostatní národy zastrašuje, protože si uvědomuje moc, kterou je opředena jeho osoba. Lidé se bojí vyslovit jeho jméno, aby nepřivolali nic zlého, natož, když se je Prstenové přízraky snaží přimět k poslušnosti.

Hitler – toto jméno v lidech vyvolávalo pocit hrůzy a strachu. Gestapo kontrolovalo chod celé společnosti, kdo nechtěl uposlechnout rozkazů, byl zničen.

Ukázka 12

„Tento rok ale na konci června proti nám náhle Mordor rozpoutal válku a byli jsme smeteni.“⁸²

⁷⁹ TOLKIEN, J. R. R.: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 210, ISBN 80-204-0362-0.

⁸⁰ Tamtéž, s. 228.

⁸¹ Tamtéž, 228 s.

⁸² Tamtéž, s. 232.

Německo se utvrdilo v tom, že Blitzkrieg⁸³ je pro ně velice úspěšná taktika, protože 9. června 1939 Dánsko po několika málo hodinách kapitulovalo.

Ukázka 13

Nepotkal jsem však nikoho kromě pár utečenců z Jihu; přesto se mi zdálo, že na nich sedí strach, o kterém nechtějí mluvit. ⁸⁴

Lidé se snažili utéct za hranic Mordoru, spousta národů přešla k Sauronovi a stala se jeho špehy. Nikdo si nebyl nikým jistým a raději držel jazyk za zuby.

Z Německa se lidé snažili dostat do Anglie, Francie či USA, jenže válka to mnohým nedovolovala z finančních důvodů. Kolaboranti byli všude, a proto se nikomu nevyplácelo hovořit o kontroverzních tématech na veřejnosti. Nikdo nikomu nevěřil.

Ukázka 14

„Mám naléhavé poslání, řekl. Moje novina je zlá. Pak se rozhlédl, jako by živý plot měl uši. „Nazgûlové, zašeptal. Devítka je zase na světě...Přestrojili se za jezdce v černém.“ ⁸⁵

Nazgûly můžeme pokládat za podobné zlo, jako byl sám Saruman, který tyto prstenové přízraky držel u sebe. Oni odváděli špinavou práci - trestali a zabíjeli nepohodlné obyvatelstvo.

Úzká skupina nejvěrnějších mužů Adolfa Hitlera se dle našeho názoru největší měrou podíleli na vyvraždování lidstva. Plnili příkazy až s přílišnou horlivostí a jejich jména se stejnou měrou zapsala do dějin lidstva. Byl to například: Martin Borman - říšský maršál a velitel letectva; Herman Wilhelm Göring - velitel tajné složky gestapa; Heinrich Himmler -hlavní vedoucí organizace SS; Rudolf Hess - velitel Osvětlení 1941 – 1945.

Ukázka 15

„Dojel jsem však k patě Ortanku a došel k Sarumanovým schodům; tam mi vyšel vstříc a odvedl mě do své vysoké komnaty. Měl na prstě prsten.“ ⁸⁶

Ten, kdo nosí prsten, patří k Pánovi zla. Tím se odlišuje. Jedná se o ukazatel, který oznamuje: „Víš, ke komu patřím, a dej si pozor.“

⁸³ Blitzkrieg = označení pro bleskovou válku

⁸⁴ TOLKIEN, J. R. R: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 242, ISBN 80-204-0362-0.

⁸⁵ Tamtéž, s. 242.

⁸⁶ Tamtéž, s. 244.

Nacistické Německo 15. září 1935 přijalo hákový kříž za oficiální státní symbol, příslušníci německé armády jej měli na levé paži našitý či si ho navlékali na uniformu.

Ukázka 16

„Staré časy jsou pryč. Střední časy míjejí. Mladší časy nastávají. Doba elfů skončila, ale naše doba právě nastává. Svět lidí, jemuž musíme vládnout. Musíme však mít moc, moc řídit všechny věci, jak chceme, pro dobro, které chápou jenom Moudří.“⁸⁷

Saruman domlouvá Gandalfovi, aby přešel na stranu pomyslného dobra, které změní Středozem v jednu obrovskou říši, jíž budou vládnout mocní muži z řad Sauronových mužů. Nepohodlné národy budou zničeny, nebo ovládnuty.

Staré Německo je pryč, časy srocování národa jsou připravené. Doba Židů skončí hromadnou likvidací a svět ovládne jeden vůdce pro větší dobro a lepší zítřky.

Ukázka 17

„Zdvihá se nová moc. Proti ní staří spojenci a staré prostředky nepomohou. V elfech a vymírajících Númenorejcích není naděje...můžeme se spojit s tou mocí. Bylo by to moudré, Gandalfe. Tam je naděje. Vítězství té moci je blízko; a odměna pro ty, kteří jí pomáhali, bude hojná. Jak roste, porostou i její vyzkoušení přátelé...“⁸⁸

V roce 1919 byla v Ženevě na popud amerického prezidenta Wilsona sepsána smlouva, která zaručovala klid ve světě. Hlavním cílem Společnosti národů bylo smířlivé řešení sporů mezi všemi národy a znemožnění dalších válek. O čtrnáct let později, 19. října 1933, Německo ze Společnosti národů vystoupilo a vydalo se cestou neomezeného vyzbrojování země. Tento akt vyděsil mnohé státy, které se ze strachu přidávaly na stranu Německa.

Ukázka 18

„...ale schvalovat vysoký konečný cíl: Poznání, Vládu, Pořádek; všechno, oč jsme dosud marně usilovali, protože nám naši slabí nebo lehkomyšní přátelé spíš překáželi, než pomáhali.“⁸⁹

Převraty se uskutečnily v několika státech, které v letech 1923 až 1934 ovládl fašistický režim. Jednalo se o Bulharsko, Polsko, Rakousko, Estonsko, Lotyšsko a později Slovensko. Tyto země byly přesvědčené, že konají dobrou věc pro nastolení pořádku,

⁸⁷ TOLKIEN, J. R. R: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 245, ISBN 80-204-0362-0.

⁸⁸ Tamtéž, s. 245.

⁸⁹ Tamtéž, s. 245.

pevnou vládu a lepší společenské postavení. Hitler jim nabízel nová území, která mohou zabrat

Ukázka 19

„Horští orli se rozletěli široko daleko a spatřili mnoho věcí: jak se sbírají vlci, secvičují skřeti, jak Devět jezdců projíždí zeměmi...“⁹⁰

Blížící se nebezpečí vybičovalo národy k přípravě na válku, armády byly připraveny na útok nebo na připojení se ke zlu, které bylo stále více hmatatelné.

Ukázka 20

„Zahlédl jsem také vysoko na obloze mnoho jestřábů. Myslím, že bychom měli večer jít dál. Cesmíne už pro nás není zdravá: je pozorována.“⁹¹

Vrány a jestřábi byli ideálními přísluhovači Saurona, pravidelně je posílal na výzvědy, aby měl stálý přehled nejen nad Mordorem, ale i nad okolními státy, které chtěl násilně připojit pod nadvládu.

Dne 30. ledna 1933 se Herman Göring stal hlavním tajemníkem tajného policejního aparátu GESTAPO. Policie měla za úkol hlídat nepřátelské složky a udržovat klid ve státě. Často bylo využíváno teroru, zastrasování a ničení lidské důstojnosti.

Ukázka 21

„...většina skřetů z Mlžných hor byla rozprášena nebo padla v Bitvě pěti armád. Orli oznamují, že se skřeti opět z dálky stahují; je však naděje, že Moria je dosud volná.“⁹²

Armádu skřetu můžeme přirovnat k fašistické Itálii, která utočila neočekávaně a velice děsivě. Itálii můžeme označit za kolébkou fašismu, protože právě italský učitel a novinář Benito Mussolini nasliboval zemi, která se zmítala v chaosu po první světové válce, že Itálie opět povstane a stane se z ní zářivý stát, jako tomu bylo v minulosti. V roce 1922 se dostal k moci a vytvořil fašistický stát, který prostřednictvím novin a rozhlasu Itálii přesvědčil, že je státem dobře se vyvíjejícím. Jenže spoustu údajů zamlčel a překroutil ve svůj prospěch.

V následující tabulce shrnujeme vzájemnou paralelu fantasy žánru a reality.

⁹⁰ TOLKIEN, J. R. R.: *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 247, ISBN 80-204-0362-0.

⁹¹ Tamtéž, s. 269.

⁹² Tamtéž, s. 279.

Tabulka č. 2: **Realita vs. fantasy**

Realita:	Fantasy:
Německo	Mordor
Adolf Hitler	Sauron
Itálie	Skřeti
Židé	Elfové
Japonsko	Vlci

6.2 Letopisy Narnie

C. S. Lewis psal rozdílným způsobem než další dva autoři. J. K. Rowlingová a J. R. R. Tolkien nikdy nepřiznali, že by jejich knihy mohly být alegorií na druhou světovou válku. Ale po vydání Pána prstenů se v novinách psalo toto: „*Když Pán prstenů vyšel poprvé, mnozí v něm viděli kritiku moderního světa a stesk po minulosti... ale může to mít souvislost, ptal se jeden z recenzentů, s fašismem, vražednou ideologií zastávanou diktátorem typu Hitlera a Mussoliniho?*“⁹³ Můžeme tedy s jistotou tvrdit, že takových názorů bylo hodně, a čtenáři si mohou na text aplikovat právě to, co jim jejich svobodná vůle dovolí.

U autorky J. K. Rowlingové zatím nikdo nepřišel s otevřeným názorem, že by snad kniha byla alegorií na události v letech 1939–1945. Autorka ovšem veřejně přiznává, že knihy C. S. Lewise ji značně ovlivnily, naproti tomu knihu *Pána prstenů* jmenovitě nikde neuvádí. Když se jí jeden reportér přímo zeptal, řekla mu, že vzájemná podobnost není vůbec možná a je až směšná.

První vydání *Letopisů Narnie* spadá do období po skončení druhé světové války – knihy byly vydávány v letech 1950–1956. Příběh první *Lev, čarodějnice a skříň*, začíná takto: „*Žily, byly čtyři děti. Jmenovaly se Petr, Zuzana, Edmund a Lucie. Tenhle příběh je to tom, co se jim přihodilo, když je za války kvůli náletům poslali pryč z Londýna. Poslali je do domu jednoho starého profesora, který žil na venkově, patnáct kilometrů od nejbližšího nádraží a tři kilometry od nejbližší pošty.*“⁹⁴

⁹³ COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. s. 98, ISBN 80-7214-459-6.

⁹⁴ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 95, ISBN 978-80-253-0535-5.

Lewis v knize propojuje pohádkové prvky „*Žily, byly čtyři děti*“⁹⁵, současně vkládá element křesťanské alegorie „*Jste synové Adamovi a dcery Eviny*“⁹⁶ a přidává realistický základ „...*když je za války kvůli náletům poslali pryč z Londýna.*“⁹⁷

Bitvy jsou popisovány stroze, bez dynamického rázu. Dětského hrdinu charakterizujeme bez větších obtíží, autor se především snaží didakticky vtisknout do dětského čtenáře křesťanská poselství, která jedinec přijme za svá.

V dalších dílech se o válce nemluví, jen v knize *Plavba Jitřního poutníka* je zmíněno „*Edmundovi a Lucii se vůbec nechtělo bydlet u strýčka Herolda a tety Alerty. Ale skutečně to jinak nešlo. Otec jel na léto na šestnáct týdnů přednášet do Ameriky a maminka měla jet s ním, protože už deset let neměla žádnou dovolenou. Petr se dřel ke zkoušce a chystal se strávit prázdniny u starého profesora Kirka*“⁹⁸ *tehdy za války všechny čtyři děti zažily ta první úžasná dobrodružství.*“⁹⁹ Z tohoto úryvku je patrné, že hrozba druhé světové války pominula a svět ve Velké Británii se vrátil do zajetých kolejí.

V této práci pracujeme s tezí, že Narnie byla vymyšlena jako prostor pro svobodnou fantazii, do které mohl čtenář vstoupit a nechat okolní svět plynout, i když za oknem zuřila válka. Ale povšimněme si faktu, že děti odcházejí z jedné války, která se jich přímo týká, a za skříní nacházejí druhou válku, která se jich bezprostředně týká. Jsou to právě sourozenci Pevensiovi, kteří stojí v hlavní linii a musí bojovat za mír a dobro. O dobru a zlu můžeme uvažovat v různých abstraktních rovinách. Je možné koncipovat obecný model dobra a zla v určité společnosti, tedy i ve společnosti narnijského lidu, kde nalézáme kladné i záporné postavy. Máme dojem, že kniha je čtivá pro mladé čtenáře a jejich rodiče, ať jsou křesťané, či nikoliv.

C. S. Lewis se zabýval křesťanskými motivy, čímž práci ve velké míře zproblematizoval pro ateisticky smýšlející čtenáře. Prvoplánovitě se zabývá křesťanskými tématy, příchodem mecenáše, Jidášovou zradou, sebeobětováním, zmrtvýchvstáním, vykoupením, dobrotou Boha a snahou předat křesťanské ideály.

⁹⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříně*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 95, ISBN 978-80-253-0535-5.

⁹⁶ Tamtéž, 121 s.

⁹⁷ Tamtéž, 95 s.

⁹⁸ Profesor Kirke je týměž profesorem Digorym, který se objeví poprvé v knize *Čarodějův synovec*.

⁹⁹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Plavba Jitřního poutníka*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 371, ISBN 978-80-253-0535-5.

Otázka času je často diskutovanou mezi čtenáři. Lewis doporučoval, aby se knihy četly podle časové chronologie, nikoliv v pořadí, ve kterém byly vydávány.

Tabulka č. 3: **Chronologie příběhů Letopisy Narnie**

Letopisy Narnie – podle roku vydání	Letopisy Narnie – podle vnitřní chronologie příběhů
Lev, čarodějnice a skříň (1950)	Čarodějův synovec
Princ Kaspian (1951)	Lev, čarodějnice a skříň
Plavba Jitřního poutníka (1952)	Kůň a jeho chlapec
Stříbrná židle (1953)	Princ Kaspian
Kůň a jeho chlapec (1954)	Plavba Jitřního poutníka
Čarodějův synovec (1955)	Stříbrná židle
Poslední bitva (1956)	Poslední bitva

Při přípravách na druhou světovou válku spojenci, tedy Francie a Velká Británie, byli zásadně proti dalšímu prolití nevinných životů. V září 1938 Německo provedlo natolik silný psychologický útok, že se v Mnichově podepsala smířlivá dohoda, která mu zaručovala nárok na československé pohraničí, Sudety. Zdálo se, že Velká Británie a Francie nevěřily možnosti útoku ze strany Německa, takže než se dohodly na vzájemné pomoci se Sovětským svazem, ten podepsal smlouvu o neútočení a rozebrání si nových území právě s Německem.

Francouzští a britští obyvatelé si uvědomovali, že se blíží válka. V Británii docházelo k masové evakuaci dětí, které se ukrývaly na vesnicích, aby byly ochráněny před nebezpečím. Německo se snažilo Velkou Británii dostat na kolena, a tak byl od roku 1940 bombardován Londýn a další města, ve kterých zemřely stovky civilistů. Německé letectvo se snažilo zničit především velká města a vojenská opevnění.

Britští obyvatelé včetně C. S. Lewise a J. R. R. Tolkiena chtěli být prospěšní, ale protože jejich stáří jim nedovolovalo se bitev přímo účastnit, stali se pozorovateli při náletech. Jejich úkolem bylo procházet temnými ulicemi Oxfordu a hlídat zatemnění, aby světla nedávala signál německým bombardérům. Možná právě v této době se Lewis inspiroval k napsání knihy *Lev, čarodějnice a židle*, ve které líčí odchod čtyř

sourozenců na vesnici, kde žili u starého profesora Digoryho a jeho hospodyně, dokud válka neskončí.

6.3 Harry Potter

Ukázka 1

„Co vy na to, Yaxley?“ zavolal Voldemort přes stůl a v rudých očích mu podivně zasvítil obraz plamenů z krbu. „Padne ministerstvo do příští soboty?“¹⁰⁰

Ministerstvo kouzel je instituce, která dohlíží na dodržování pravidel v kouzelnickém světě. Pokud ji pán zla ovládne, získá vliv nad všemi odbory¹⁰¹, čímž získá neomezenou moc, která mu zajistí řízení celé kouzelnické společnosti.

V roce 1933 se Adolf Hitler stal německým kancléřem s diktátorskými pravomocemi. Otevřel první koncentrační tábor v Dachau. O rok později byl provoláván za Führera (Vůdce). V Německu vznikl totalitní stát, který pošpinil lidskou důstojnost některých skupin obyvatelstva. Hitlerova agitační politika nicméně mnohé přesvědčila o rychlém zbohatnutí země.

Ukázka 2

„Žádné větší potěšení...ani v porovnání s tou šťastnou událostí, k níž podle toho, co jsem slyšel, právě tento týden ve vaší rodině došlo?“ Zírala na něj s rozevřenými rty a se zjevně zmateným výrazem v obličeji. „Nevím, co máte na mysli, můj pane.“ „Mluvím o tvé neteři, Belatrix. A také o vaší, Luciusi a Narciso. Právě se provdala za vlkodlaka, za Remuse Lupina. Určitě jste na ní nesmírně pyšní.“¹⁰²

Čarodějnice s čistokrevnými rysy si vzala vlkodlaka. Vlkodlačí společnost se Voldemort společně s dalšími obyvateli světa snaží vymítit, protože se domnívá, že nemají nárok na život.

Adolf Hitler v září 1935 prosadil dva ústavní zákony, které vznikly z přesvědčení o nečistotě židovské rasy. Tyto názory byly sepsány o deset let dříve v knize Mein Kampf. Tyto zákony vyloučily židovské obyvatelstvo z německé společnosti a popisovaly občana Říše jako Němce s čistou krví, kterou získal od svých

¹⁰⁰ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 12, ISBN 13-701-008.

¹⁰¹ Popis Ministerstva kouzel – 1. patro: Ministerstvo kouzel a štábní útvary, 2. patro: Odbor po uplatňování kouzelnických zákonů; 3. patro: Odbor kouzelnických nehod a katastrof; 4. patro: Odbor pro dohled nad kouzelnými tvory; 5. patro: Odbor mezinárodní kouzelnické spolupráce; 6. patro: Odbor pro kouzelnou přepravu; 7. patro: Odbor kouzelných her a sportů; 8. patro: Atrium; 9. patro: Odbor záhad; 10. patro: Soudní síň.

¹⁰² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 16, ISBN 13-701-008.

německých rodičů. Zákony do roku 1943 byly doplňovány o další body, který Židy postupně zbavovaly veškerých občanských práv.

Ukázka 3

„...takže podle toho, co napsala, bychom se všichni měli pářit s mudly...nebo nepochybně i s vlkodlaky.“ Tentokrát se nikdo nezasmál, ve Voldemortově hlase až příliš zřetelně zněla zlost a pohrdání.“¹⁰³

Nacisté vyvinuli „dokonalý“ systém na zjišťování, kdo je Němec a kdo Žid. Za úplného Žida byl považován každý, kdo pocházel ze tří židovských prarodičů.

Ukázka 4

„Denní věstec o jeho smrti ani o tom, že by se našlo jeho tělo, nenapsal jediné slovo,“ pokračoval Bill. „To ale ještě nic neznamená. Věstec poslední dobou mlčí o spoustě věcí.“¹⁰⁴

V době přípravy na druhou světovou válku se zprávy v novinách a rozhlase upravovaly podle potřeby. Lidé tak žili v iluzivním světě, který poskytoval informace nedůležité anebo mlhavě popsané. Bohužel to vedlo k tomu, že lidé byli špatně informováni o situaci v zemi, což vedlo k hladomorům, rabování a ničení lidských životů.

Ukázka 5

„Siriusův bratr?“ zašeptala.

„Byl to Smrtijed,“ sdělil jí Harry. „Sirius mi o něm vyprávěl, dal se k Smrtijedům jako úplně mladý, pak ale dostal strach a chtěl od nich odejít – a tak ho Smrtijedi zabili.“

„To by odpovídalo!“ vydechla Hermione. „Pokud byl jedním ze Smrtijedů, měl přístup k Voldemortovi, a jestli ho jeho učení zklamalo, určitě chtěl nějak přispět k jeho pádu!“¹⁰⁵

Druhá světová válka přinesla mnoho mrtvých na frontě. Generál Friedrich Paulus byl zajat v roce 1943 sovětskými vojsky u Stalingradu. Předtím, než byl i s vojskem poražen, několikrát žádal Adolfa Hitlera o kapitulaci, ten mu však důrazně naznačil, že sebevražda je lepší než zajetí. V sovětském zajetí se Paulus stal kritikem nacistického režimu, který podle jeho slov musel podepsat mírové smlouvy.

¹⁰³ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 18, ISBN 13-701-008.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 82.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 161.

Ukázka 6

„Samozřejmě, Voldemort se na schopnosti domácích skřítků díval jako na něco podřadného, co si vůbec nezaslouží jeho pozornost – úplně stejně jako všichni čistokrevní kouzelníci, kteří se k nim chovají jako ke zvířatům...V životě by ho nenapadlo, že mohou ovládat nějaká kouzla, kterých on sám není schopen.“¹⁰⁶

Adolf Hitler viděl ve všech lidech kromě nordické rasy nedůležité věci, které lidmi nepojmenovával. Měl pocit neporazitelnosti. Když se stal říšským kancléřem, otevřel první pracovní koncentrační tábor v Dachau. Záhy nato se začal zabývat vyřešením „židovské otázky“ – lidé neárijské rasy byli posíláni do koncentračních vyhlazovacích táborů.

Ukázka 7

„Ministerstvo kouzel zpracovává statistický přehled takzvaných mudláků, jehož účelem je lepší pochopení způsobu, jakým se dostali k ovládnutí kouzelnických tajemství.

Nedávné výzkumy prováděné odborem záhad ukazují, že schopnost kouzlit a čarovat může z osoby na osobu přecházet pouze v případě, že kouzelníci zplodí vlastní potomky. V případech, kde neexistují žádná potvrzení kouzelníctví předkové, je tudíž pravděpodobné, že takzvaný mudlák své čarodějné schopnosti získal krádeží nebo násilím.

Ministerstvo je odhodláno existenci takových zlodějů čarodějných schopností vymýtit a vydalo za tímto účelem oficiální výzvu, aby se všichni takzvaní mudláci dostavili za účelem pohovoru před nově ustavenou komisi pro registraci čarodějů z mudlovských rodin.“¹⁰⁷

V celé Říši byla prováděna selekce židovského obyvatelstva, u kterého se stanovovalo, jestli se jedná o čistokrevného Žida, nebo míšence. U míšence se zjišťovalo, jestli je „kontaminovaný“ z otcovy nebo matčiny strany. Často se jim říkalo položidé. Židé měli zakázané sňatky s německým obyvatelstvem, pokud k němu i tak došlo, byly prohlašovány za neplatné. Židé byli zbaveni německého občanství. Přísný zákaz také hovořil o pohlavním styku s židovským obyvatelstvem.

Ukázka 8

„Všichni čarodějové z mudlovských rodin už jsou vyšetřováni.

¹⁰⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 169, ISBN 13-701-008.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 180-181.

V každém případě platí, že nemůžeš-li dokázat, že máš alespoň jednoho blízkého kouzelnického příbuzného, jsi dnes oficiálně prohlášen za mudlu, který své kouzelnické schopnosti získal nezákonně, a musíš být příslušně potrestán.“¹⁰⁸

Adolf Hitler v Norimberských zákonech nařídil oddělení židovského národa (státní příslušnosti) od německého národa (říšské občanství). Politická práva se spojovala jen s říšským občanstvím. Tímto způsobem Židé přestávali být německými občany. Pokud u nich byla prokázána čistokrevná linie židovského původu, byl židovský majetek zkonfiskován a celé rodiny byly odsunuty do táborů.

Ukázka 9

„A navíc je to další způsob, jak se zbavit čarodějů z mudlovských rodin, protože každý student si musí nechat vystavit takzvané potvrzení o krevní čistotě – což znamená, že musí ministerstvu prokázat, že má kouzelnické předky-, než ho škola přijme.“¹⁰⁹

Židé, kteří žili v Říši, museli na civilním oblečení mít připnutou žlutou hvězdu, která označovala židovskou komunitu. Židé mohli pracovat, ale Wehrmacht pro ně vybíral jen práci, která by byla pod důstojnost Němců. Židé nesměli pracovat ve státní správě a jakkoliv žít veřejným životem. Pomáhání Židům bylo tvrdě trestáno.

Ukázka 10

„Uvědomujete si, že právě mířím dolů, kde budu vyslyšet vaši manželku, Cattermole? Popravdě řečeno mě velice překvapuje, že tam nesedíte s ní a nedržíte ji za ruku. Už se k ní raději nechcete hlásit, co? Nejspíš děláte dobře. Příště si dejte pozor a najděte si nějakou čistokrevnou.“ „Kdyby ale moje manželka čelila obvinění, že je mudlovská šmejdka,“ pokračoval Yaxley, „-ne že by si snad někdo mohl splést ženskou, se kterou bych se oženil, s takovou špínou-,...“¹¹⁰

Německý lid byl ovlivněn německou propagandou, která popisovala německého člověka s pevnou vůlí, jenž národ směřuje k zářivé budoucnosti. Národ věřil, že židovský poddruh by neměl uzavírat sňatky, které byly prohlašovány za neplatné a nečisté. Němci Židům nastavovali záda a úplně se od nich odstříhli. Němci a Němky opouštěli svoje židovské manželky a manželky, psychologicky jim bylo objasňováno, že Židé jsou nebezpečným odpadem, který je třeba vyhubit.

¹⁰⁸ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 181, ISBN 13-701-008.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 182.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 210.

Ukázka 11

„*ARTUR WEASLEY*

Krevní příslušnost: Čistokrevný, ale s nepříjemnými promudlovskými sklony. Rodina: Manželka: (čistokrevná, sedm dětí, dvě nejmladší v Bradavicích). Bezpečnostní hodnocení: Sledován. Na každém kroku je pod dohledem. Silná pravděpodobnost, že ho bude kontaktovat Nežádoucí číslo jedna.“¹¹¹

Německá tajná policie byla státním aparátem, který byl nasazen ke sledování, stíhání, zavražďování a šikanování nepohodlných obyvatel. V takových zákonech neexistuje orgán, na který by se mohl poctivý občan dovolat. Zvláštní vojenské jednotky SS měly dohled nad všemi porobenými zeměmi Německa. Byly zodpovědné za školy, zdravotnictví, výcvik vojáků, hledání nepohodlných obyvatel atd. Lidé byli na každém kroku hlídáni. Německý občan neměl důvod se bát, pokud se nesnažil pomoci židovskému sousedovi. Vznikaly tajné spisy jednotek SS, která byly ke konci války páleny, aby nebyly nalezeny zprávy kolaborantů.

Ukázka 12

„*Jste Mary Elizabeth Cattermoleová?*“ zeptala se Umbridgeová. *Paní Cattermoleová se zmohla jen na jediné roztřesené kývnutí. „Provdaná za Reginalda Cattermolea z oddělení kouzelné údržby?”* *Paní Cattermoleová se rozplakala. „Nevím, kde je, měl se tady se mnou sejít!”* Umbridgeová jako by ji neslyšela. *„Matka Misie, Ellie a Alfréda Cattermoleových?”*

*Paní Cattermoleová se rozvzlykala ještě hlasitěji. „Mají strach, myslí si, že se možná domů nevrátím –“ „Toho nás ušetřete,” štěkl Yaxley. „Spratkové mudlovských šmějdů nás určitě nedojmou.”*¹¹²

Jednotky gestapa vyslychaly židovské obyvatele, když si nebyly jisty jejich původem. Chovaly se bezcitně a nemilosrdně. Lidé čekali na vyřknutí ortelu, do poslední chvíle věřili, že jejich zadržení je směšné. Jak mohli dosvědčit čistokrevnost krve, když svoje rodiny nikdy nepoznali? Opak byl ale pravdou, po vyslechnutí byli transporty převáženi do koncentračních táborů (Terezín, Dachau, Osvětim...). Pokud byl otec Němec a matka Židovka, děti byly židovské národnosti, protože devět měsíců vyrůstaly v těle matky. Když byl otec Žid a matka Němka, děti se staly německými obyvateli a otec musel rodinu opustit.

¹¹¹ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 218, ISBN 13-701-008.

¹¹² Tamtéž, s. 221.

Ukázka 13

„Ted' odejdete s námi,“ řekl jí Harry a vytáhl ji na nohy. „Běžte domů, seberte děti a někam utečte. Odjeďte třeba ze země, pokud to bude nutné. Změňte si podobu a zmizte. Viděla jste sama, jak to chodí, nemůžete počítat s tím, že se vám dostane spravedlivého slyšení.“¹¹³

Z Německa se stala během krátké doby velmoc. Před vypuknutím války se všeobecně vědělo, že se něco bude dít. Židovské rodiny utíkaly pryč ze země, co nejdál od koncepce narijského zákona. Židé do poslední chvíle věřili, že se jim dostane slyšení, pokud o něj požádají. Nestalo se tomu však – nikdo už je nikdy neviděl. Byli i tací, kteří se židovskému národu snažili opravdu pomoci, ale hrstka neideologicky smýšlejícího obyvatelstva nemohla situaci změnit.

Ukázka 14

„Věděl jsem, že si pro mě přijdou,“ odpověděl měkkým hlasem Ted a Harry si v tom okamžiku uvědomil, kdo to je: otec Tonkové. „Doslechl jsem se minulý týden, že v okolí obcházejí Smrtijedi, a rozhodl jsem se, že bude lepší zmizet. Z principu jsem se totiž odmítl zaregistrovat jako čaroděj z mudlovské rodiny, takže jsem věděl, že je to jen otázka času. Bylo mi jasné, že dřív nebo později budu muset utéct. Manželka by neměla mít problémy, ta je z čistokrevné rodiny. ...„Taky jsi z mudlovské rodiny, co?“ zeptal se první muž.

„Nevím to jistě,“ odpověděl Dean. „Táta od mámy odešel, když jsem byl ještě mrně. Nemůžu ale nijak dokázat, že to byl kouzelník.“¹¹⁴

Jak už jsme zmiňovali na začátku této podkapitoly, Židé museli nosit na viditelných místech žlutou hvězdu, která označovala rozkastrování společnosti. Někteří se však tomuto rozkazu protivili. A právě takové tajná police hledala. Manželé se rozcházeli, aby neohrožovali zbytek rodiny. Gestapo se nesnažilo zničit celou rodinu, ale jen tu nepohodlnou část. Velkým problémem se stával fakt, že Židé nemohli prokázat árijskou krev. Většinou se jednalo o sirotky v dětských domovech a kláštřech.¹¹⁵

¹¹³ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 227, ISBN 13-701-008.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 254.

¹¹⁵ Tento motiv je zachycen v českém filmu Habermannův mlýn, který měl premiéru 7. října 2010. Děj líčí příběh mladého Němce Habermanna, který za svoji ženu pojme krásnou dívku z kláštera. Až na konci války se dozví, že je židovského původu, což pro německou rodinu znamenalo značné problémy.

Ukázka 15

„Věštec?“ vyprskl pohrdlivě Ted. „Zasloužíte si, aby vám lhali, pokud pořád ještě čtete tu špínu, Dirku. Jestli chcete znát fakt, zkuste Jinotaj.“¹¹⁶

Antisemitské články byly publikovány i v protektorátu Čechy a Morava. Každodenní propaganda směřovala k výlučnému odsunutí Židů z českomoravské společnosti. Redaktoři byli ovlivňováni. Byl na ně vyvinut nátlak, jak „správně“ psát do novin.

Ukázka 16

„Umbridgeová zakázala shromažďování tří a více studentů a zakládání jakýchkoli neoficiálních studentských spolků.“¹¹⁷

Mládež se samozřejmě mohla scházet, ale jen v oficiálních spolcích, které zajišťovaly převýchovu mladých jedinců. Chlapci a děvčata se scházeli v Hitlerjugend, kde byl použit psychologický nátlak, aby z nich byli vychováni vlastenečtí protagonisté Hitlerova kříže. Děti jezdily na kulturní i sportovní akce, kde byly vyzdvihovány ideály nacismu a čistoty árijské krve. I když žáci patřili do oficiálních spolků, velmi často s touto organizací nesouhlasili a snažili se narušovat její činnost. Vznikaly odbojové organizace, které byly většinou státní policií odhaleny.

Ukázka 17

„Na bandu lapků,“ opakoval Ron. „Jsou teď všude, tlupy ničemů, co se za pár kousků zlata snaží lapat takzvané mudláky a krvežrádce. Ministerstvo vypsaló odměnu za každého, koho dopadnou. Byl jsem sám a připadalo jim, že asi jsem ještě ve školním věku, tak se o mě náramně zajímali.“¹¹⁸

Kolaboranty označujeme jak vlastizrádce, kteří spolupracovali s okupační mocí a za tento akt získávali nemalý finanční obnos. Stejně tak do bitev byli najímáni žoldáci, kterým nešlo o pravdu a ctnost, ale jen o peníze. Po válce byli mnozí kolaboranti obžalováni a zavřeni do vězení nebo popraveni.

Ukázka 18

„Existuje jedna jediná stanice,“ vysvětloval šeptem Harrymu, „ která informuje o tom, co se děje doopravdy. Všechny ostatní jsou na straně Ty-víš-koho a papouškují jen to, co jim nadiktuje ministerstvo, ale tahle jedna... Jen počkej, až si ji poslechněš, je fakt

¹¹⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 258, ISBN 13-701-008.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 269.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 326.

skvělá. Až na to, že nemůžou vysílat každý večer, musejí se věčně stěhovat z místa na místo, aby na ně nepřišli a nesebrali je, a taky potřebuješ heslo, aby sis je mohl naladit...problém je, že jsem poslední zprávy zmeškal...“¹¹⁹

Od roku 1935 evropské státy jako Velká Británie začaly vysílat rozhlasové pořady na krátkých vlnách. Snažily se získat posluchače, které by zajímal jejich názor na politiku a válku. Ani Československu tato otázka nebyla lhostejná. Společnost Radiojournal začala vysílat do zahraničí čtyři hodiny denně. V roce 1948 ve Spojených státech amerických vzniklo Rádio Svobodná Evropa, které vysílalo i v češtině a slovenštině a narušovalo informační monopol zdejších komunistických sdělovacích prostředků.

Ukázka 19

„Na titulní straně Jinotaje uviděl svoji fotografii opatřenou upozorněním Nežádoucí č. 1 a pod ní titulek s vypsanou odměnou. „Jinotaj nabral nový kurz, co?“

*„Unesli moji Lenku,“ zašeptal. „Kvůli tomu, co jsem psal. Unesli moji Lenku a já nevím, kde je, co s ní udělali. Snad by mi ji ale vrátili, kdybych – kdybych –, „-jim vydal Harryho?“ dořekla za něj Hermiona.“*¹²⁰

Časopisy procházely důkladnou cenzurou. Žurnalisté chtěli psát, ale novináři mohli být jen ti, kteří aktivně spolupracovali s nacistickým režimem, ať už se jednalo o spolupráci aktivní, pasivní, na základě dobrovolné nebo nedobrovolné spolupráce.¹²¹

Ukázka 20

*„...věnujme prosím chvíličku oznámení těch úmrtí, která nestála za zmínku Rozhlasové radě začarovaného zpravodajství ani Dennímu věštci. „Zabit byl také skřet Bornuj. ...Ve stejnou dobu byla v Gaddley nalezena ve vlastním domě mrtvá pětičlenná mudlovská rodina. ...-, že masakrování mudlů se v novém režimu pomalu stává běžným rekreačním sportem.“*¹²²

Adolf Hitler přišel s konceptem, kterým chtěl vyčistit celou Evropu od Židů. Židé byli od roku 1933 nuceni emigrovat z Německa do různých koutů světa. V mnoha případech i tak byli zabiti, protože Němci zabrané území se neustále zvětšovalo. Posléze došlo na

¹¹⁹ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 335, ISBN 13-701-008.

¹²⁰ Tamtéž, s. 356.

¹²¹ Pro příklad (ne)spolupráce s nacistickým režimem si můžeme uvést následující informaci: Ferdinand Peroutka pracoval jako hlavní redaktor v Časopisu Přítomnost. Byl na něj vyvíjen nátlak, aby pracoval s nacistickým režimem. On tuto zradu odmítl. Ihned byl převezen do koncentračního tábora Buchenwald.

¹²² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. s. 372, ISBN 13-701-008.

plán definitivního zničení nežádoucích „podlidí“. A tak vznikl dokument, který nese název „Konečné řešení židovské otázky“.

Ukázka 21

„Dostáváme ale též zprávy o rostoucím počtu vsutku podnětných případů, kdy kouzelníci a čarodějky riskují vlastní bezpečnost, aby ochránili své mudlovské přátele a sousedy, často bez jejich vědomí.“¹²³

Lidé pomáhali potřebným i v těžkých dobách nacistické propagandy – za všechny můžeme jmenovat Angličana Nicholase Wintona nebo Němce Oskara Schindlera, člena NSDAP, který v továrně na smaltované nádobí zaměstnával Židy. Na konci války dostal rozkaz poslat všechny svoje zaměstnance do Osvětimi. Na něco takového nechtěl přistoupit, a tak postupně všechny Židy odkoupil. Sepsal seznam, na kterém se objevilo okolo dvanácti set jmen. Skutečně je všechny zachránil.

Ukázka 22

„Ale ano, přesně o to tady jde! Čím dál stoupá moc Pána smrti, tím víc se upevňuje nadřazené postavení vaší rasy nad tou mojí! Gringottovi se museli podvolit kouzelnické nadvládě, domácí skřítkové jsou masakrováni, a kdo z držitelů hůlek proti tomu protestuje?“ „...jsem mudlovská šmejdka a jsem na to hrdá! Nemám v tomhle novém režimu o nic vyšší postavení než vy, Griphooku! Byla jsem to já, koho si tam u Malfoyových vybrali a koho mučili!“¹²⁴

Od roku 1942 začaly deportace Židů do vyhlazovacích táborů. Za neuposlechnutí hrozily přísné tresty.

Mnoho lidí si myslelo, že jedou do pracovních táborů, jak bylo v novinách napsáno. Ti, kteří se včas nenahlásili, byli později násilím odvečeni. Ukrýt se podařilo jen hrstce lidí, kteří měli dobré a vlivné kontakty, a ani ty často nezaručovaly utajení. Za pomoc Židům hrozily tresty smrti celým rodinám.

Ukázka 23

„Mluví jen velice špatně anglicky, ale je to horlivý zastávce cílů Pána zla. Přicestoval až z Transylvánie, aby se seznámil s naším novým režimem.“¹²⁵

¹²³ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008, s. 373, ISBN 13-701-008.

¹²⁴ Tamtéž, s. 412-413.

¹²⁵ Tamtéž, s. 445.

Fašismus byl politické hnutí, které mělo kořeny v Itálii, za Benita Mussoliniho se rozšířilo do Německa a potom dále do Evropy. Mezi země s fašistickou ideologií můžeme řadit Chorvatsko, Maďarsko, Slovensko nebo Španělsko. V dalších zemích vznikaly silné fašistické organizace, které měly ve státě značný vliv a významně se podílely na vedení země.

Ukázka 24

„Byl porušen zákaz vycházení, slyšel jste přece ten poplach,“ vyjel na výčepního jeden z jeho kumpánů. „Někdo porušil nařízení a byl na ulici.“¹²⁶

Od roku 1939 bylo sepsáno spousta zákazů a příkazů. Ve většině případů se doporučení týkalo židovského obyvatelstva. Šlo o vyloučení Židů ze společenských institucí, nesměli navštěvovat kavárny, restaurace, koupaliště, kina, divadla, kde se pohybovali čistokrevní Němci. Nesměli zastávat důležité státní profese (soudci, advokáti, učitelé, lékaři). Dále nesměli prodávat svůj majetek a cennosti. Měli přísný zákaz vycházení po osmé hodině večerní.

Ukázka 25

„Alketa, Amycusova sestra, přednáší studium mudlů, to je teď povinný předmět pro všechny. Všichni musíme poslouchat, jak nám vysvětluje, že mudlové jsou jako zvěř, pitomí a špinaví, že zahnali kouzelníky do skrýší, protože se na nich dopouštěli nejrůznějšího násilí, a že je třeba obnovit přirozený řád věcí.“¹²⁷

Německo přikládalo dětem a mládeži velkou důležitost. Německé děti mohli učit jen vyškolení učitelé, kteří se veřejně hlásili k NSDAP. Rasová nenávisť byla přítomna ve všech předmětech – v historii, biologii, matematice, fyzice, chemie. Pro tento účel byly nově zpracovávány učebnice, které odrážely Norimberské zákony. Pro lehce ovlivnitelné děti nebylo těžké přijmout blížící se hrozbu, která by přišla, kdyby Židé nebyli zničeni. Židé byli popisováni jako něco ošklivého, nebezpečného a smrtonosného. Psychologický nátlak byl tak velký, že většina dětí tuto pochroumanou pravdu přijala za své vlastní myšlenky. Žáci vstupovali do Hitlerjugend, kde byly děti dále zpracovávány pro všeobecné blaho Třetí říše.

¹²⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008, s. 469, ISBN 13-701-008.

¹²⁷ Tamtéž, s. 481.

Ukázka 26

„Dál ležel na zemi a předstíral smrt. Bylo mu vše jasné. Narcisa si uvědomovala, že vstoupit na pozemky Bradavic a najít syna jí bude dovoleno, jedině přijde-li tam s dobytelskou armádou. Na tom, jestli Voldemort zvítězí, už jí nezáleželo.“¹²⁸

Na sklonku války, když už se spojenci USA a SSSR blížili k Německu, říšský vůdce stále nevěřil, že jeho důmyslný plán nevyšel. Jeho nejbližší spolupracovníci od něj prchali, Adolf Hitler si však nechtěl připustit konec. Ze svého bunkru vysílal nesmyslné rozkazy, které vedly k dalšímu zbytečnému prolévání krve. Nakonec se v bunkru otrávil kyanidem a zároveň zastřelil revolverem. Zachránit se mohl ten, kdo zradil.

Ukázka 27

„Musel promlouvat s truchlícím pozůstalými, potřást si s nimi rukama, dívat se na jejich slzy, přijímat jejich díky a naslouchat zprávám, které teď během dopoledne přicházely ze všech koutů země: že všichni ovládaní kletbou Imperius už se vzpamatovali, že Smrtijedi prchájí a jsou postupně všichni zatýkáni, že právě v tuto chvíli z Azkabanu propouštějí nevinné vězně a Kingsley Pastorek že byl jmenován prozatímním ministrem kouzel...“¹²⁹

Celkový počet lidských obětí za druhé světové války není možné přesně určit, údaje historiků se značně liší. Uvádí se, že jen ve vyhlazovacích táborech zemřelo asi šest milionů osob na nemoci, hlad, pokusy a genocidu.

V roce 1945 zavládl ve světě mír, lid se začal vzpamatovat ze ztrát, které utrpěl. Všichni doufali v nový demokratický řád, který v sobě bude obsahovat rovnoprávnost všech lidí různé rasy a vyznání.

Ukázka 28

„Procházel uličkou mezi stoly a zahlédl všechny tři Malfoyovy, kteří se k sobě choulili, jako by si nebyli jistí, zda mají právo tam být, nikdo si jich ale nevšímal. Všude, kam pohlédl, viděl objímající se rodiny, které se znovu našly...“¹³⁰

V letech 1945 a 1946 probíhal v Norimberku proces s hlavními představiteli nacistického Německa. Vojenský tribunál odsoudil 22 nejdůležitějších představitelů Říše. (Martin Borman, Herman Wilhelm Göring, Joachim von Ribbentrop, Heinrich Himmler, Rudolf Hess, Wilhelm Keitel, Ernst Kaltenbrunner, Alfred Rosenberg, Fritz

¹²⁸ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008, s. 602, ISBN 13-701-008.

¹²⁹ Tamtéž, s. 617.

¹³⁰ Tamtéž, s. 618.

Sauckel atd.) V pozdějších letech, kdy spousta informací vyplynula na povrch, byla vytvořena organizace Lovci lebek, která pátrala po uprchlých nacistických představitelích Německa, aby spravedlnosti bylo učiněno za dost.

V následující tabulce shrnujeme vzájemnou komparaci fantasy žánru a reality.

Tabulka č. 4: **Realita vs. fantasy**

Realita:	Fantasy:
Adolf Hitler	Voldemort
Terezín (přestupní stanice)	Ministerstvo kouzel
Příslušníci SS	Smrtijedi
Koncentrační tábory	Azkaban
Vedoucí v koncentračních táborech	Mozkomorové
Romové, Černoši atd.	Domácí skřítci, kentauroi, skřeti atd.
Židé	Mudlové

Shrnutí

Na konci kapitoly chceme upozornit na pozoruhodné shody typologického charakteru, které svědčí o tom, že texty mohly být koncipovány jako alegorie reálných procesů, jichž byli J. R. R. Tolkien a C. S. Lewis přímými svědky. V případě J. K. Rowlingové se jedná o vnímání válečného konfliktu jako nedávné minulosti.

7 Komparace

Předchozími texty bylo připraveno teoretické pozadí, na které budeme v této kapitole navazovat. Pokusíme se klasifikovat podobnosti a odlišnosti jednotlivých dějových linií. Diferenciace jednotlivých motivů a jejich komparace se může na první pohled zdát nemožná, ale jejich typologická podobnost nás přesvědčuje o opaku. V podkapitolách budeme porovnávat trilogii *Pána Prstenů* od J. R. R. Tolkiena, ságu *Letopisy Narnie* od C. S. Lewise a sérii *Harryho Pottera* od J. K. Rowlingové.

7.1 Pán prstenů a Letopisy Narnie

V této části aspirujeme na nastínění a porovnání dvou knih od J. R. R. Tolkiena a C. S. Lewise.

Motiv času

Trilogie *Pán Prstenů* je vystavena na paralelním principu aktuálního času ve Středozemi, který se neodlišuje od času našeho. Příběh se odehrává ve zcela smyšleném světě, který po celou dobu zůstává neměnný. Je na autorovi samotném, jak barvitě příběh vylíčí, abychom mu vskutku uvěřili.

Čas v Narnii utíká jiným způsobem. Ocitáme se v zemi, kde platí úplně jiná pravidla než v našem světě. V prvním díle *Lev, čarodějnice a skříň* se nejmladší Lucinka dostává do záhadné Narnie. Seznámí se s faunem Tumnusem a stráví u něj několik hodin, než se vrátí zpět za svými sourozenci do domu, kde mezitím neutekl žádný čas. V druhém díle se děti do Narnie vrací po jednom roce, kde ke své hrůze zjistí, že celé opevnění Cair Paravel je v troskách, protože v Narnii utekly stovky let. Další návštěva se koná opět po roce, ale v Narnii uběhly jen tři roky. V předposledním dílu *Stříbrná židle* uteklo na zemi půl roku, ale v Narnii padesát let. V knize *Čarodějův učeň* byl profesor Digory svědkem stvoření a posléze i zániku Narnie. Během této doby uteklo v našem světě 60 let. Kolik to bylo v Narnii nelze spočítat, ale nejspíše se jedná o stovky let.

Historie fantasy zemí

J. R. R. Tolkien při návrhu úvodní mapy se snažil o velmi důkladné prokreslení. Při pohledu na mapu máme pocit kompaktnosti, což si autor určil za cíl. Pokud by mapa nebyla věrohodná, nemohla by na nás kniha tak skutečně působit a vtáhnout do děje.

Tolkien pracuje s řadou rodokmenů, mytologických příběhů a vlastním upraveným jazykem. To přidává na pocitu skutečnosti. Knihy nás seznamují s malým nárůdkem Hobitů. Mapa dopomáhá představit si uspořádání Kraje, v průběhu fabule se seznamujeme s celou zemí Středozemě, která v sobě skrývá nejedno tajemství.

Letopisy Narnie jsou klasickou ukázkou průchodů mezi dvěma světy. V Letopisech je nám představena historie Narnie, stojíme u jejího vzniku i u jejího pomyslného konce. Jeden svět autor sloučil do druhého, protože stará Narnie byla jen jakýmsi otiskem nové a lepší.

Hlavní postavy v jednotlivých dílech fantasy

V této části se pokusíme hlouběji rozvinout literární postavu a její funkci v příběhu. V knihách Pán prstenů se setkáváme s propracovanými charaktery hlavních a vedlejších postav. Autor se snaží, aby jeho postavy byly pro čtenáře uvěřitelnými a aby charakter postav nebyl v rozporu se čtenářovým očekáváním.

Při konkrétním výběru postav, které patří mezi hlavní a určují spád příběhu, jsme jako nejdůležitější vybrali: Froda, Sama, Gandalfa, Aragorna, Gluma, Saurona a Sarumana. My se však, jak už bylo naznačeno, nebudeme věnovat výčtu všech hlavních a vedlejších postav, ani postavy nebudeme dále charakterizovat, protože těžiště našeho zájmu se nachází jinde.

Sága sedmi knih v sobě nese rámcový příběh o zázračné Narnii, ale každý z dílů má svojí hlavní postavu. V prvním a druhém díle *Lev, čarodějnice a skříň* a *Princ Kaspian* se jedná o sourozence Petra, Edmunda, Zuzanu a Lucii. V *Plavbě jitrního poutníka* se naposledy navrací Edmund a Lucie a s nimi se do kouzelné Narnie dostává i bratranec Eustanc. V pátém dílu, který se jmenuje *Kůň a jeho chlapec*, důležitou roli hraje chlapec Šasta a mluvící kůň Brí. V knize *Čarodějův učeň* hlavní roli hraje chlapec Digory a jeho kamarádka Polly. Ve *Stříbrné židli* a *Poslední bitvě* jsou hlavními postavami Eustanc a jeho spolužačka Jill.

Dobro a zlo

Fantasy literatura má velmi blízko k pohádce; pohádka byla dříve určena dospělému čtenáři. Od počátku 19. století po menších úpravách byla nabízena dětem. Pohádka v sobě skrývá řadu prvků, které pro děti nejsou vhodné. Jedná se o drastičnost děje, násilí, podvod, lest a zlo. Základní koncept se snaží prokázat, že pohádka je vyprávěna v duchu odvahy, spravedlnosti a dobroty, ve které je zlo po zásluze potrestáno. Máme

důvod se domnívat, že s tímto motivem pracuje Tolkien i Lewis. Při čtení příběhu si čtenář vypočítá jednotlivé postavy, které si rozdělí na kladné a záporné hrdiny.

Při výběru těchto klasických sérií si každý čtenář osvojuje Gandalfa a Aslana jako rádce a pomocníky, kteří přispěchají na pomoc, když se hrdinové dostanou do úzkých. Motiv zla ztělesňuje tajemný pán Mordoru Sauron a jeho pomocník Saruman. Při bližším prozkoumání si uvědomujeme gradaci zla, kdežto v příbězích Letopisy Narnie jsou tyto motivy rozštěpeny do jednotlivých dílů s rámcovým příběhem. Na začátku každé knihy se seznámíme s novým zlem, které během knihy naznačuje svou sílu. Tato síla je přemožena na konci příběhu a dále už se nerozvádí.

V knize *Lev, čarodějnice a skříň* zastupuje zlo Bílá čarodějnice a její prohnání vlci, v druhém dílu *Princ Kaspian* spatřujeme zlo ve strýci Mirazovi. V *Plavbě jitřního poutníka* na celou posádku čekají různé druhy zla. V díle *Kůň a jeho chlapec* se více seznamujeme se zlým národem Kalormenů, který leží vedle Narnie. V šestém díle *Čarodějův učeň* veškeré zlo ztělesňuje královna všech čarodějnic Jadis. Ve *Stříbrné židli* odhalí zlou stránku Zelená čarodějnice. V závěrečném díle *Poslední bitva* důležitou roli hraje vychytralá opice Vytáčka a tupý a omezený Osel. Ti dva jsou zlem, které zničí celou Narnii.

Pro větší přehlednost jsme vytvořili následující tabulky.

Tabulka č. 5: **Letopisy Narnie**

Díly:	Hlavní postavy:	Zlo:
Lev, čarodějnice a skříň	Petr, Zuzana, Edmund, Lucie	Bílá čarodějnice
Princ Kaspian	Petr, Zuzana, Edmund, Lucie	Strýc Miraz
Plavba jitřního poutníka	Edmund, Lucie, Eustanc	Různé zlo
Kůň a jeho chlapec	Šasta a kůň Brí	Zlý národ Kolormenů
Čarodějův učeň	Digory a Polly	Čarodějnice Jadis
Stříbrná židle	Eustanc, Jill	Zelená čarodějnice
Poslední bitva	Všechny hlavní postavy z předešlých knih	Opice Vytáčka, kocour, národ Kolormenů

Tabulka č. 6: **Pán Prstenů**

Díly:	Hlavní postavy:	Zlo:
Společenstvo prsten	Gandalf, Frodo, Sam, Aragorn	Sauron, Saruman
Dvě věže	Gandalf, Frodo, Sam, Aragorn	Sauron, Saruman
Návrat krále	Gandalf, Frodo, Sam, Aragorn	Sauron, Saruman

Motiv bílé barvy

Bílá barva¹³¹ je symbolem čistoty a nevinosti – tak tuto barvu vnímáme v evropském prostředí, ale v asijské tradici bílá barva symbolizuje smrt a duchy.

Tyto dva odlišné symboly nacházíme v obou ságách. V *Pánu Prstenů* Saruman bílý je přátelským čarodějem, jeho přívětivost se postupem času ztrácí, až se úplně odkloní od dobra a snaží se získat moc nad Ortankem. Naopak Gandalf šedý díky své dobrosrdečné povaze a snaze pomoci všem bytostem, které zužuje zlo, si vyslouží přívlastek Gandalf bílý.

V knize *Lev, čarodějnice a skříň* zůstává zlo zlem po celou dobu příběhu. Je jím Bílá čarodějnice. U série knih *Pána Prstenů* bílá barva znamená dobro, u série knih *Letopisů Narnie* znamená zlo.

Překlad z angličtiny do češtiny

V této části se budeme zajímat o problematiku překladu. Jedná se o výčet hlavních a vedlejších postav, které byly do češtiny přeloženy. *Pána Prstenů* přeložila Stanislava Pošustová (nar. 4. ledna 1948, k překladu *Pána Prstenů* se dostala v roce 1989, v témže roce přeložila *Společenstvo prstenu*, poté následovala kniha *Dvě věže* 1991, poslední *Návrat krále* vyšel v roce 1992 při nakladatelství Mladá fronta). *Letopisy Narnie* přeložila Veronika Volhejnová (nar. 19. 1. 1962, celou ságu *Letopisy Narnie* překládala v letech 2005–2007. Kniha vyšla v nakladatelství Fragment)

¹³¹ Motiv bílé barvy: obecně platí, že bílá barva je symbolem čistoty, neposkvrněnosti, ale v čínské, vietnamské a indické tradici bílá barva symbolizuje smrt a duchy.

Tabulka č. 7: **Pán prstenu – překlad jmen z angličtiny do češtiny**

Pán prstenů	The Lord of the Rings
Gandalf	Gandalf
Frodo Pytlík	Frodo Baggins
Boromir	Boromir
Aragorn	Aragorn
Faramir	Faramir
Tom Bombadil	Tom Bombadil
Stromovous	Treebeard
Legolas	Legolas
Peregrin Bral jako Pipin	Peregrin Took as Pippin
Smělmír Brandorád jako Smíšek	Meriadoc Brandybuck as Merry
Samvěd Křepelka jako Sam	Samwise Gardner as Sam
Nazgûlové	Nazgûl
Sauron	Sauron
Saruman	Saruman
Glum	Gollum
Gríma Červivec	Gríma Wormtongue
Odula	Shelob

Jak vidíme v tabulce, překladatelka ponechala většinu slov Tolkienových názvů v původním znění nebo je přeložila do češtiny. Pro příklad si uvedeme jméno Frodo Baggins – slovo baggins znamená pytlík či sáček. Jméno hlavního hrdiny bylo přeloženo jak Frodo Pytlík. Některá slova byla počeštěna. V angličtině se používá název Gollum, v českém překladu Glum. V některých případech byla vymyšlena úplně nová slova. Anglické slovo Shelob, překladatelka přepsala jako Odula, což značí něco odpudivého.

Tabulka č. 8: **Letopisy Narnie – překlad jmen z angličtiny do češtiny**

Anglický název	Překlad do češtiny Volhejová	Překlad do češtiny Feritová
The Chronicles of Narnia	Letopisy Narnie	Letopisy Narnie
Andrew Ketterley	strýc Andrew	strýc Ondřej
Digory Kirke	Digory Kirke	Diviš
Eustace Clarence Scrubb	Eustace Clarence Scrubb	Eustác Květoslav Pobuda
Jill Pole	Jill Poleová	Jill Poleová
Fledge	Peruť	Křídln
Polly Plummer	Polly	Gabriela
Shift	Vytáčka	Podšívka
Aslan	Aslan	Aslan
The white witch	Bílá čarodějnice	Bílá čarodějnice

Obě překladatelky se s překladem vypořádaly podle svého uvážení, ač knihy mají více či méně počeštěné výrazy; příběhovou kvalitu jistě nezhodnocují. Renata Feritová do češtiny přeložila *Letopisy Narnie* v 90. letech 20. století. Do roku 2007 se čeští čtenáři mohli setkat pouze s tímto oficiálním překladem.

V roce 2007 přichází nová překladatelka Veronika Volhejnová, která pozměnila jména hlavních postav, jak vidíme v předcházející tabulce. Podle našeho názoru je lepší zanechat názvy v původním anglickém znění.

7.2 Harry Potter a Letopisy Narnie

V nadcházející kapitole se hodláme zabývat porovnáním ságy *Letopisy Narnie* s *Harrym Potterem*. Jedná se bezesporu o vcelku složité téma, které by si zasloužilo hlubší charakteristiku, my ale probereme jen několik základních společných znaků.

Průchody do jiných světů

Průchody mezi světy dopomáhají k přesunu z reálného místa na místo fantastické. Do fantastického světa se hrdinové mohou dostat skrz skříň, nástupiště, tůň, létající auto či koberec a mnoho dalších.

Harry Potter se dostává do Bradavic tajným průchodem mezi světy, který znají jen osoby s magickými schopnostmi. Je mu vysvětleno, že do školy ho může odvést jen červená lokomotiva, která odjíždí z nástupiště 9 a $\frac{3}{4}$. „U nástupiště plného lidí stála zářivě červená parní lokomotiva. Zepředu na ní bylo veliké označení *Spěšný vlak do Bradavic, odjezd v 11 hodin. Harry se ohlédl a tam, kde předtím byl jízdenkový turniket, uviděl tepanou železnou bránu s nápisem Nástupiště devět a tři čtvrtě.*“¹³²

V prvním díle *Lev, čarodějnice a skříň* se do fantastického světa dostáváme přes zadní stranu skříňe, kterou objeví děvčátko hrající si se sourozenci na schovávanou. „*To musí být obrovská skříň! pomyslela si Lucinka. Pak si všimla, že jí něco křupe pod nohama. Vzápětí zjistila, že stojí uprostřed lesa, je tma, pod nohama má sníh a vzduchem poletují vločky*“¹³³. Vzápětí se Lucie seznámí s faunem Tumnusem, který jí vysvětlí, kde se právě nachází. „*Toto je země Narnie, vysvětloval faun, to, kde nyní stojíme a vše, co se rozkládá mezi touto lampou a velkým hradem Cair Paravel na pobřeží východního moře.*“¹³⁴ V knize *Čarodějův synovec* se hrdinové dostanou do fantasy světa prostřednictvím jakéhosi mezisvěta, kterým se dále putuje až po vybrání správného jezírka. Všechny díly *Letopisů Narnie* spojuje průchod do jiných světů existujících paralelně se světem reálným; tím se liší od knih *Pána prstenu*, ten vypráví o dávných dobách Středozeří.

Pro lepší pochopení průchodů do fantasy světů jsme vytvořili tabulku, která shromažďuje základní informace o jednotlivých vstupech do světa fantasy.

¹³² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. s. 91, ISBN 80-00-01161-1.

¹³³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 96 – 97, ISBN 978-80-253-0535-5.

¹³⁴ Tamtéž, s. 98.

Tabulka č. 9: **Průchody do fantasy světů**

Publikace Harry Potter	Průchod do fantasy světů	Publikace Letopisy Narnie	Průchod do fantasy světů
Kámen mudrců	Nástupiště 9 a ¾	Lev, čarodějnice a skříň	Skříň
Tajemná komnata	Létající auto značky Ford Anglia	Princ Kaspian	Nástupiště
Věžeň z Azkabanu	Kouzelný autobus	Plavba Jitřního poutníka	Obraz na zdi
Ohnivý pohár	Nástupiště 9 a ¾	Stříbrná židle	Dveře na zahradě školy
Fénixův řád	Latexová síť	Kůň a jeho chlapec	Příběh se odehrává celý v Narnii
Princ dvojí krve	Nástupiště 9 a ¾	Čarodějův synovec	Prstýnky
Relikvie smrti	Létající motorka	Poslední bitva	Nádraží

Kouzelný nápoj

Mýtus kouzelného lektvaru, který do žil vtryskne teplo, je znám odnepaměti. Kdybychom analyzovali legendy jako Tristan a Isolda, Tandriáš a Floribella, z pozdějších děl drama Romeo a Julie a z dětské tvorby sérii Asterix a Obelix, objevuje se v nich nápoj, který měl opojné účinky. Obecně lze o nápoji říct, že poskytuje větší sílu, lásku milované(ho), zapomnění, dodává odvahy, na druhou stranu může obsahovat jed, který zničí nepřítele.

V *Letopisech Narnie*, v knize *Lev, čarodějnice a skříň* malý Edmund dostane od Zimní královny nápoj, který ho zahřeje až do morku kostí. Pocit, který tento nápoj doprovází je popisován takto: „*Nic takového ještě neochutnal, bylo to velice sladké, napěněné, krémové a zahřálo ho to až do špiček nohou.*“¹³⁵

¹³⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 108, ISBN 978-80-253-0535-5.

V knize *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* je Harrymu nabídnut pohár máslového ležáku. Jeho účinnost na tělesné orgány je v knize popisována tímto způsobem: „*Byl to ten nejlahodnější nápoj, jaký kdy ochutnal, a měl pocit, že mu zevnitř rozehřívá každý kousek těla.*“¹³⁶

Hlavní postavy v jednotlivých dílech fantasy

Hlavní postavou cyklu *Harry Potter* je mladý čarodějnický chlapec, se kterým se dostáváme do mnohých nebezpečí.

V knihách je vyobrazena změna jeho života během dospívání. Byl malým zakomplexovaným chlapcem, který snášel ponižování, urážky ve školním prostředí i doma. Ve škole musel snášet příkoří od spolužáků, doma byl šikanován příbuznými, kteří jej vychovávali. Vnější charakteristikou bychom ho mohli popsat jako malého, hubeného chlapce s rozčepýřenými vlasy, jizvou na čele ve tvaru blesku a kulatými brýlemi. Harry byl popisován jako outsider. Ve světě lidí nebyl nikým, v kouzelném světě dokázal fantastické věci.

Harry Potter není bezchybným hrdinou. Má své kladné i stinné stránky. Je komunikativní, společenský, rebelský, výbušný, odvážný, nebojácný, tvrdohlavý, chytrý, bystrý, skromný, srdečný, zdvořilý a zaujatý proti lžím. Postava Harryho Pottera nemá problém s vyjádřením svých citů, není zatrpklý nenávisť vůči Dursleyovým, naopak snaží se všem dát to nejlepší ze sebe.

V sedmém a závěrečném díle hlavní hrdina ušel kus cesty, již není malým zakřiknutým chlapcem, kterému se lidé vysmívali. Stal se z něj muž, který se nezalekne žádného zla a dokáže mu čelit.

Sága sedmi knih *Letopisy Narnie* v sobě nese rámcový příběh o zázračné Narnii. Každý z dílů má svojí hlavní postavu. V prvním a druhém díle *Lev, čarodějnice a skříň* a *Princ Kaspian* se jedná o sourozence Petra, Edmunda, Zuzanu a Lucii. V *Plavbě jitřního poutníka* se naposledy navrácí Edmund a Lucie. S nimi se do kouzelné Narnie dostává i bratranec Eustanc. V pátém dílu, který se jmenuje *Kůň a jeho chlapec*, důležitou roli sehraje chlapec Šasta a mluvící kůň Brí. V knize *Čarodějův učeň* hlavní roli hraje chlapec Digory a jeho kamarádka Polly. Ve *Sříbrné židli* jsou hlavními postavami Eustanc a jeho spolužačka Jill. V závěrečném dílu *Poslední bitva* se všechny hlavní postavy z uplynulých knih vrátí do Narnie. V ságách si můžeme povšimnout vývoje, kdy hlavní hrdinové prošli mnoho změnami a z malých dětí se stávají vlivem

¹³⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003. s. 180, ISBN 80-00-01283-9.

okolností hrdinové, kteří bojují za klid a mír celé Narnie, a i když se setkávají s překážkami a vlastním strachem, nadchnou nás svou čistotou srdce.

Vývoj dítěte

Děti tvoří naprosto nepostradatelnou součást knih. J. K. Rowlingová prohlásila, že čtenáři rostou společně s hlavními hrdiny knih. V prvním díle *Kámen mudrců* je Harry malým, jedenáctiletým chlapcem, leč v závěrečném díle nazvaném *Relikvie smrti* se stává vyspělým mladým mužem.

V *Letopisech Narnie* vývoj jednotlivých postav není tak razantní, jako je tomu u předešlých knih. Etapy fabule jsou v knize důležitější než vývoj hlavních hrdinů.

Mudlové a lidé

Tato podkapitola by se také mohla jmenovat fantasy svět jen pro zasvěcené jedince. J. K. Rowlingová ve svých knihách zdůrazňuje paralelnost dvou odlišných světů, které existují vedle sebe. Takzvaní mudlové jsou lidé, kteří o existenci kouzelného světa, tedy světa fantasijního, nevědí. Okolo nich se dějí nevysvětlitelné věci, kterým nepřikládají důležitost, tím je kouzelníkova anonymita zaručena.

Autor C. S. Lewis soustřeďuje děj do kouzelného světa, který znají jen osoby zasvěcené (Petra, Edmund, Zuzana a Lucie, Eustance, Digory, Polly a Jill). Ty mohou proniknout do Narnie. Jiné osoby do Narnie nemají přístup, tento svět je jim utajen a nikdy nebude rozkryt.

Náboženství

Knihy o mladém čaroději nejsou nábožensky laděné. Každý jedinec se chová podle vlastního uvážení a rozhodnutí, které ho budou po celý zbytek života provázet. Od roku 1998 se knihy začaly prodávat po celém světě, do června 2011 se prodalo celkem 450 milionů výtisků¹³⁷, ale čarodějnická tematika se příliš nelíbí církví.

Stížnosti velmi často směřují k domněnce, že tato díla podporují okultismus¹³⁸, satanismus¹³⁹ a kritiku rodinného života. Církevní hodnostáři¹⁴⁰ uvádějí násilné scény, které mohou neblaze ovlivnit čtenáře. Ve Spojených státech jsou knihy o Harrym Potterovi křesťanskými spolky zavrhovány, protože prý propagují černou magii. Objevují se názory, že tato literatura může přinášet závažné problémy, zaměřující se na

¹³⁷ Celý článek dostupný na: http://fandimefilmu.cz/clanek/204-harry_potter_a_relikvie_smrti_2_velke_preview

¹³⁸ Okultismus – synonymum černé magie

¹³⁹ Satanismus – antonymum ke křesťanství

¹⁴⁰ Celý článek dostupný na: <http://otazky.vira.cz/otazka/Harry-Potter-zavadna-literatura.html>

dětskou populaci, která je v tomto věku nejvíce ovlivnitelná. Ke kritice se přidal i papež Benedikt XVI. Takto se nechal slyšet americký křesťanský filmový kritik doktor Ted Baehr: „Nový díl filmové verze Harryho Pottera je předurčený k tomu udělat v kinech dobrý obchod. Bohužel to znamená, že dokonce ještě více dětí bude vylákáno pryč od Boha a jeho Slova, které říká, že čarodějnice jsou zlé a odpudivé. Místo toho, aby děti snily o radosti, kterou nám Bůh dává skrze Ježíše Krista, budou snít o kouzlech, používání magie, jízdě na smetáku a rebelování proti svým rodičům.“¹⁴¹

Naproti „okultistické knize“ stojí *Letopisy Narnie*, které byly sestaveny se silným křesťanským podtextem. C. S. Lewis možná až příliš transparentně zakládá děj na motivu křesťanství. Aslan je alegorickou postavou Ježíše Krista¹⁴², který oslovuje děti „synové a dcery Adama a Evy“. Kouzelná skříň v prvním díle *Lev, čarodějnice a skříň* může být označena za bránu do ráje. V knize *Princ Kaspien* se obětuje Aslan za Edmunda, zázrakem z mrtvých vstání se Aslan probere k životu a Bílou čarodějnici zabije právě on. V díle *Poslední bitva* opičák Vytáčka zradí lva Aslana, což můžeme přirovnat k Jidášově zradě k Ježíši Kristu.

Děti se na konci posledního příběhu dostanou mezisvěty, kde naleznou krásný hájek s nádherným ovocem „...každý z nich vztáhl ruku po plodu, který se mu nejvíce líbil, a každý z nich se na vteřinku zarazil. Ovoce bylo tak krásné, že se jim náhle zdálo: „To nemůže být určeno pro mě... to určitě nesmím trhat.“¹⁴³ Tato část příběhu alegoricky vypráví o ochutnání jablka ze zakázaného stromu a vyhnání z ráje.

Představme si, že Narnie znamená víru v Boha a nadpozemský život. Potom by ti, co nevěří, nemohli do té krásné Narnie nikdy vstoupit. Viz následující dialog:

„Moje sestra Zuzana,“ odpověděl Petr stručně a vážně, „už není přítelkyní Narnie.“

„Není,“ přidal se Eustance. „Když se snažíme s ní mluvit o Narnii nebo dělat něco, co se týká Narnie, vždycky řekne: „Vy ale máte úžasnou paměť! Vy opravdu stále ještě myslíte na ty zábavné hry, co jsme hrávali jako děti?“

„Zuzana!“ ušklíbala se Jill. Ta už se nezajímá o nic než o punčochy a rtěnky a pozvání do společnosti. Odjakživa se nemohla dočkat, až bude dospělá.“¹⁴⁴

V dalším úryvku si uvedeme odpadlíky od víry: „Chudinkové! To je hrůza,“ řekla Lucinka. Vtom ji něco napadlo. Sklonila se a utrhla pár fialek. „Poslyš, trpaslíku,“ řekla. „I když máš něco s očima, možná máš v pořádku aspoň čich; cítíš tohle?“

¹⁴¹ Celý článek dostupný na: <http://www.krestandnes.cz/article/v-americe-probiha-diskuze-je-harry-potter-okultni-nebo-ne/7488.htm>

¹⁴² V bibli je Ježíš Kristus nazýván Ivmem z Judy

¹⁴³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Poslední bitva*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 655, ISBN 978-80-253-0535-5.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 654.

...Musela ale rychle uskočit, protože se po ní ohnal tvrdou pěstičkou. „Nech toho!“ rozkřikl se. „Co si to dovoluješ! Co mi strkáš do obličeje špinavou podestýlku?“¹⁴⁵

Ač se Lucinka, která je křesťansky založená dívka, snaží sebevíc, ten který není věřící, nemůže chápat, to co vidí ona. Trpaslík má omezené vidění: kdyby se vydal správnou cestou jako skupinka dětí, mohl by dojít až do božských zahrad. Lewis se v knihách kromě jiného soustředil na křesťanské motivy, které se snažil mladým čtenářům předat formou, která by byla lehce pochopitelná a dále je motivovala k čtení křesťanských knih a Bible samotné.

7.3 Harry Potter a Pán prstenů

Tyto dvě ságy v sobě ukrývají typologické shody, které jsou zapříčiněny podobnými čtenářskými zkušenostmi a stejným prostředím, ve kterém autoři vyrůstali. Od dětství slýchávali příběhy, kterými byli ovlivněni natolik, že napsali knihy, které se staly nedílnou součástí fantasy historie. Knihy čtenářům pomáhají uniknout z reálného světa. Dávají mu možnost osvobodit se od starých schémat a vidět věci jinak; nové a nehotové.

Motiv času

Čas v knihách J. K. Rowlingové plyne stejným způsobem, jako máme my: rok se dělí na 365 dnů v roce, 7 dnů v týdnu a hodina má 60 minut. Svět lidí paralelně plyne se světem čarodějnickým. Čtenář při četbě musí mít pocit, že mu kdykoliv na okno zaklepe sova s doporučeným dopisem v zobáku. Čtenář musí uvěřit, že takový svět opravdu existuje a že on je jeho součástí.

Čas v knihách J. R. R. Tolkiena je jiný: proběhl v minulosti a je nám vyprávěn jako dávný příběh, který profesor historie objevil ve starých dokumentech a snaží se zrekonstruovat prastaré dějiny. Čtenář musí uvěřit pravdivosti děje.

Oba typy těchto světů byly vytvořeny s vlastními zákony a sounáležitostmi, které se nám při četbě postupně rozkrývají, a my máme po dočtení pocit, že tento svět opravdu existuje či existoval.

Význam slov

Oba autoři se nechali inspirovat mytologickými bytostmi, ale zároveň si vymysleli úplně nová slova, se kterými si čeští překladatelé lámali hlavu a marně hledali správný

¹⁴⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Poslední bitva*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. s. 659, ISBN 978-80-253-0535-5.

český ekvivalent. *Pán prstenů* se dostal na trh v roce 1993 a byl přeložen Stanislavou Pošustovou. O její překladatelské činnosti jsme hovořili již dříve. *Harry Potter* je překládán od roku 1998 do roku 2008, o což se postarali bratři Medkovi. V následující tabulce shrneme nejdůležitější slova knih a jejich následující překlad do češtiny.

Tabulka č. 10: **Překlad slov**

Harry Potter Harry Potter		Pán prstenu The Lord of the Rings	
Bradavice	Hogwarts	Stromovous	Treebeard
Famfrpál	Quidditch	Enti	Ents
Smrdíjed	Death Eater	Temný pán	Dark lord
Mozkomor	Dementor	Glum	Gollum
Viteál	Horcrux	Půlčík	Halfling (Perian)
Mudla	Muggle	Nazgûl	Nazgûl
Nebelvír	Gryffindor	Ten, který nese prsten	Ringbearer
Voldemort	Voldemort	Prstenové přízraky	Ringwraiths
Albus Brumbál	Albus Dumbledore	Odula	Shelob
Moták	Squib	Skuruti	Uruks
Krásnohůky	Beauxbatons	Děda Vrbák	Old Man Willow
Bystrozor	Auror	Středozem	Middle-earth
Zvěromág	Animagus	Kraj	The Shire
Bubák	Boggart	Gandalf	Gandalf
Letax	Floo powder	Frodo Pytlík	Frodo Baggins
Máslový ležák	Butterbeer	Boromir	Boromir
Myslánka	Pensieve	Aragorn	Aragorn
Prasinky	Hogsmeade	Faramir	Faramir
Ty-víš-kdo	You-know-who	Tom Bombadil	Tom Bombadil
Znamení zla	Dark Mark	Gríma Červivec	Gríma Wormtongue

V cyklu o Harrym Potterovi, jsou některé anglické názvy překládány doslovně, ale jiná slova museli překladatelé vymyslet sami; tak tomu bylo i se slovem „viteál“. Pavel

Medek vypráví toto: „Zrovna "viteál" byl velmi složitý. Anglicky to je "Horcrux", nic to neznamená, není tam ani žádný odkaz na latinu, aspoň já jsem ho nenašel. Chtěl jsem, aby to mělo něco společného se životem, poněvadž vlastně jde o kus života, duše. Tak jsem vycházel z toho "vita" a hledal, jak to zaobalit. Nakonec z toho vzniknul "viteál", což se mi docela líbilo, a myslím, že i čtenáři to nakonec přijali docela dobře.“¹⁴⁶

Sourozenci Medkovi uvádějí, že největší potíž měli s autorčinými novotvory, ač se snažili zachovat jména v původním znění anebo je převáděli do češtiny s podobným významem a konotací. Některá slova jako Harry Potter, Voldemort, profesorka McGonagallová se zachovala v ryzí angličtině. Jiné ekvivalenty jako occlumency, Hogwarts se však v češtině nenašla, a tak se vytvořila slova úplně nová jako nitrobrana, Bradavice, se kterými se čeští čtenáři velmi rychle sžili.

Kouzelné předměty

Magie patří mezi klíčové prvky žánru fantasy. Knihy jsou oblíbené, protože autoři používají věci, které se v reálném světě užívají k běžným potřebám, ale i prvky, se kterými se čtenář setkal v dětství ve formě pohádek. Může se jednat o kouzelnické hůlky, létající košťata, neviditelný plášť. Ty představují pro kouzelníky nejdůležitější nástroje každodenního užití. Důležitým dorozumívacím prostředkem se zde jeví soví pošta, která funguje na stejném principu jako pošta z našeho světa. Latexová síť ovšem umožňuje zcela něco odlišného, ta přepravuje kouzelníky krbem.

V knize Pán prstenu slouží jako dorozumívací předmět křišťálová koule, její struktura není globálního charakteru a užívá ji jen omezené množství lidí, v tomto případě jde o pány zla Sarumana a Saurona. Ve Středozemi není potřeba hůlky, mágové Saruman a Gandalf využívají vnitřní síly.

Motiv zrcadla

Motiv zrcadla je jedním z motivů v pohádce. Báchorka *Sněhurka a sedm trpaslíků* je propletena motivem zrcadla, kdy se zlá královna ptá: „Zrcadlo, zrcadlo, kdo je v této zemi nejkrásnější?“ a zrcadlo odpoví: „Sněhurka.“ Zrcadlo jako takové tedy řadíme mezi motivy záporné, které ničí lidské životy.

¹⁴⁶ Celý rozhovor s překladatelem Pavlem Medkem, dostupný na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/130384-zadne-pokracovani-harryho-pottera-nebude-doufa-pavel-medek/>

J. K. Rowlingová použila v prvním díle *Kámen mudrců* zrcadlo z Erisedu¹⁴⁷, které je pro Harryho klíčovým momentem pro vyrovnání se se ztrátou svých neblížších. Zrcadlo funguje na principu odhalení nejsilnějších přání a tužeb. Spoustu lidí před tímto zrcadlem zůstalo na věky, ale zrcadlo jim nikdy nedokázalo nic víc nabídnout. „*Nejšťastnějšímu člověku na zemi by Zrcadlo z Erisedu mohlo sloužit jako docela obyčejné zrcadlo; kdyby se do něj podíval, uviděl by sám sebe právě takového, jaký je... Zrcadlo nám ovšem neposkytuje ani vědomosti ani pravdu.*“¹⁴⁸

V *Pánu prstenů Společenstvo prstenu* se Frodo setká s krásnou elfkou, která mu ukáže zrcadlo Galadriel, jež odhalí, po čem jeho srdce doopravdy touží. Toto zrcadlo však ukazuje i věci, tajemné, které předpovídají budoucnost. „*Mohu Zrcadlu přikázat, aby zjevilo mnohé věci, odpověděla, a někomu mohu ukázat to, po čem touží. Ale zrcadlo také ukazuje věci nežádané, a ty jsou často podivnější a užitečnější než věci, které si přejeme vidět.*“¹⁴⁹

Dobro a zlo

Dobro a zlo jsou nedílnou součástí pohádkových příběhů a fantasy knih. Čtenář má pocit, že metaforický boj dobra se zlem jako by vyjadřoval kontrast světla a tmy. Dva prvky, které budou v neustálém koloběhu. My jsme v následující tabulce shrnuli jednotlivé postavy hlavních představitelů zla a poté i dobra. Povšimněme si, že hlavní postavy jsou si v knihách velmi podobné. Vycházíme z faktu, že zlo i dobro se chová způsobem, který od nich čtenář očekává. Tyto dvě ságy nejsou jen o boji za lepší zítřky, tyto knihy jsou hlavně o přátelství, které hlavním hrdinům dávají pocit neporazitelnosti, pocit, že láska a přátelství jsou největší zbraní proti zlu a nenávisti.

¹⁴⁷ Slovo Erised je anagram pro slovo desire, což značí anglický výraz pro touhu. J. K. Rowlingová ve své práci použila přesmyčku ještě v dalším případě. V anglickém originále: Tom Marvolo Riddle – I Am Lord Voldemort. Pavel Medek vytvořil přesmyčku i pro české čtenáře. „Já lord Voldemort – Tom Rojvol Raddle.“

¹⁴⁸ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. s. 198 – 199, ISBN 80 – 00-01161-1.

¹⁴⁹ TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 339, ISBN 80-204-0362-0.

Tabulka č. 11: **Zlo**

Harry Potter	Pán prstenů
ZLO:	ZLO:
Voldemord = pán zla <ul style="list-style-type: none"> • jeho moc byla zničena, ale on se zase vrací • „<i>Ta kletba mě vyrvala z vlastního těla – byl jsem míň než duch, míň než to neubožejší strašidlo... ale zůstal jsem naživu.</i>“¹⁵⁰ 	Sauron = temný pán <ul style="list-style-type: none"> • jeho síla byla zničena, ale vzestup se blíží • „<i>Pak byl Sauron přemožen a jeho duch uprchl a dlouhé roky se skrýval, až jeho stín opět nabyl tvaru v Temném hvozdě.</i>“¹⁵¹
Lucius Malfoy = oddaný sluha pána zla	Saruman = oddaný sluha pána zla
Peter Pettigrew (Červíček) = úlisný, slizký stoupenec pána zla	Červivec = zákeřný zrádce a pomocník temného pána
Smrtijedi = stoupenci Voldemorta	Černí jezdcí = stoupenci Saurona
Azkaban = vězení pro čaroděje	Mordor = hrad, kde je prováděna černá magie Orthank = temné místo, kde sídlí Saruman
Mozkomorové = strážci Azkabanu	Nazgûlové = prstenové přízraky
Aragog = smrtící pavouk, který žije v Zapovězeném lese	Odula = smrtící pavouk, který žije v Železném pasu

¹⁵⁰ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2001. s. 509, ISBN 80-00-00994-3.

¹⁵¹ TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta. 1998. s. 57, ISBN 80-204-0362-0.

Tabulka č. 12: **Dobro**

Harry Potter	Pán prstenů
DOBRO:	DOBRO:
Brumbál = čaroděj s kouzelnickými sklony, který kouzlí hůlkou	Gandalf = čaroděj s kouzelnickými vlastnostmi, který kouzlí pomocí mysli
Harry Potter = <ul style="list-style-type: none"> • čaroděj, který je předurčen k zničení Voldemorta • sirotek s nepříjemnými příbuznými 	Frodo Pytlík = <ul style="list-style-type: none"> • hobit, který může jako jediný zničit prsten a s tím všechno zlo • sirotek s protivnými příbuznými

Motiv jezera mrtvol

Oba autoři použili v textu shodně motiv jezera jiným způsobem, než je čtenář zvyklý. Slovo jezero vyvolává malebné pocity, pohody a slunce. Autoři pojem kontaminovali smrtí, a tím ve čtenáři navodili pocit hrůzy.

Harry Potter se s ředitelem Albusem Brumbálem vydá na tajnou cestu do skal, kde se nachází jezero, ve kterém žijí nemrtví, vynořující se, když do vody spadnete nebo chcete ukrást Voldemortovu duši. „*Mrtvý ležel tváří vzhůru jen několik centimetrů pod hladinou, otevřené oči měl zamlžené, jako by byly potažené pavučinou, a vlasy i hábit kolem něj vlály jako kotouče kouře. V té vodě jsou lidská těla!*“¹⁵²

Stejný motiv nalezneme i u *Pána prstenů*: když Frodo, Sam a Glum prochází cestičkami do Mordoru, cesta je zavede až k bažinám, kde na hladině i pod ní plují lidské obličejy, pokud do nich omylem vstoupíte, zpět už vás nikdy nevydají. „*Jsou tam mrtví! Ve vodě jsou mrtvé tváře*“...*Mnoho hrdých a krásných tváří s vodním býlím ve stříbrných vlastech. A všechny v rozkladu, všechny hnilobné, všechny mrtvé.*“¹⁵³

Hlavní postavy

Kniha *Harry Potter* má už ve svém názvu jméno hlavního hrdiny, který nás bude doprovázet v celé kouzelnické sáze. S tímto hrdinou se blíže seznamujeme při jeho jedenáctých narozeninách, kdy je Albusem Brumbálem obeznámen, kým skutečně je.

¹⁵² ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Princ dvojí krve*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2005. s. 465, ISBN 80-00-01819-5.

¹⁵³ TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 210, ISBN 80-204-0362-0.

Knihy roste společně s hlavním hrdinou, na konci sedmého dílu je Harrymu sedmnáct let. Kniha se z pohádkového prvního dílu postupně mění na detektivní, thrillerové a nakonec hororové scény. Z malého chlapce se stává teenager a dospělý muž, který se snaží překonat sám sebe, ale i zlo, které na něj čhává. Harry ví, že válka s Voldemortem je něčím nevyhnutelným, protože věštba mu tento boj předurčila. Všichni jeho blízcí, kteří věří v pád Voldemorta, se přidávají a bojují po jeho boku. Čarodějové nejsou nuceni bojovat, je jen na jejich svobodné vůli, jak se rozhodnou. Toto zjištění naplňuje jejich srdce neklidem a tíživým pocitem – osudy všech lidí závisí na nich.

V knize *Pán prstenů* je hlavním hrdinou Frodo Pytlík. Kniha popisuje několik měsíců putování hobita a Společenstva prstenu. Frodo se za krátký čas mění, uvědomuje si, že život není jen Hobití nora, ale že svět může být zlý, a pokud tuto bitvu nedokončí, je možné, že už se do poklidného Kraje nikdy nevrátí a celý svět zahalí černočerná tma. Do války musí jít všichni, ať s válkou souhlasí, či ne. Nezáleží na jejich přesvědčení. Pán z Marky své lidi do války nutí, neptá se jich, jestli chtějí bojovat.

J. K. Rowlingová na svět nahlíží demokraticky¹⁵⁴, J. R. R. Tolkien na svět nahlíží spíše feudalisticky¹⁵⁵.

Oba dva hlavní hrdinové nejsou příliš aktivní, dalo by se říct, že se občas chovají nešikovně. Ne vždy jim vychází to, co zamýšlí, jak by chtěli. Tím více s nimi sympatizuje samotný čtenář, který má pocit sounáležitosti.

Zájmena a synonymické podobnosti

Zlí kouzelníci Sauron a Voldemort jsou popisováni s podobnými charakteristickými vlastnostmi a jejich protivníci o nich hovoří synonymicky. Čarodějové, hobiti a další společníci se jméno představitelů zla bojí vyslovit. Mají pocit, že vyřčením jejich jména se stane něco zlého.

V díle *Harry Potter a relikvie smrti* je slovo Voldemort zatíženo kouzlem, které po vyslovení zavolá tajnou policii. V *Pánu prstenů* existuje neustálý dozor Baradûr, což je mechanismus, který pomocí kouzelného oka bez víčka střeží cesty Mordoru.

Když se vrátíme k užívání zájmen, v Harrym Potterovi se nejčastěji říká fráze *Ten-jehož-jméno-nesmíme-vyslovit*, což znamená Voldemort. „...a dokud mi to Hagrid

¹⁵⁴ Demokracie = ve státě je zdrojem moci lid.

¹⁵⁵ Feudalismus = systém hierarchicky uspořádaných lidí, kde král má své poddané neboli nevolníky, kteří jsou jeho majetkem.

neřekl, vůbec jsem nevěděl, že jsem kouzelník, ani o svých rodičích a o Voldemortovi. Ron jenom vyjel. Co je? zeptal se Harry. Ty jsi vyslovil jméno Ty-víš-koho.“¹⁵⁶

V *Pánu prstenů* se užívá název *ON*, *ON* znamená Sauron. Zájmenem ukazovacím ještě více zveličíme hrůzu, která je opředena jménem pána zla. „A *On* nenáviděl Isidorovo město. ... Vysoká věž a bílé domy a zed'; ale už není miloušská, už není krásná. Dávno ji dobyl *On*. Je to teď moc strašné místo.“¹⁵⁷

Všimněme si, že *ON* značí Temného pána¹⁵⁸ a *Ten-jehož-jméno-nesmíme-vyslovit* je Pán zla¹⁵⁹. Oba dva názvy jsou jakýmsi synonymem toho druhého.

Shrnutí

Po komparaci jednotlivých knih jsme dospěli k závěru, že se jedná o typologické shody, dané obdobným žánrovým schématem (boj dobra se zlem, motiv přátelství, mytické bytosti ad.). Nacházíme shodné epické rysy, které jsou dány anglosaskou kulturní tradicí, kterou mají všichni tři autoři společnou.

Dále se domníváme, že J. K. Rowlingová nečerpala jen z mytologických a mýtických příběhů, ale že linii příběhu vytvořila na základě knih *Pána prstenů*, se kterým se nápadně shodují hlavní rysy jejích knih.

Při bližším prozkoumání fantasy knih zjišťujeme, že charakteristika dobra a zla čerpá z reálií doby před druhou světovou válkou a během ní a že autoři Tolkien a Lewis čerpají bezprostředně ze zážitků války.

¹⁵⁶ ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002, s. 97 – 98, ISBN 80 – 00-01161-1.

¹⁵⁷ TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 223, ISBN 80-204-0362-0.

¹⁵⁸ Sauron – záporný hrdina knihy *Pán prstenů*

¹⁵⁹ Voldemort – negativní hrdina knihy *Harry Potter*

8 Závěr

Cílem této práce bylo posoudit, do jaké míry pronikají prvky reality, konkrétně druhé světové války, do knižních ság *Pán prstenů*, *Letopisy Narnie* a *Harry Potter*. Autory spojují reálie i mytologické tradice anglosaského prostředí. Symbolika druhé světové války jednoznačně přispívá k čtenářskému zájmu o tuto literaturu.

První část práce se zacílila na žánr fantasy, jeho vydělení od hororu a sci-fi. Zejména science fiction je velmi často neprávem stavěna do těsné blízkosti fantasy. Práce se snažila odstranit tyto nesrovnalosti a uvést je na pravou míru. Charakterizovat či definovat žánr fantasy je velmi problematické; přehled genologických přístupů byl nastíněn v druhé kapitole.

O největší rozvoj žánru se zasloužili autoři žijící a tvořící ve Velké Británii. V anglosaském prostředí se zrodil *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena. Jeho přítel a kolega C. S. Lewis ve stejné době a v totožném prostředí napsal *Letopisy Narnie*, o velký čtenářský boom žánru se postaral *Harry Potter* od J. K. Rowlingové. Neopomněli jsme ani díla dalších národních literatur, která jistě přispěla k zvýšení zájmu dětských a dospívajících čtenářů v jednotlivých zemích o žánr fantasy.

Literární práce tří zmíněných britských autorů byly podrobeny vzájemné komparaci. Na konkrétních literárních textech jsme doložili typologickou podobnost děl J. R. R. Tolkiena, J. K. Rowlingové a C. S. Lewise.

V samostatné kapitole byla upřena pozornost na faktografickou charakteristiku druhé světové války a židovskou problematiku v tomto období. Tak jsme si vytvořili předpoklad pro analýzu literárních textů z hlediska průniku prvků reality do fantasy žánru

Při průzkumu knižního trhu byla zaregistrována absence životopisných knih o C. S. Lewisovi. Tento fakt nás nasměroval na nezbytnost využití internetových zdrojů. Dále bylo zjištěno, že český trh postrádá odbornou literaturu analyzující žánr fantasy. Při bližším průzkumu knih publikací *Něco je jinak* Ondřeje Neffa a *Slovník české literární fantastiky a science fiction* Ivana Adamoviče lze konstatovat, že tito dva tvůrci přispívají svou odbornou činností k diskusi o hranicích žánrů sci-fi a fantasy, avšak bylo by dobré, kdyby se žánru fantasy věnovalo více literárních badatelů a kritiků. Tento žánr už dávno nestojí na periferii čtenářského zájmu, ale odborná reflexe tomu neodpovídá.

Zvolené téma by si jistě zasloužilo širší záběr, ale základnímu záměru bylo učiněno zadost.

9 Použitá literatura

9.1 Primární literatura

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Čarodějův synovec, Lev, čarodějnice a skříň, Kůň a jeho chlapec, Princ Kaspian, Plavba Jitřního poutníka, Stříbrná židle, Poslední bitva*, 1. vyd. Praha: Fragment, 2007. 676 s. ISBN 978-80-253-0535-5.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002, 285 s. ISBN 80-00-01161-1.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003, 287 s. ISBN 80-00-01282-0.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003, 383 s. ISBN 80-00-01283-9.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2001, 570 s. ISBN 80-00-00994-3.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Fénixův řád*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004, 795 s. ISBN 80-00-01294-4.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Princ dvojí krve*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2005, 532 s. ISBN 80-00-01819-5.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008, 750 s. ISBN 13-701-008.

TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Společenstvo prstenů*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. 380 s. ISBN 80-204-0362-0.

TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Dvě věže*, 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 2002. 320 s. ISBN 80-204-0372-8.

TOLKIEN, J. R. R. *Pán prstenů – Návrat krále*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1992. 409 s. ISBN 80-204-0259-4.

TOLKIEN, J. R. R. *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 133 s. ISBN 80-204-1027-9.

9.2 Sekundární literatura

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. 1. vyd. Praha: R3, 1995. 349 s. ISBN 80-85-364-57-3.

- ADAMOVIČ, Ivan. *Léčba krajiny fantasy aneb Clutův pokus o novou teorii žánru*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta 1999, časopis Ikarie 47-48 s.
- BERGEROVÁ, Natalia. *Na křižovatce kultur*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1992. 221 s. ISBN 80-204-0305-1.
- CÍLEK, Roman. *Holocaust: zřetězení zla*. 2. vyd. Praha: p3k, 2000. 293 s. ISBN 978-80-903584-8-5.
- ČAPEK, Vratislav. *Světové dějiny II: Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století do současnosti*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1994. 255 s. ISBN 80-7168-091-5.
- CARPENTER, Humphrey. *J. R. R. Tolkien – životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. 264 s. ISBN 80-204-0409-0.
- CARTER, Lin. *Tolkien: Zákulisí Pána prstenů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. 180 s. ISBN 90-7203-457-X
- COLBERT, David. *Kouzelný svět Harryho Pottera*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. 171 s. ISBN 80-00-01058-5.
- COREN, Michael. *Život pána prstenů: J. R. R. Tolkien*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2002. 141 s. ISBN 80-7214-459-6.
- CRAUGHWELL, Thomas J. *Slavné záchranné akce druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2010. 319 s. ISBN 978-80-242-2707-8.
- DAY, David. *Průvodce světem J. R. R. Tolkiena*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2003. 269 s. ISBN 80-85231-59-7.
- DAY, David. *Tolkienův bestiář*. 1. vyd. Plzeň: Mustang, 1995. 302 s. ISBN 80-7191-015-5.
- DEDOPULOS, Tim. *Čarodějové, putování světem kouzel*. 1. vyd. Ostrava: Domino, 2003. 122 s. ISBN 80-7303-132-9.
- DOLEŽAL, L. *Heterocosmica, Fikce a možné světy*, 1.vyd, Praha, nakladatelství Karolinum, 2003. 311 s. ISBN 80-246-0735-2.
- DOUGLAS, A. Anderson. *Otcové prstenu*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2004. 539 s. ISBN 80-7214-717-X.
- DOWSWELL, Paul. *Druhá světová válka: Nejvýznamnější události*. 1 vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7360-690-9.
- Fantasy hra Dračí doupě - [online] [Cit. 2012-04-20]. Dostupné na <http://www.dracidoupe.cz/>
- FERRÉ, Vincent. *Tolkien: Na březích Středozeří*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006. 306 s. ISBN 80-204-1249-2.

- FORST, Vladimír. HRZALOVÁ, Hana. *Česká literatura v boji proti fašismu*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1987. 365 s.
- GILBERT, Martin. *Židé ve 20. století*. 1. vyd. Praha: Baset/Arista, 2003. 375 s. ISBN 80-86410-32-3/ISBN 80-86410-32-3.
- CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. 1. vyd. Brno: Levné knihy, 2007. 1116 s. ISBN 978-80-7309-463-8.
- KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1997. 573 s. ISBN 80-00-00527-1.
- LEHÁR, Jan. STICH, Alexandr. *Česká literatura od počátku k dnešku*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1997. 252 s. ISBN 80-202-0662-0.
- LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. 1. vyd. Praha: Návrat, 1993. 103 s. ISBN 80-85495-19-8.
- LIDDELL, B. H. Hart. *Dějiny druhé světové války*. 1. vyd. Brno: Jota, 2000. 759 s. ISBN 80-7217-117-9.
- LINDGRENHOVÁ, Astrid. *Bratři Lví srdce*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1992. 158 s. ISBN 80-00-00347-3.
- MARLE, Robert. *Smrt je mým řemeslem*. 3. vyd. Praha: Melantrich, 1990. 295 s. ISBN 80-7023-037-1.
- MOCNÁ, Dagmar. PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Pasek, 2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- NEFF, Ondřej. *Něco je jinak*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1981. 373 s.
- NEFF, Ondřej. OLŠA, Jaroslav. *Encyklopedie literatury science fiction*. 1. vyd. Praha: H&H, 1995. 555 s. ISBN 80-85787-90-3.
- Norimberské zákony - [online] [Cit. 2012-04-19]. Dostupné na: <http://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/norimberske-zakony.pdf>
- NÜNNING, Ansgar. *Lexikon teorie literatury a kultury*. 1. vyd. Brno: Host, 2006, 911 s. ISBN 80-7294-170-4.
- PRINGLE, David. *Fantasy – Encyklopedie Fantastických světů*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2003. 276 s. ISBN 80-00-01126-3.
- PRINGLEOVÁ, Heather. *Velký plán: Himmlerovi vědci a holocaust*. 1. vyd. Praha: BB/art, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7381-385-7.
- PROCHÁZKA, Martin. STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Slovník spisovatelů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. 756 s. ISBN 80-85983-04-4.
- PTÁČEK, Jiří a kolektiv. *Průhledy do české literatury 20. století*. 1. vyd. Brno: Cerm, 2000. 308 s. ISBN 80-7204-162-2.

RÍŠA, Vlado. *Česká fantasy*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 393 s. ISBN 80_204-1056-2

Sdružení: Akademie science fiction, fantasy a hororu - [online] [Cit. 2012-04-20].
Dostupné z <http://www.asffh.info/>

SCHREIBER, Hermann. *Okultismus, Poselství z neznáma*. 1. vyd. Praha: Brána, 2008, 314 s. ISBN 978-80-7243-345-2.

SMITH, Sean. *Sen jménem Harry Potter*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2002. 204 s. ISBN 80-242-0849-0.

SCHARSACH, H. Hans. *Lékaři a nacismus*. 1 vyd. Praha: Themis, 2001. 223 s. ISBN 80-85821-90-7.

TEED, Peter. *Moderní oxfordský slovník 20. století*. 1. vyd. Praha Iris, 1994. 575 s. ISBN 80-85893-02-9.

TOLKIEN, J. R. R. *Netvoři a kritikové a jiné eseje*. 1. vyd. Praha: Argo, 2006. 266 s. ISBN 80-7203-788-9.

TRAILL, H. Nancy. *Možné světy fantastiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. 228 s. ISBN 978-80-200-1908-0.

TRESIDDER, Jack. *1001 symbolů*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 373 s. ISBN 80-242-1252-8.

VLAŠÍN a kolektiv. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1983. 367 s.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2 vyd. Praha: Český spisovatel, 1984. 465 s.

WELLS, H. Georgie. *Ostrov doktora Moreaua*. 1. vyd. Praha: Link klub, 1992. 175 s. ISBN 80-901440-0-4.

WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. 1. vyd. Praha: Columbus, 2006. 192 s. ISBN 80-7249-194-6.

Životopis C. S. Lewise - [online] [Cit. 2012-04-19]. Dostupné z
http://cs.wikipedia.org/wiki/Clive_Staples_Lewis
<http://www.cbdb.cz/autor-16-c-s-lewis>
<http://www.spisovatele.cz/clive-staples-lewis>
<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/clive-staples-lewis-871>
<http://lekarske.slovniky.cz/pojem/zakopova-horecka>

